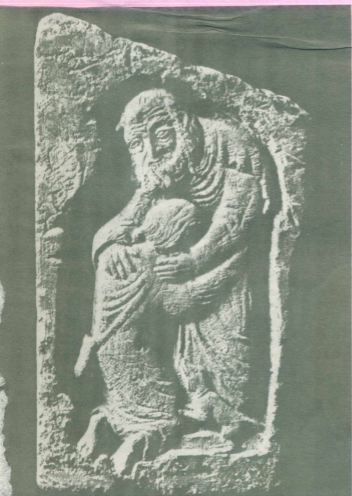

Lelkipásztor

Evangélikus Lelkészi Szakfolyóirat

A TARTALOMBÓL:

Bibliai eschatológiánk

Ösztöndíjas voltam
Erlangenben

Lelkészi megfáradásunk okai
és kezelése

70 éves a Lelkipásztor

Táguló láthatár

70

1995/1

TARTALOMJEGYZÉK

Vigázatok magatokra és az egész nyájra...

Merész hitre hívó évi igé – H.K. –	1
Az imádkozó Kálvin – Molnár Miklós –	2

Tanuljunk együtt!

Bibliai eschatológiánk I. – Szabó Gyula –	3
Bibliai eschatológiánk II. – Kiss János –	5

Evangélikusok a nagyvilágban

Dr. Grynaeus Tamás: Jövevények és vándorok vagyunk	7
Ösztöndíjas voltam Erlangenben – Fabiny Tamás –	9
Levél Clevelandból – Bernhardt Béla –	11

Kitekintés az ökumené világába

D. dr. Nagy Gyula: Egyházi Világhíradó	12
Leonid Kishovsky: A vallásos közösségek és a szociális problémák	15
„Beszéljünk érthetően a hitről” – G. P. –	16
Minek neveztelek? – Weltler Sándor –	17

Lelkész-szemmel

Lelkeszi megfáradásunk okai és kezelése – Tarjáni Gyula –	18
70 mínusz 43 – Madocsai Miklós –	22
Esti áhitat – Bödecs Barna –	22

1995-ben a Lelkipásztor címlapján (logóként) a tékozló fiúról szóló példázat kódombormű képe áll. Ernst Andreas Rauch művész alkotása 1946-ból. Münchenben található a relief. Hazatérés az Atyához a címe (Heimkehr zum Vater). Abból a könyvből való, amely 66 művészi ábrázolást hoz e jézusi példázatból – az ókortól napjainkig. (Die Liebe des Vaters. Berlin 1960). Egészévi meditációs anyag Olvasóink számára. A naponkénti megtérés lutheri kívánsága csak azért lehetséges, mert az Atya mindig hazavár. Nemesak az egyes embert, de egész egyházát is hazavárja szerető Atyánk.

LELKIPÁSZTOR

Evangélikus Lelkeszi Szakfolyóirat

Megjelenik: havonta

Felelős szerkesztő: dr. Hafenscher Károly, 1052 Budapest, Deák tér 4.

Tel.: 137-8966

A szerkesztés munkájában a szerkesztő bizottság vesz részt.

Kiadja: a Magyar Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Felelős kiadó: Tóth-Szóllós Mihály

Készült a domprint® gondozásával. 95-1.

Előfizetési díj: havi 190,- Ft, fél évre: 1140,- Ft, egy évre: 2280,- Ft.

Nyugati terjesztésben: számonként 10 DM.

ISSN 0133-2821

Tanít az egyháztörténet

Zsidó származású evangélikus lelkészek – Id. Magassy Sándor –	23
Kolbenheyer Mór soproni evangélikus lelkész élete és szolgálata – Simon János –	24
Elsőből – utolsó – Csepregi Béla –	27

A teológia szomszédságában

Táguló láthatár – Dr. Bodrog Miklós –	30
---	----

Fórum

Megtért az unokám? – Bonnyai Sándor –	32
JETRO ökumenikus szerzetesrend – Dr. Széchy Béla József –	33
Miért nem tanítok a Teológián? – Dr. Hafenscher Károly –	35
Új lehetőségek Bagolyfirtáson – Madocsai Miklós –	35

Az igehirdető műhelye

Hetvened vasárnapja – Csonkáné Szabó Magda –	36
Hatvanad vasárnapja – Gáncs Péter –	37
Ötvened vasárnapja – Dr. Hafenscher Károly –	38

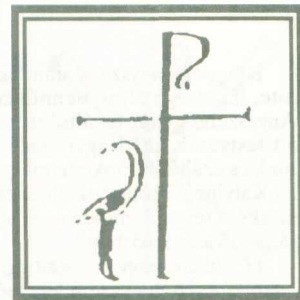
Gyülekezeti szolgálat – lelkeszi közélet

Jézusra figyelve embereket szolgálni – Bálint László –	39
Múltam, Jelenem, Jövöm – Bolla Árpád –	40
A „magától” törvénye – Tamásy Tamás –	Borító IV.
Országos felnőtt evangélicizáció egyházunkban – Koczor Tamás –	Borító IV.

A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtótanácsa legutóbbi ülésén (1994. november végén) elhatározta, hogy a többi lapunkkal párhuzamosan 1995 január elsejétől emeli a Lelkipásztor előfizetési árát. Egyes szám ára 190,- Ft, egy évre 2.280,- Ft. – Nyugati terjesztésben 10 DM. –

Sajnálatos bejelentésünket kerjük, fogadják megértéssel Olvasóink! 70. évébe lépett szakfolyóiratunk a nyomda- és a papírral, valamint a postai díjak emelkedése miatt még így is csak központi segítséggel tudja megjelenését biztosítani.

Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra...

Merész hitre hívó évi ige

„Rám figyeljete a Föld legvégéről is és megszabadultok.
Mert én vagyok az Isten, nincs más!” (Ézs 45,22)

Ha valaha, úgy éppen most van szükség a hit bátorságára. Sok az elbátortalanodott, elerőtlenedett, századvégi letargiába esett ember. Gyakran a lelkész sem kivétel. *Évi igénk eredetileg is csüggedt embereknek szólt.* Ézsaiás könyvének ez a része (40.-tól 55. fejezet) csupa vigasztalás, erősítés. Isten bátorító és újra bizalmat teremtő szava. “Vigasztaljátok, vigasztaljátok népemet mondja Istenetek... ki örömről viszel Sionnak, kiáltás erős hangon... kiáltás, ne félj:... itt van Isteneitek, az én Uram, az Úr” (Ézs 40,1-9). Rájuk fért a biztatás, romokban hevert nemcsak egykor elhagyott hazájuk, de romokban heverték a lelkek is. Nemcsak a nyomor, a közöny, a csüggedés van jelen – *jelen van az Úr ... s az Úr által boldogul Izrael minden utóda, vagyis a következő nemzedéknek is szól az ígélet.* Mondjuk ma így: még a 2000 után élőknek is. Féltett gyermekeinknek is, akikről talán lemondunk, akiket már gyakran nem értünk, akikkel szemben az a hamis érzés támad bennünk, velünk kivész az istenes nép, eltűnik a keresztség. – Valóban merész hitre bátorít ez az ézsaiási prófécia. Nem csodálom, hogy mai fordításokban a hitnek felel meg a „Mut, a courage” vagyis az elszánt merészség, a bizodalmas bátorság. A németben ma a *glauben*, az angolban a *believe* csak vélekedést jelent, mint általában a magyarul is az „úgy hiszem” csak bizonytalan, alaptalan véleménynyilvánítást fejez ki. Ez kevés a holnaphoz, sőt mára sem elég!

Figyeljetek rám! Nem nézelődést, nem hallgatást jelent, hanem egzisztenciális odafordulást. Nemcsak a szemünket, nemcsak a fülünket, de egész lényünket kell és lehet Isten felé fordítani. Nem is csak az értelmünket, nem is csupán a szívünket, hanem egész valónkat! A régi Luther-fordítás is így hozta: „Wendet euch zu mir”! A bálványok hamis istenek, látjuk, de nem mozdulnak, halljuk, de nem beszélnek. Mindenkor, minden hamis istene néma és tehetetlen. Az igazi, a valósággal Jelenlévő beszél is, cselekszik is. Képes valójában újat kezdeni népével. Az egyház sokat emlegetett megújulás is csak Tőle várható. Az előttünk lévő utat, az 1995-öt nem ismerjük, de ismerjük Krisztus népének Istenét. Ha felé fordulunk – úgy újra imádkozunk, úgy újra okos istentisztelet lehet egész életünk. Jogos félelmeink helyett, indokolt, vagy vélt nehézségek helyett Isten felé forduljunk, így biztos, hogy embereknél sem fordítunk hátat!

A Föld legvégéről is szólítja népét az Úr. Micsoda perspektíva! Nemcsak Babilonban, nem is csak őseik földjén Izraelben (Judeában és Galileában) érvényes a hívás. Nem is csupán a mi kis országunkban, s benne kis egyházunkban, hanem mindenütt. Kifejezésünk ma más: nem beszélünk legvégső határokról, hiszen a globusz, a Földgolyó nem lapos korong, világ-tengerszabta szárazföld. De ugyanaz az Isten. Földünkön alkotott megváltozott ismeretünk nem változtatta meg Őt.

Aki Istene felé fordul, az tud, mer világméreteken gondolkodni, annak életében eltörpülnek a jelentéktelen ügyek, az rácsodálkozik a hatalmas Istenre és ámulva gondol arra, hogy valóban a szeretet csodája: ez a Hatalmas az én kis életemre is figyel és mielőtt még én fordultam volna feléje, Ő fordult felénk, arcát mutatja. Jézus Krisztus az ismeretlen Isten ismerős arca (eikón tou theou!) Nincs Isten háta mögötti falu, település, egyes ember! Isten arcát fordította felénk, figyel, gondja van ránk. Ezt kívánja tudatosítani minden vasárnap istentiszteletünkön az Ároni áldás: „Fordítsa ez Úr orcáját tefelétek”... hangzott a régi forma.

Megszabadultok! Fogságból, félelemből, emberhez nem méltó élettől, bűnöktől. Jézus beköszöntő szavára gondolunk, ahogy a názáreti zsinagógában Ézsaiás tekercset olvasva hirdet a foglyoknak szabadulást. Az ézsaiási igék Vele, Benne teljesedtek be. (Lk 4,8) Ezerféle fogság kísért bizonyosan 1995-ben is. – Szabadító Urunk van! Nem csupán kérdésekre válaszol, problémákat tisztázó, hanem bilincseket oldó, bűnökből szabadító Úr Ő. Éppen a mai emberek, s köztük is a gondolkodók leginkább, hajlamosak arra, hogy kérdéseikre keressenek feleletet, mindenben problémát látnak s várják a megoldásokat, s közben észre sem veszik, hogy az élet több, mint problémák, kérdések sokasága, elvileg tisztázandó ügyek sora. Itt az egész lényünket belevetve, nem csupán intellektusunkat próbára téve, van dolgunk a világon. Embertelenné, kibírhatatlanná válik az élet, ha csupán képletekben, személytelen kérdésekben gondolkodunk és ezek között élünk. Egy komputerizált világban újra kísért a naív optimizmus: majd gépeink megoldják életünkben ágaskodó, elöttünk felhalmozott, bonyolult kérdéseinket. Az embernek valóságos szabadulásra és nem képletek megfejtésére van csupán szüksége. És éppen ezt ígéri Isten!

Az önmagára esküdő Isten hallatlan igénye: „Mert én vagyok az Isten”, vagy megfordítva a sorrendet: *Mert én Isten vagyok – ezért igaz, tapasztalható, valóságos mindez. Aki itt beszél, az a seregek Ura, összehasonlíthatatlan, összemérhetetlen Isten.* Előtte hajol meg minden térd, rá esküszik minden nyelv s megszegyenül minden Isten nélküli vagy Isten ellenes. A próféta víziója hasonlít ahhoz, amiről Pál is énekel, a gyülekezetben is énekelt himnuszban: Fil 2, „... azt a nevet adományozta neki, amely minden névnél nagyobb, hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon... és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr, az Atya Isten dicsőségére”. Ez a globális látás, ez a mindeneget átfogó hit segíthet az új esztendőben bennünket is, hogy rövidlátás és panasz helyett dicsőítsük Urunkat gyermekkorunktól vénségünkig. Ő az, aki hordoz, cipel, megment mindenkor! – Ilyen merész hitre bátorít ebben az évben is az idő Ura, a mi Istenünk!

Az imádkozó Kálvin*

Istennek nagyszerű ajándéka az, hogy a mellénk adott testvér hite, imádsága által, bennünket is meggazdagít. Az egyetemes Anyaszentegyház kiváltsága az, hogy az évszázadokkal előttünk élt testvérek imádságait ismerhetjük, velük együtt imádkozhatunk és ezáltal hitünkben megerősödhetünk. Ma este az imádkozó Kálvinról szólhatok előtetek röviden, s ezt személyes vallomásként teszem: miben erősített meg engem Isten, Kálvin imádságai olvasása közben?

1) *Abban, hogy az imádság: párbeszéd.* Visszhang. Hang nélkül pedig visszhang sem lehetséges. A többi reformátorral együtt Kálvin is hangsúlyozza, hogy csak az Istentől megszólított ember imádkozhat helyesen. „Aki úgy akar imádkozni, hogy nem hallgat az Igére, az nem az élő Istenhez könyörög, aki magát a Szentírásban kijelentette, hanem valamilyen elképzelt istenséghez.” Kálvin imáiban lépten-nyomon Isten Igéjére, ígéreteire, parancsaira, jótetszésére hivatkozik.

„Mindenható Isten, Te megígérted nekünk...”

„Mivel a mi Urunk Jézus Krisztus feláldozta magát értünk, bűnünk bocsánatára...”

„Úgy tetszett Neked, hogy imádkozunk egymásért. Imádkozunk tehát hozzád minden szegény testvérünkért és társunkért.”

Az ima szükségességét tehát nem az ember igényéből vezeti le, hanem az Igéből. Isten parancsolja övéinek az imádkozást és ígéretet fűz hozzá. Kálvin imáiban ezért nem az érzelmekre, hanem az akaratra kerül a hangsúly, mégpedig nem is az ember akaratára, hanem Istenére. Az Ő akaratát átformálja a miénké.

Az imádság fundamentuma ezért nem bennem van. Nem az én pillanatnyi érzéseim, szükségem, örömöm az ima alapja. Mindez csak motiválja az imát. A biztos alap az, hogy Isten szól, ígéreteit adja – és én erre felelhetek bűnbánattal, vagy hálaadással, vagy kéréssel, vagy magasztalással. Akkor imádkozom jól, ha nem a „magamé” mondom, – hanem az Igében Isten akaratát keresem és arra válaszolok.

„Mindenható Isten, beszélj velünk naponként, hogy az igazságban alázatosak lehessünk” és imádkozni tudjunk.

2) *Az imádság: feszültségben születik.* A bűnös ember és a szent Isten közötti ellentétben – mint galvánelem pólusai között az elektromosság, áramlani kezd az imádság.

Kálvin kiindulópontja az Intitucióban is ez: önismeretre és istenismeretre van szükségünk és ezt csak az Igéből kaphatjuk meg.

Ez az imádságra is érvényes. Ahhoz, hogy jól tudjunk imádkozni, ismernünk kell a magunk nyomorúságát és Istennek irtalmasságát. A bűn és irtalom feszültségében születet csak igazi imádság.

Kálvin imáiban ezért kettős vezérszólam hangzik: a bűnbánat és az istenmagasztalás.

Mindenható Isten, „nem vagyunk arra sem méltók, hogy szemünket az égbe emelve szent orcád előtt megjelenjünk...” Ez az egyik szólam. A másik: „minden emberi bizakodást megtagadva, erősségünket egyedül a te jószágodra építjük, hogy a Te hatalmadnak ajánljuk magunkat és szent nevedet hívjuk segítségül, hogy kegyelmet és irtalmasságot nyerjünk”

Más alkalommal így mutatkozik meg ez a feszültség Kálvin imájában:

„Ó Urunk, Te vagy a mi Atyánk és mi csak por és sár vagyunk. Mégis: Te vagy a mi teremtőnk, mi pedig kezeid munkája vagyunk. Te vagy a mi Pásztorunk – mi pedig nyájad.

Te vagy a mi Megváltónk, – mi pedig a Te megváltott néped, ... Ezért ne gerjedj fel ellenünk...”

Talán éppen ez a mi bűnünknek és Isten szentségének feszültsége az, ami Kálvin imáinak markáns vonását adja: szigorú bűnbánat, férfias, sokszor kemény őszinteség, Isten előtti alázat, de ugyanakkor: Isten szeretetén alapuló gyermeki bizalom és az egész élet odaszánása.

3) *Az imádság: hódolat, a Szentháromság Isten előtt.*

Kálvin imádságait olvasva, a Szentháromság Isten hatalma tárul fel előttem. Imáiban eltörpül az ember és nagyja lesz Isten. Isten, aki úgy jelentette ki magát nekünk, mint Atya, Fiú, Szentlélek.

„nincs ember, aki méltó lenne arra, hogy Isten elé járuljon. Ezért a mi mennyei Atyánk maga szabadít fel minket azzal, hogy nekünk adja Fiát, Jézus Krisztust, mint szószólót és közbenjárót. Csak Krisztus által járulhatunk bizalommal Isten királyi széke elé. Ő az egyetlen közbenjáró!”

„Kér a mi szánk: általa kiálthattunk az Atyához, Ő a mi szemünk: általa láthatjuk az Atyát, – Ő a mi jobbunk: általa ajánlhatjuk fel magunkat az Atyának. Istennel csak akkor társalaghatunk, ha Krisztus közbenjár éreztünk!”

Ugyancsak a Szentlélek az, aki segítségül van a mi erőtlenségünknek. Ő tesz bizonyosságot az imádság közben arról: Isten kedves gyermekei vagyunk Krisztus által és nekünk Atyánk az Isten. Az Atya a Szentlélek által formál minket Krisztus képére az imádság közben.

Azért tanulságos ezt nekünk figyelembe venni, mert imádságunkban, kegyességünkben hajlandók vagyunk beszűkülni, túlzásokba esni. Csak a teremtő és gondviselő Istenről, vagy csak Krisztusról, vagy csak a Szentlélekről akarunk tudni. Hódoljunk bizalommal a Szentháromság Isten előtt!

4) *Az imádság: hatalom.* Kálvin imáit olvasva, kitágul a horizontunk: mi mindenért lehet imádkozni! Imatémáit koncentrikus körökhoz lehetne hasonlítani, melyeknek középpontjában egyaránt Isten áll. Nem osztja tehát imáiban sem kétfelé a világot: Isten urama alatt álló és azon kívül eső részre.

Éppen az Igére támaszkodva bátran imádkozik a világért és a világi hatalmasságokért. Vallja, hogy Isten a teljes élet és az egész világ Ura. Ott is Ő az Úr, ahol ez most nem látszik. Imáiban nem adja fel a világnak azokat a területeit sem, ahol pillanatnyilag a bűn tombol.

Azoknak, akik ezt túlzásnak tartják, így válaszol: „Milyen messze esik egymástól ez a kétféle vélemény: egyfelől, hogy a királyokért és minden létőségben levőkért imádkozni kell, hogy a jog és tisztesség erősödjék és a hit virágozzék, – másfelől, hogy sem a kormányzatnak, de a politika egész területének sincs köze a hithez. Ha az első mondat szerzője a Szentlélek, akkor a másodiké a Sátán”.

Ezért mer Kálvin így mádkozni a gyülekezetben: *Hozzád, mennyei Atyánk, minden fejedelemért és uraságért, szolgáidért, akikre rábízad igazságod kormányzását – különösen ennek a városnak uraiért, – közzöld velük Lelkedet... hogy felismerjék igaz hitben azt, hogy a Te fiad, a mi Urunk Jézus Krisztus a királyok Királya és az uraknak Ura és Néki adtal hatalmat mennyen és földön... hogy jótetszésed szerint vezessék és kormányozzák alattvalóidat...”* Kérünk továbbá minden emberért... azokért, akik még távol vannak Fiad, Jézus Krisztus ismeretétől, mert a tévedés és tudatlanság homályában és fogságában vannak... vezesd vissza őket az üdvösség egyenes útjára”.

Sőt, még tovább megy a hit merészségével: „cselekedd meg, hogy a törökök és pogányok, akik Téged káromoltak – Téged dicsőítsenek”.

Szűkítve ezt a kört, imádkozik az Anyaszentegyházért. Mind a helyi gyülekezetért, mind az egyetemes Egyházért: *„Imádkozunk, hogy szabadíts meg minden egyházat a falánk farkasok körmei közül és minden béréstől, akik saját becsvágyukat és hasznukat keresik és nem egyedül a Te neved magasztalását és nyájad javát”*

„Mindenható Isten, add, hogy türelemmel várjuk meg, míg egyházad feltámad a halál sötétségéből.”

Amikor pedig az egyéni életre szűkül le az imádságának köre, akkor se válik önzővé, befeláfordulóvá. Itt a kálvini jellegzetesség az, hogy a szolgálat érdekében önmagunk megtagadása, a kereszt felvétele és Kr engedelmes követése a legfőbb kérdés.

„Kérjük, Istenünk és Atyánk, hogy Krisztus, bennünk lakozva ölje meg bennünk ő-emberünket, jobb életre útjón meg minket, mely által a Te neved dicsőségét nyerjen – hogy mi igaz és tökéletes engedelmisséget tanútsunk irántad... – hogy Neked szolgálhassunk, hogy Nálad tetszést találjunk, megtagadva saját akaratunkat és testünk kívánságait.

*

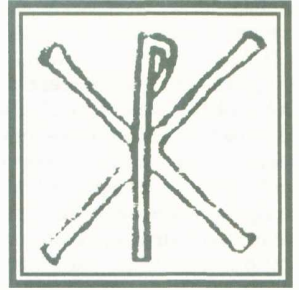
Három évvel ezelőtt jelent meg egy kis könyvecske „Az imádkozó Kálvin” címmel. Ennek bevezetésében olvastam, hogy mikor Kálvin meghalt, megmaradt holmiját elárverezték. A becsűsök nem sok értéket találtak, de az ágya előtt lévő finomműví szőnyeg felkeltette érdeklődésüket. Jobban megnézve: két tenyérnyi kopás éktelenkedett rajta. Térdeplésének nyomai.

„Mert nem az a kálvinista, aki sohasem térdel, hanem aki egyedül a szentháromság Isten előtt hajt térdet” – hogy erőt kérjen mindenk szolgálatára. Hogy egyedül Istené legyen a dicsőség!

Molnár Miklós ref. lelkipásztor

*Elhangzott az 1988. évi imahét keretében

Tanuljunk együtt

BIBLIAI ESCHATOLÓGIÁNK

Két előadás az 1994. évi LMK-témáról

I.

Legyen életbevágó témánk kibontása során vezérigénk: *„Sem halál, sem élet, sem jelenvalók, sem eljövendők, sem magasság, sem mélység nem választhat el minket az Isten szeretetétől, amely megjelent Jézus Krisztusban”* (Róm 8,38-39). Ez a hatalmas ige fogja át és össze a jelenünket, a holnapunkat, a halálunkat és az örökéletünket!

1. Miért roppant időszerű ez a kérdés?

Azért, mert a világ végső sorsa és a személyes végső sorunk nemcsak alkalmilag, hanem örökre összeforrott azzal, amit bibliai eschatológiánk tartalmaz. – Időszerű, mert az örök, a bűn, a halál változatlanul uralkodik világunkban, és sikerük nem hagyja nyugton azokat, akiknek nem szenderül álomba a lelkiismeretük. Vagy talán éppen az alvó lelkiismeretek ébresztése céljából időszerű! – A halál és annak kérdőjele – vagy kettőspontja – miatt fel-felsejlő bizonytalanság, kétség, izgalom keresi a nagyon vágyott megoldást. A drog, az alkohol, a babona, a lelki-szellemi tévelygés, a jóslatások és szellemidézések bizony csak tévelygésnek, öncsalásnak bizonyulnak. A Krisztust, az igét, a hit bizodalmit és reménységét semmi sem pótolhatja!

Hiába mutatja az élettan egyszerűnek, természetesnek az életet is, a halált is, a halál ijesztő árnyékát ez nem hessenti el az életéről. Ilyenformán érvel: az élet az élősejtek anyagcseréje, a halál pedig csupán ennek megszűnése. Ennél bizony sokkal több földi, testi-lelki-szellemi egzisztenciánk! Éppen úgy, mint ennek ellentéte, a halál. Tapasztalati adottságainkban élettani eszközökkel halhatatlant kimutatni – pl. az egysejtűek kedvező körülmények közötti folyamatos osztódásával – lehetetlen vállalkozás, képzelgés, illúzió. Az ilyesféle élettani vélekedés is az: a halál nem feltétlenül tartozik hozzá az élethez, mert az csak „speciális eset” az eleven sejtek halhatatlansága miatt. Az idézett kifejezést egy 1914-es német élettani írásból vettem. A megjegyzésem hozzá: a halál ijesztően általános, és bizony nem speciális eset. Azért semmit sem ér az ilyen mellébeszélés! – Nem több az sem, amit egy 1932-es *„Meddig pihenünk a halál után?”* című füzetben találtam, amelyikben a szerző az újra testetöltésnek a pontos kiszámíthatóságát hirdeti. E szerint: aki 1923. május 8-án halt meg, 1941 decemberében születik újjá.

Ebben az összefüggésben tesztek említést a lélek halhatatlanságáról. A Platon-féle lélekhalhatatlanság nem azonos a bibliai a lélekről szóló bizonyágtételével. Platon szerint éppen a test börtönéből szabaduló lélek szabadulása az üdvösség. A bibliai lélek szó viszont gyakran azt az életet jelöli

meg, amelyik megkülönbözteti az élő a meghalttól. Mivel a bűn miatt az ítélet az egész emberségünket sújtja, a halál után csak Isten számára valóság emberi egzisztenciánk. Az Ő számára akkor is létezőnk, ha e világra nézve megszűnik emberi létünk. Az, amit Urunk Mt 22,31-32, Mk 12,26-27, Lk 20,37-38 szerint tanít, cáfolhatatlan. Lukácsot idézem: *„Azt pedig, hogy a halottak feltámadnak, már Mózes is jelezte a csipkebojnánál, amikor az Urat Ábrahám Istenének, Izsák Istenének és Jákób Istenének mondta. Az Isten nem a holtak Istene, hanem az élőké. Mert az Ő számára mindenki él.”* A lélek halhatatlanságának hite sokszor kiszorította a feltámadás-hitet. Ne feledjük: a halhatatlan lélek Isten nélkül csak sivár gondolat. Az örökélet ügye nincs befejezve azzal, hogy személyes létünk valóság Isten számára. Nem a halandó test tér vissza a halálból, hanem vadonatúj és örök lelki-test teljesedik be a feltámadásunk alkalmával. – *Jakob Kremer Die Zukunft der Toten* című könyvében három pontban indokolja a tradicionális keresztény reménység mellőzését, sőt elvetését. a) A földi boldogság hajszolása elnyomja a szívekben az üdvösség ügyét. b) A személyes feltámadás-hit – különösen a lélek törvényeinek ismerete folytán – csak illúzió. c) A halottak testi feltámadása összeegyeztethetetlen a modern tudományos világnézettel. – Megemlítem *Gerd Lüdemann* göttingeni újszövetségi professzor *„Jézus feltámadása”* című könyvét. Sokak megrökönyödésére részben gyermeket, részben botrányos dolgot állít. Azt, hogy húsvétkor igazában semmi sem történt! Pusztán víziójuk támadt a tanítványoknak. – Ilyenek hallatán ne csodálkozzunk azon, hogy az ateista világnézet – nagy és kis egyházak létezésé ellenére – világszerte és hazánkban is egyre diadalmaskodik! A néma kussolás helyett azért késedelem nélkül nézzen szembe az egyház azzal a kérdéssel: igazában kinek hisz, és mit hisz?

2. Eschatológiánk bibliateológiai horizontja

Az eschaton szó jelentései a következők: végső, utolsó, legvégső, legutolsó. Jelzi tehát valaminek a megváltoztathatatlan lezárását. Utána azonban nem a nihil következik. Inkább olyasvalami, ami emberi eszközökkel utolérhetetlen. Csak az szólhat róla hitelt érdemlően, akinek hatalmában van a „vég”! Tehát csak maga Isten. Az eschatológia kifejezésünk második része először bizony nem teológusok tanítására, látására utal, hanem a kinyilatkoztatás urára, Istenre, Krisztusra, a Szentlélekre. Ilyen alapon jelentheti csak az ígére, az ige által Istenre figyelők bizonyágtételét is.

Szükségesnek látom a „telosz” újtestamentumi görög szavunk bibliateológiai vizsgálatát. Jelentései közül a legfontosabbakat emelem ki: vég, beteljesedés, befejezés, cél, ered-

mény, halál. Több helyen írva találjuk Urunk részéről: *“Aki mindvégig kitart, az üdvözül”* (Mt 10,22, 24, 13, Mk 13,13). Lk 21,9-ben találjuk: *„... Nem jön mindjárt a vég”!* *“Akkor jön el a vég”*, miután már az egész világon hirdettetett az evangélium (Mt 24,14). Róm 6,21-22 szerint a bűn szolgálóinak vége a halál. Isten szolgálataé viszont örök élet. 1Kor 15,24 szerint a feltámadás után akkor következik a vég, amikor Krisztus átadja az uralmat Istennek. 1Pt 1,9-ben olvashatjuk, hogy a hit célja az üdvösség. Akik azonban nem hisznek az evangéliumban, azok sorsa, azok vége csak kárhozat lehet (1Pt 4,17). Jel 21,6 szerint Jézus a kezdet és a vég.

Az ótestamentumban az eschatonnak az „aharit” és „aharon” szó felel meg, a telosznak pedig a „kéc” héber szó. – Ézs 44,6-ban találjuk Jahve csodás vallomását: *„Aní risón vónái aharón”*, azaz: Én vagyok az első és az utolsó. Ézs 41,4-ben a *„vöet aharónim aní hú”* azt fejezi ki, hogy Isten mindvégig ugyanaz marad. – A két szót 1Móz 6,13-ból ilyen összefüggésben idézem: *„kéc kol bászár bá”* azaz, minden testnek vége elérkezett. Zsolt 39,5-ben is a két szó jelzi az élet végét, végességét, mulandóságát. Csak Isten éveinek nincs vége soha. – Isten örök szándéka, hogy szabadítása eljusson az egész földre (Ézs 49,6). Ezt meg is fogják látni az egész földkerekségen (Ézs 52,10). Ézs 60,20-ban a földi léten túlmutató, örök üdvösség villan fel. Ez világot átfogóvá akkor válik, amikor a régiek helyét új ég és új föld foglalja el. (Ézs 65,17). A beteljesedés persze Isten szenvedő szolgálójának személyéhez és áldozatához fűződik. – Jer 29,11-ben Isten népe reményének beteljesését ígéri. Fontos a Dánielnek szóló ígért: *„Elpihensz, de felkelsz kijelölt sorsodra a végső napon”!* (Dán 12,13). – Külön említem az ÓT három feltámadási ígétjét. Jób 19,25-26-ban olvassuk: *„Tudom, hogy az én megváltóm (Góél) él, és utójára megáll a por fölött... Saját magam látom meg őt”*. Dán 12,1-3 bizonyágtétele így hangzik: *„Azok közül, akik alusznak a föld porában, sokan felébrednek majd, némelyek örök-életre, némelyek gyalázatra és örök utálatra”*. – Hós 6,2-ben találjuk a harmadik feltámadási ígét: *„Két nap múltán életre kelt, harmadnapra feltámaszt bennünket és élünk majd Óelőtte”*.

Még ebben az összefüggésben szölok az ÓT szabadító és megváltó szavairól. Ézs 43,3-ból és 11-ből emelem ki a *„mósiá”* szót.

Mindig a szorultságból, a reménytelen helyzetből, a halálos veszedelemből kimentőt, megszabadítót jelent. De jelen van benne mindig a végső szabadtás biztató reménysugara is. – Ézs 59,20 szerint eljön Sionból a megváltó. Olyan valaki, aki árat is hajlandó fizetni a megmentendőért. Azért, aki magán segíteni képtelen. – Ézs 49,26-ban egymás mellett fordul elő, Isten vallomásaként az, hogy Ó szabadító és Megváltó (Mósiá és Góél). Ézs 63,16-ban egy lenyűgöző hitvallást találunk: *„Uram, te vagy a mi Atyánk, ósidóktól fogva Megváltónkunk nevezünk.”* Mindez azonban sokkal erőteljesebben és határozottabban bontakozik elénk az UT-ban.

A beteljesedésnek páratlan eseménye a feltámadás lesz. Ez a csoda csak Isten Krisztusban beteljesedő csodájaként következhet. Az idő múlása és a vágyálmok nem hoznak feltámadást. – Természetesen mind a hitben, mind pedig a hit nélkül meghaltak feltámadnak (Mt 25,32). Külön kiemelem Krisztus Urunknak az úrvacsorával kapcsolatos feltámadási ígértét (Jn 6,54). Aki azonban elveti öt magát és ígétjét, azt az ige ítéli el majd az utolsó napon. A hitlenség bizony kárhozat. Urunk határozott üzenetét ne fojtsuk bele sem a lanygos lelkezések limonádéjába, sem pedig a keményeledelt kerülgetők langyos tejeckéjébe! Urunk visszajövetelének kozmikus jeleit nem tagadjuk, de az egyház szolgálata szempontjából ma fontosabb az egyéb jelekre és tudnivalókra figyelni. A szeptás számításokat, időpont-kitűzéseket határozottan vessük el! Nagyon vegyük komolyan a hamis krisztusok és próféták megtevesztő akcióját! Komolyan kell számolnunk a hitlenség, a háborúskodás, a hűtlenség, a gyűlölet, a gonoszág és tévelygés eláradásával! Ezek lehűtik, kiszorítják a szeretetet. Az evangélium hirdetését azonban mindezek sem állíthatják meg. A vég csak azután jön el. Aki

mindvégig kitart, az üdvözül (Mt 24, 3-14, 2Tim 3,1-6, 2Pt 3,3). Azért félelemmel töltjük jövővénységünk idejét! (1Pt 1,17). Csak a hit Krisztusba vetett bizodalma lesz elég az ítélet napján.

Biztatását vegyük komolyan: Ne félj! Én élek örökké! Nálam vannak a halál és a pokol kulcsai (Jel 1,17-18). A végítéletben az örök halál, meg a pokol egybeesnek. Annál inkább bizalommal tekinthetünk az ítélet napja felé, mert Isten hatalma őrzi a híveket az üdvösségre. (1Pt 1,5).

3. Keserves sorsunk is, de a beteljesedés előszobája is a halálunk!

“Elrendeltett, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután pedig ítélet következik” (Zsid 9,27). Így van, mert a bűn zsoldja a halál, a kárhozat örök halálát is beleértve! (Róm 6,23). Tehát nem egyszerűen csak örök nyugalom a sír. A halál ítélet, büntetés, kárhozat. Poremberek számára emberi megoldás nincs vele szemben. A halál önmagában sötét, vigasztalan, megszépíthetetlen! Különösen, ha hirtelen fékez az ablakunk alatt, betoppan, szerettünket viszi, és minket ijeszt. Bizony létezik halálfélelem azoknál is, akik ezt tagadják! A teljes vigasztaláshoz kevesek vagyunk és maradunk. Ahhoz a Szentháromság egy igaz Isten kell! A Teremtő Isten, a Megváltó Fiúisten, a hitre segítő Szentlélekisten. Az örökélet Isten kegyelmi ajándéka Krisztusban: a híveknek! Ehhez képest a spiritiszták, a halottlátók tévelygő ügyködése csak ajtonyítás az örökélet előszobája! Nem felede: a kárhozat is lehet! Ezt azért hangsúlyozom, mert igen sokan gondolják: az üdvösséget csak meg kell halni, és annak ellenében mindenkinek dukál az üdv.

Ebben az összefüggésben gondolkodjunk el még két dologon! Mindenfajta félelmünkben a halálnak van jelenése, akkor is, ha másokat féltünk. – Ne kössünk ki annál a ma gyakori vigasztal: Valamikor – Isten jósága alapján – mindenkéi lesz az üdvösség (apokatasztázis). A Szentírás ezt a reményt éppen úgy nem alapozza meg, mint a „tisztítóítűzt”, és az ezzel összefüggő engesztelő szentmiseáldozatát!

4. Mi van vagy lesz a halál után a feltámadásig?

Sokak számára izgató kérdés ez akkor is, ha legalább annyian hiszik, vagy szeretnék hinni: a halállal mindennek vége! Gyakran ráéreztem azonban a *“nincs és nem is lesz tovább”* nyilatkozatok esetében arra, hogy azokban több volt a bizonytalanság, a tehetetlen keserűség, mint a meggyőződés. Elég suta formája a megnyugtatásnak az efféle: az enyészett mindent elnyel, eltakar, elfeledtet. Megmászhatatlan tény: teti-lelki-szellemi egységünkben vagyunk Isten teremtményei. Csak úgy vagyunk – képerre teremtetten – partnerei, akiket megszólít, gyermekeiként megáld, megbíz, és felelősségre von. Igaza van Luthernek: akit Isten megszólít – kegyelme vagy haragja alapján – az valójában halhatatlan! Megtanultam egy életre kedves professzoromtól: *„A halál az ember megidézése a végső számadásra!”* Akkor pedig mind a spiritiszta, mind a naturalista vagy egyéb igellenes nézetek csak zsákutca. Az is a Sátán malmára hajtja a vizet, hogy sok a „szaduceus” a keresztény egyházakban! Materializmusuk makacsul tartja magát. Azért figyeljünk idejében Urunkra!

Krisztus többször minősítette a fizikai halált alvásnak. Jairus házában mondotta: A leánya (Mk-nál: a gyermek) nem halt meg, csak alszik (Mt 9,24; Lk 8,52). Lázár esetében – Ján 11,11 szerint – azt halljuk az Úrtól: *“Lázár alszik, de elme gyek, hogy felébresszem.”* A *„koimaó”* ige alakjai található a következő helyeken: Csel 7,60; 1Kor 15,18,20; 1Thessz 4,14; 1Pt 3,4. Passzív alakjaiban első jelentése mindig: elaludni. Károlí így is fordította. Nem hiába nevezték régen a temetői koiméteriuonnak, alvóhelynek. Ezzel az igével Urunkkal együtt az evangélisták is kimondották az elhunytak felébredésének bizonyosságát. Itt arra a halálban is megmaradó eg-

zisztenciánkra gondoljunk, amelyikre Jézus célzott, amikor a szadduceusokat elnémitotta: az Ő számára mindeki él. Ilyen értelemben gondoljunk Urunk bátorítására: Ne a meghalástól, hanem a kárhozattól féljünk! (Mt 10,28; Lk 12, 4-5). Arra is, amit a megterő latornak mondott feloldozásként és vigaszul a kereszten. (Lk 23,42-43). Ide tartozik Pál vallomása (Fil 1,21-24) is: Vágyódom elköltözni, és Krisztussal lenni, mert az sokkal jobb mindennél. Csak ilyen értelemben nyereség a meghalás!

Luther vallomása is emlékeztetett még ebben az összefüggésben: Ha megáll majd az Úr sírom felett, és azt mondja: Márton, kelj fel! – a sírban töltött idő úgy tűnik majd, mint egy röpké délutáni álom! Urunk és igéje révén nekünk nagy többletünk van minden igeszerűtlen állítással vagy tévelygéssel szemben. Nekünk legyen elég az Úr, Pál, és a reformátor egybecsengő bizonyágtétele! Van mivel egybevetnünk mindazt, amivel manapság bőven találkozhatunk még az utcákon és tereken is. Hát még a temetőben! – Legyen tudatos számunkra: Isten embereket termetett, nem csupán testeket, vagy lelkeket. Jézus Urunk az egész emberért halt meg, és támadt fel. Azaz nemcsak a testnek, de vele együtt a léleknek is szüksége van megváltásra! Amit Urunk tanított és tett, arra ne vessen árnyékot, azt ne kibébitse senki, semmi!

5. Hála Urunknak, mert „teljes a diadal a halál felett!”

Ezzel ér csúcsára és célba az ún. ősz- vagy protoevangélium (1Móz 3,15). A gonosz buktató szándéka nagyott bukkott Isten és Mária Fia révén. Művét azóta sem kellett kiegészíteni, megoldani senkinek! Semmiképpen ne rekedjünk meg az ún. „chiliazmusnál!” Azaz: Krisztus ezeréves uralmánál (Jel 20,1-6). Vegyük komolyan: nem ez az evangélium csúcsa akkor sem, ha van mondanivalója. De mivel sokakban a földi mennyország képzetét idézte fel, elhomályosította a krisztusi beteljesedés páratlan örömhírét. Az ige félreértésével gyakran kergettek emberek hamis, evilági vágyálmokat. – Jegyezzük meg: Vannak Istennek a beteljesedés előtti időre, erre az életre szóló ígéretei is. Jel 20,1-6 Urunk kettős jeladása cél felé tartó egyháza számára. Ő bármikor, bármekkora időre meghúzhatja a gonosz pórázát, láncát. Ezért Isten népe nincs és nem is lesz korlátlanul kiszolgáltatva a Sátánnak. Az Úr

részéről akkor sincs elfelejtve egyháza, ha egyszer-egyszer próbák tűzét állja. A gonosz egy percre sem lesz Isten népe barátja.

Emlékezzünk 5Móz 29,28-ra! „*A titkok az Uréi, a kinyilatkoztatott dolgok pedig a mieink, és a fiainkéi mindörökké.*” Hatalmas figyelemztetés ez arra: Ne hajszoljunk okkult dolgokat! Tanulgassuk inkább szorgalmasan a kinyilatkoztatott dolgainkat. Sőt, ezekről a dolgokról egymással és a ránk-bizottakkal is beszéljünk! Vegyük komolyan. A beteljesedés hídjának innesső pillére már adva van Urunkban és általa. Ő azonban elég garancia az örökkévalóba átnyúlóra is. Akkor is így van, ha most még hitben járunk, nem látásban (2Kor 5,7). Eljövetele felől nem hagyott kétséget. „...*meglátják majd az Emberfiát eljönni az ég felhőin nagy hatalommal és dicsőséggel*” (Mt 24,27,30). Hívó nyájjára folyamatosan érvényes: „*Ha ismét eljövök, magam mellé veszek titeket, hogy ahol én vagyok, ott legyetek ti is*” (Jn 14,3). Így jut teljességre, amit a gyógyszerő Mártának mondott: „... *aki él és hisz énbennem, az nem hal meg soha!*” (Jn 11,25). Amikor eljön, trónjára ül, eléje gyűjtenek minden népet, és megítél kit-kit cselekedetei szerint (Mt 25,31-46). Az üdvösséget vagy kárhozatot a hitből vagy éppen a hitetlenségéből fakadó cselekedetek alapján osztja. A késő bánat csak eb gondolat lesz.

De: *hogyan támadnak fel a halottak?* Milyen testbe öltözzve jelennek meg? – Vannak mennyi testek és vannak földi testek. Elvettetik érzéki test, feltámasztatik lelki test. A halottak romolhatatlanságban támadnak fel, akik pedig akkor még élnek, elváltozva kerülnek az Úr elé. Akkor teljesedik be az Írás: „*Teljes a diadal a halál felett!*” (1Kor 15,54). Emeljen bennünket diadalmas Urunk és Pál diadalhymnusza a hit, a bizalom, a reménység, a béketűrés, az öröm hegycsúcsára az utolsó szívdobbanásig! Ezen a csúcson vállaljuk a biztatást: „*Legyetek szilárdak, rendíthetetlenek, buzgólkodjatok az Úr munkájában, tudván: fáradozásotok nem hiábavaló az Úrban!*” (1Kor 15,55-58). Mint utolsó ellenség, töröltetik el a halál. Maga a Fiú is alávetettik annak, aki neki mindent alávetett, hogy Isten legyen minden mindenben (1Kor 15,20-28). A minden képzeletet meghaladó beteljesedés egyetlen garanciája az élő Krisztus. A keresztyének vigasztalják egymást ezekkel az igékkel! (1Thessz 4,13-18). A beteljesedés az ördög vesztét is jelenti.

Szabó Gyula

II.

Eschatológia, apokaliptika, parúzia. Három olyan fogalom, amelyik szorosan kapcsolódik egymáshoz és mindegyikben jócskán van olyan tartalom, amit a mindent megérteni akaró emberi ész nem tud felfogni. Talán ezért a teológia történetében ismételtelen háttérbe szorultak, hallgattak róluk, ennek viszont káros következményei lettek.

Eschatosz: a legvégső, legszélső, legkésőbbi. Apokalüpszisz: kijelentés, kinyilatkoztatás, felfedés. Parúzia: jelenlét, megérkezés, visszatérés. Ezek a szótári alapjelentések, de a teológia használatában mindegyiknek ezen kívül más jelentése is van. A legáltalánosabb az eschatológia: ez mindent magában foglal, ami a végső dolgokkal foglalkozik. A parúzia teológiai értelmezésben egyértelműen Jézus Krisztus testben való visszatérését jelenti. Az apokaliptika fogalmába pedig az ezt megelőző megpróbáltatások tartoznak.

Nincs olyan vallás, amelyik valamiképpen ne foglalkoznék a végső dolgokkal. És a hivatalos vallások tanításain kívül mennyi hiedelem és babona él az emberek között. A biblia is foglalkozik ezekkel a kérdésekkel, de részletes, kátészerűen összefoglalható tanítást nem ad. A részletek ismeretét Isten magának tartotta fenn. Jézus Krisztus a következőket ígéri: lesz testi feltámadás, lesz ítélet és utána lesz örök élet, ill. örök kárhozat. Arról is szól, hogy súlyos megpróbáltatások fogják mindezt megelőzni, míg a bűn által megrontott világ el nem pusztul és Isten új eget és új földet nem teremt. Mind ehhez a központi gondolat: Jézus újra el fog jönni.

Ha elfogadjuk azt, hogy mindezekben Jézus Krisztus a középpont, akire az őszövetség előremutat, és akiről az újszövetség szól, akkor igazat kell adnunk azoknak, akik azt hirdetik, hogy a régi világkorszak Jézus Krisztus földre jöveteléig tartott, tehát mi már benne élünk az eschatonban, hiszen az őszövetségi ígérek Jézusban kezdtek valóra válni. Ezt a fel fogást nevezhetjük jelenvaló (präsentisch) eschatológiának. De természetesen ez csak az eschatológia egyik ága, a másik az, amelyik még az előttünk lévő dolgokra vonatkozik. Krisztus számunkra már nemcsak a majd eljövendő (az is), hanem aki már jelen van ebben a világban és jelen lehet földi életünkben is.

Hogy ezek a kérdések mennyire foglalkoztatják a ma emberét is, bizonyítja az egyre nagyobb érdeklődés a csillagjósolás iránt (szinte minden újság és folyóirat közöl sajnálatos módon horoszkópokat). Hogy a keresztyén egyházak nem fordítottak kellő gondot a bibliai tanítás ismertetésére, bizonyítja az ázsiai vallások előretörése a „keresztyén” világban, valamint a különböző önmegváltó módszerek nagy propagandája.

Mi minden tartozik ebbe a fogalomcsoportba? Röviden: a halál és ami utána következik, vagy nem következik. Hogy a test belátható időn belül elmúlik, vitathatatlan bizonyosság mindenki számára. Hiszen ebben a teremtett világban minden élő előbb vagy utóbb meghal, elpusztul, és még az élettelel természet is múlandó, ha lényegesen lassabban is. De mi lesz utána? A teremtmények közül egyedül az emberre vonatkozik az ígélet, hogy feltámad. Igaz, hogy lesz új ég és új föld,

ahol a farkas lakozik a báránnyal, de ez nem a valamikori farkas és bárány újraeredése, hanem egészen új teremés. A test meghal, elpusztul. De a lélek? A lélek halhatatlansága sokszor előkerülő vitatéma volt. Gondoljunk a néhány évtizede nálunk is folyt vitákra (Karner – id. Harmati). Hogy a kérdés mennyire benne bújkál az emberekben még keresztyén máz alatt is, bizonyítják a hazajáró lélek kísértethistóriái és az ezzel kapcsolatos számos – és részben ma is élő – babona. Álláspontunk: a lélek valóban nem pusztul el a testtel együtt, de a test halála és feltámadása között önálló életet sem él. Kujtorgó lelkek nincsenek! Luther Márton felfogása még ma is a legelfogadhatóbb (és az ígéhez legközelebb állóbb). E szerint a halál és feltámadás közti idő az alvás állapotához hasonló, amikor is az idő fogalma elveve kikapcsolódik. Egyébként is: az eschatológia egész kérdésköréből is ki kell kapcsolnunk az idő, de a hely fogalmát is. Ezek jellegzetesen a földi élethez tartozó fogalmak (nélkülük elképzelhetetlen a földi lét), de az örök életben használhatatlan fogalmak. A test halálakor az idő megszűnik. Ahogy felébredéskor az ember nem érzi, mennyi ideig aludt, a feltámadáskor is így lesz. Az ember természetesen felveti a kérdést, hogy hol tölti a lélek ezt az „időt”. Ez a kérdés részben fából vaskarika. Hiszen a test halálával az idő megszűnt és a léleknek nincs szüksége helyre. Hogy a feltámadásig Isten oltalma alatt van a lélek, az kétségtelen. A gazdag és Lázár példázatát ugyan – erőltetve – lehet úgy magyarázni, hogy a test halála után már lesz egy ítélet, de ebben a példázatban nem ez a kérdés, hanem az, hogy itt a földi életben dől el, hogy az örök életet hol töltjük el, a test halála után erre már nincs lehetőség, és az élők és holtak között sem lehet semmiféle kapcsolat. A katolikus egyház tisztító tűz tanítása tehát féreértés és tévedés. Persze ugyanígy tévedés a merev kettős predestináció tanítása is.

A biblia tanítása szerint Jézus újra eljöveteletét súlyos megpróbáltatások előzik meg. Erről szól az apokaliptika. A Kr. e. és utáni 2-2 században nagyon sok ilyen jellegű irat keletkezett a zsidó és keresztyén környezetben egyaránt. Ezek közül csak Dániel könyve, ill. János Jelenései kerültek be a kánonba (néhány elszórt kisebb szakaszon kívül), azt bizonyítja, hogy bár tudnunk kell róla, hogy ilyen megpróbáltatások lesznek, de a hangsúly nem ezeken van. Ezek az idők csak azok számára jelentenek majd megpróbáltatást, akik akkor még élnek. Westermann írja: amit az apokaliptika meghirdet, az valójában a történelem vége. A történelem lezáródásával befejeződik Istennek népével való partikuláris története is és újból beletorkollik az emberiség és a kozmosz történetébe. E téren egyezik az apokaliptika az őstörténettel... Világkatasztrófát csak az őstörténet és az apokaliptika ismer... A végítélet megtörténetét Isten bírói munkássága is véget ér. Isten a végítéletől megszabadultaknak már mindörökké csak könyörülő Isten (W.: Az ószöv. teológiájának vázlata, 147. lap).

Az apokaliptikus iratokkal és részletekkel kapcsolatban mérhetetlenül sok lehetőség van a belemagyarázásra, félreértésre. Nem egyszer a világtörténelem eseményeihez próbálták igazítani a magyarázatot, illetve a számmisztika felhasználásával világvége-jóslatokat eszkábáltak össze, amelyek természetesen sohasem váltak be. A magam részéről azon az állásponton vagyok, hogy ezek az apokaliptikus könyvek, illetve részletek ugyan kétségtelenül Isten figyelmeztető szavai, de mivel nem értjük – és nem is érthetjük – őket pontosan, az ezekben való kutatólódás nem visz előre az üdvösség útján.

Feltámadás. A keresztyén egyház felekezeti különbség nélkül hiszi és vallja, hogy lesz feltámadás. Emberi érteltlenség azt firtatni, hogyan támadhat fel az, akinek megégettek és hamvait szétszórták, akit vadállat falt fel, akinek teste elporladt és a növényzet számára lett trágyává, stb. Lesz feltámadás. A hogyan kérdésre csak azt mondhatjuk, semmiképpen sem úgy, ahogy fantáziadús írók elképzelték és leírták (pl. „Feltámadás Makucsán”). A feltámadás nem a földi élet javított új kiadása. Ott tehát nemcsak gond, betegség, halál nem fenyeget már, de megszűnik minden különbség ember és em-

ber között. Nem lesz többé férfi-nő, gazdag-szegény, bölcs és ostoba. Ott csak örök élet, vagy örök kárhozat lesz.

Ítélet. Az egyetemes keresztyénség vallja, hogy lesz ítélet. És pedig megfellebbezhetetlen. Nem emberi jog, nem emberi elképzelések szerint. Jézus szerint bűn az, hogy nem hisznek benne. A paragrafusok szerinti bűn és Jézus szavai szerinti bűn két különböző dolog. Jézus nem azt mondja, hogy az emberi jog által is bűnnek minősített dolgok nem bűnök (gondoljunk a bűnös asszony történetére, illetve az egyik latortra), de a földi élet tartamára a megtérés lehetőségét hangsúlyozza. Jézus egyszeri ítélettartásról szól, amikor szétválasztja az Úr a juhokat a kecskéktől! Addig tehát nincsenek elkülönítve egymástól a megtértek és meg nem tértek. A búza és a konkoly együtt növekszik és csak az aratáskor választják külön. Hogy Ábrahám, Izsák, Jákób istene az élők Istene, más kérdés. Hiszen a gazdag és Lázár példázatát kivéve, sehol nem szerepelnek haláluk után.

Örök élet, örök kárhozat. A szétválasztás (ítélet) után már semmiféle kapcsolat a kettő között nincs. Jézus szava világos: örök tűzről beszél. Az a kárhozatra került embernek nem világos, hogy ott lesz az ördög és bukott angyal-serege, ugyan csak végleg legyőzve és ítélet alatt. Azok a mitikus elképzelések, hogy a pokolban az ördögök kényük-kedvük szerint kínozzák az elkárhozottakat, a dualisztikus felfogásból fakadnak. Csak mellékesen jegyzem meg, hogy nagyon sok helyen, ahol pokolról szól a biblia, az nem kárhozat, hanem az őszövétségi seol, a holtak „tartózkodási helye” (persze a hely kifejezés itt sem meghatározott területet jelent).

A biblia hangsúlyozza a Sátán és Antikrisztus ember feletti hatalmát, de egyértelműen szól arról, hogy nem két világ-hatalom van, hanem csak egy, Istené. Az ítéletkor az ítélet nemcsak a meg nem tért ember felett hangzik el, hanem a Sátán felett is. A Sátán lázadása Isten ellen nem teszi őt egyenrangúvá.

Az örök élet nem a földi örömök végeláthatatlan sorozata (nem a mohamedán férfi-paradicsom!), hanem az akkor már tökéletesen ismert Istennel, Krisztussal való teljes közösség. Sántít a hasonlat, de a kisgyermek és édesanyja közti közvetlen viszonyhoz hasonlíthatjuk. Egy kb. fél éves gyermek keresztelekor a gyermek torka szakadtából üvöltött, amikor az általa nem ismert keresztyén fogta, de abban a pillanatban, amikor édesanyja magához ölelte, elhallgatott.

Az örökkévalóság egy vég nélkül tovahömpölygő folyam, amelybe számtalan kis erecske, az egyes emberek élete torkollik bele... (Kiss Jenő: Az eschatológia fő irányai). Azon kell igyekeznünk, hogy a mienk is oda torkollik.

Az eddigiekből is már látható, kétféle eschatológiáról beszélhetünk, a jelenalóról, amelyben benne élhetünk, ha Krisztussal élünk már most, és a még előttünk állóról. És a fő hangsúly: ne azon töprengjünk, amit nem érthetünk, hanem azt fogadjuk el hálával, amit megérthetünk: Isten Krisztus érdeméért örök életet ad a megtérőknek.

Kiss János

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Kiss, Jenő: Zur eschatologischen Beurteilung der Theologie des Apostels Paulus (1938.)
 Kiss Jenő: Az eschatológia fő irányai a jelenkorban (1938)
 Kiss Jenő: Görög-magyar újszövetségi szótár 1951. 2. 4. kiadás 1994.
 Bibliai nevek és fogalmak. 1988.
 Virágh Sándor: Bibliai fogalmi szókönyv 1949.
 Westermann, Claus: Az ószövetség teológiájának vázlata, 1993.
 Karner Károly: Apokaliptika, 1990. (13 oldalon sorolja fel az apokaliptikával foglalkozó irodalmat!)
 Roloff, Jürgen: Neues Testament. 1982.
 Koch-Schmidt szerk.: Apokalyptik. (100 év irodalmából válogatott cikkek)

Evangelikusok a nagyvilágban

DR. GRYNÆUS TAMÁS:

JÖVEVÉNYEK ÉS VÁNDOROK VAGYUNK...

Egy ügyeletes orvos följegyzései

“Helyesen teszed mindazt, amit a testvéreiddel, főképp az úton lévőkkel cselekszel... jól teszed, ha Istenhez méltóan tovább segített őket útjukon”
3Jn 6

Ezek mind megtörtént esetek, az élet “írta” Őket, csak a neveket hagytam ki illetve változtattam meg. Nagyrészüket a *Budapest-Ferihegyi repülőtéri orvosi ügyelet alkalmával* esett meg az elmúlt évtizedben, de kórházi élmény is van köztük.

Számos nép hagyománya, az Ó-, és Újszövetség egyaránt az utasoknak, vándoroknak különleges (vendég)jogokat biztosít, figyelmeztet a velük való törődésre. Az idegenben, úton járó ember sokkal kiszolgáltatottabb, mint otthon maradó társai. Úton támadt betegségében pedig sokkal esékényebb, és a segítő kézéért, jó szóért (főleg, ha azt anyanyelvén kapja!) sokkal – aránytalanul! – hálásabb. Az irgalmas samaritánus példázata erről is szól.

Mіндеgyik eset egyedi és egy kicsit rendhagyó. Rendhagyó megoldást is kívánunk: a szereplők nem egyszer a fegyelmi vétség határát súrolják. Mert bármily jól szervezett is a (légi)utásforgalom, mindenre érvényes szabály, eljárási mód nincsen – azaz csak egy van. Eszembe jut bölcs öreg professzorom tanítása: „Tudod, a törvények azért vannak, hogy a szeretet nevében áthághjuk Őket”.

Még sok évvel a repülőtéri orvos-beteg találkozás után is kapok leveleket, meghívást a világ különböző országaiból. Az egyik levél egy román szólást idéz: „5 perc segítség többet ér, mint 10 nap szánakozás”. Másik Jörg Zink szavait idézi: „Der Kranke ist mehr als ein Sorgenfall. Er ist das ständige Gewissen der Gesunden”. (Kicsit szabadon fordítva: a beteg ember nem csak gondot okoz nekünk: ő tartja ébren lelkiismeretünket is). Van, aki gondját-örömét osztja meg levelében. Minap kaptam Berlinből egy levelet: utas-betegem arra ment haza, hogy bérházuk fele volt-nincs. Rejtőző második világháborús bomba robbanása vitte el. Az ő otthonának és idős édesanyjának – a nagy ijedelmen kívül – nem esett baja...

Souvenir

Indulásra várakozó utasok közé hívnak. Tízegynéhány éves fiúcska panaszeit apja magyarázza tört német-séggel. Ellátása után jó másfél órával ugyanabban a váróteremben akadt dolgom, másik beteggel – róluk már el is felejtkeztem. Kifelé menet látom, hogy az előbbi fiúcska apja fut utánam, integet, várjam meg. Gondolva, újra baj van a gyermekkel, bevárom.

– Nem, nincs semmi baj, csak szeretnék adni hálából valamit neked.

Szerény ajándék szabódik – de ezt jó szívvel egy szovjet ember adja neked!

S már nyomja is a markomba, ujjaimat összezárva fölötte. Belesápadok: kerek, fémtapintatú tárgy – csak nem pénzt adott a szerencsétlen? Ajtón kívül merem csak megnézni: kerek, fémkeretbe foglalt, hajtókára tűzhető Lenin arckép volt.

Máig is legkedvesebb emlékeim között őrzöm.

Fogat fogért

Svájci utas, hazafelé indulóban.

Előző nap este meghűlt, régi asthmája rosszabbodott, nehezen szedi a levegőt. Hörgőtágító injekció után a szó szoros értelmében fellélegzik:

– Super! – ismételteti s mint a nyugati páciensek általában, ő is udvariasan megkérdezi, mivel tartozik. Mint többi társa, ő is nehezen érti meg, hogy a repülőtéri orvosi ellátás költségeit a légitársaság viseli, az utas számára ingyenes. Zavarában névjegyet halász elő retiküljéből:

– Ha arra jár, és bajban lenne, forduljon hozzánk, szívesen segítünk.

Lemminkäinen anyja

Izgatott fiatal férfi hangja a telefonban. Izgalmában hadar, a vonal is rossz. Annyit lehet kihámozni, hogy Finnországban dolgozó, súlyos beteg testvérenek csontvelő donort keresnek. Testvére, apja vérmintáját közvetlenül a helsinki járat indulása előtt kellene levenni, édesanyjuk vinné magával. Csak egy megfelelő helyiséget kérnének – mégse a váróteremben – a többit már megszervezték.

– Természetesen, jöjjenek.

Jó órával a jegykezelés előtt érkeznek meg, velük a család ismerőse: fiatal orvosnő (más nem lenne kapható ilyesmire) az egyik fővárosi kórházból, csövekkel, termoszsal, mindennel felszerelve. Apa és fia egymásután jönnek ki az indulási szint pöttömnyi vizsgáló szobájából, kicsit sápadtan, még karjukra fogva a vattát. Nem sokkal utánuk a szélesszájú piros mű-

anyag természetét, mint kincset melléhez szorítva megjelenik az ajtóban az édesanya is. Fogai, térdei összekocódnak az átélt és várható izgalmaktól. Még az utolsó között odaér a jegykezelő pulthoz, hogy országokon, tengeren át vigye a vérmintákat heveny fehérvérűségben szenvedő 28 éves fiamentésére...

Telefon jó hónap múlva: egyetlen testvére – ritka, kivételes ajándékképpen – megfelelő donornak bizonyult, már meg is történt a csontvelő átültetés, a napokban elhagyhatta a kórházat a fiatalember.

A kilencéves Jutka és a rendőrök

Az érkező utasok várótermébe hív az információs szolgálat, egy kislányhoz. Rendhagyó helyen találók rá: a pult üvegfa mögött ül, elanyátlanodva, sápadtan. Torkát-fülét fájdtíja, ezt könnyen, hamar el lehet látni. Rövidesen kiderül: valójában a lelke beteg, rendhagyó története miatt. Egyik távolabbi nyugati országból, a tervezettnél egy nappal előbb érkezett, másfél hónapig volt ott, ismerősöknél, és senki nem várta. Budapesttől mintegy 120 km-re laknak szülei, telefonjuk nincs.

A készséges utaskísérőnők anyai buzgalommal veszik körül: így került belülről az üvegkalickába. Telefon a helyi rendőrségnek – kimennek: a szülőök nincsenek otthon. Szomszédoktól sikerült megtudni: G.-ra mentek (Töväbbi 80 km.) Először akkor csillan föl a szemé s látszik valamely megnyugvás arcán, mikor megkérdezik tőle, ismerős-e neki ez a cím?

– Persze, az a másik nagymama!

Másik kisasszony vacsorát hoz neki (nem illik megkérdezni, honnan, milyen pénzből teremtette elő...), a harmadik megvigasztalja:

– Legfőljobb hazaviszlek magammal, nekem is van egy kilencéves leányom. Könyv is előkerül számára – a légkör fokozatosan fölenged.

S közben már másik megye – ahol G. fekszik - rendőrsége „nyomoz” a szülőök után, hogy értesíthessék őket: leányuk megérkezett...

(Jó óra múlva újra arra jártam, már ragyogott: a szülőök útban vannak Ferihegy felé).

Exodus

Az oroszországi zsidók exodusa az egyik legszomorúbb látvány. Öt-hat éves gyerektől munkaképes felnőtten át 90 év feletti, tolokocsizhoz kötött, hatóránként injekcióra szoruló emberoncsig minden változat előfordul

közöttük. Életük, munkájuk gyümölcse néhány bőröndbe, összevarrt batyuba zsúfolva – riasztóan emlékeztet nem is oly távoli múltbeli hasonló jelenetekre. Valami hihetetlen elszánt-sággal és határozottsággal mennek, hátra nem nézve az Ígéret Földje felé.

Milyen nyomorúságok és megpróbáltatások lehetnek mögöttük, hogy az ismeretlent is vállalva, mindent odahagyva menekülnek?

„Ja haesu zsitij!”

77 éves idős asszony és leánya egymás szavába vágva, vagy egyszerre beszélnek valamilyen orosz dialektusban. Szerencsére a türelmes követségi tolmács segít megérteni a panaszoikat, tennivalót. A néni izalmában reggel óta nem evett, nem ivott, vérnyomáscsökkentő orvosságából viszont kelletténél többször is vett be... Ellátás után lefektetjük, betakargatjuk, hogy a csatlakozó gép indulásáig pihenhessen egy kicsit. Kezem után kapkod, simogat:

– Harosij doktor, ja haesu zsitij! – tör ki belőle elemi erővel.

Nala és Damajanti

Fiatallégyvédet felsége hozza autóval Salzburgból. Késő este érkeznek Ferihegyre, az utolsó gép is régen elment már, a maradék személyzet zárrásra készül. A fiatalember frissen operált egyik lába végig begipszelve, minden mozdulata fájdalmas. Gépe csak másnap indul K.-be. Az asszonynak még aznap este (éjjel!) vissza kell mennie Bécsbe, az ő gépe onnan indul, másik irányba.

A vámterületen lévő fektetőben el tudnók helyezni az előtte lévő éjszakára, de ehhez – előre (s nem csak mint szokásos, a gép indulása előtt egy-két órával) – meg kell történnie az utasfelvételnek, jegykezelésnek, vám-, és biztonsági vizsgálatnak – bonyolult és reménytelennek látszó ügy... Néhány telefon után – szinte percek alatt! – összeáll a „csapat”: utaskísérő, vám-tiszt, rendőr,

„Segítő kéz” mentősök: mindenki jóindulatú, jókedvű, segítőkész. Csak a fiatal feleség arca borul el az utasfelvevő pult forgó korlátjánál: azon túl már a vámterület kezdődik, olyan, mint az országghatár, ő tovább nem mehet, el kell búcsúznia férjétől.

Könyörgőre fogja:

– Csak legalább odáig kísérhessem – mutat az útlevél-kezelő átjáró ajtóra.

– Sajnos, nem lehet.

– Itthagynom az útlevelemet...

– Sajnos, akkor sem lehet.

– Minden iratomat és csomagomat itt hagyom zálogban...

Egymásra néznek a „hivatalos közegek”, szemlátomást mindegyik szívesen kimondaná a felszabadító igent, de kötik a szigorú szabályok, biztonsági intézkedések.

– Nagyon sajnáljuk, akkor sem.

Már majdnem sír:

– Úgy szeretnék legalább egy kicsit mellette maradni, három hónapja nem láttuk egymást...

Lassan elindul a „menet”: elől a csomagok, utána tolokocsiban a beteg – amennyire tud, vissza-vissza fordulva intget, amennyire kínjai engedik, biztatóan mosolyogni igyekezik – majd vámmór, rendőr, orvos.

A csomagátvilágító és a biztonsági csilingelőkapu előtt megtorpanunk, míg lezajlik az ellenőrzés. Ebben a pillanatban újra megjelenik a fiatalasszony: még néhány biztató szó, simogatás, ölelés – innen már megnyugodva, integetve megy vissza.

Mindenki látott mindent, nem fordult képmutatónál földre („én nem látam semmit”), még csak rosszallás vagy türelmetlenség sem látszik az arcokon. Bizony, bizony: a szeretet erősebb...

Néger

Afrikai utas, útlevél-szabálytalanság miatt feltartóztatják, hazaküldése időpontjáig megőrzőben helyezik el, ehhez kell előzetes orvosi vizsgálat.

Gyanútlanul, a szokásos kérdéssel kezdem a vizsgálatot:

– Van valami panasz?

– Hogyne lenne, ezek itt engem feltartóztatnak, szabadságomtól megfosztanak, stb., stb. – árad belőle a felháborodás, alig tudom lecsillapítani. Ekkor már óvatossággal tettem föl a kérdést:

– Egészségével kapcsolatos panasz van-e?

Többjelentésű szavak használatakor vigyázni kell a pontos fogalmazásra. Megtanultam.

A temerini kéményseprő

Késő éjszaka a szolgálatos rendőrtiszt jelzi: az érkező váróteremben egy idős bácsi zavarosan viselkedik, „csinálni kellene vele valamit”.

Idős, jól öltözött, ápolt küllemű öregúr ül a rendőrök félkarájában, akik elmondják, hogy itt bukkantak rá. Úti vagy egyéb okmányai nincsenek, nem tudják hogy került ide – ő sem tudja megmagyarázni.

Nevét, korát, foglalkozását (ny. kéményseprő) hihetően elmondja,

lakhelyének egy, az ország déli határához közeli, jugoszláviai községet jelöl meg.

– Hogy került ide?

– Van egy lovam, kocsim, elmentem feleségemmel Sz.-re (ez egy közeli falu, de már a határ innesső oldalán), a tanító bútorát elárverezték, azt akartam elhozni. (? Ilyen korban bútorszállításra vállalkozni s ilyen – utcai – öltözékben??)

– Jó, de hol jött át a határon?

– Én nem jöttem át a határon.

– Akkor hogy került ide?

– A szekérrel, lóval elindultam, stb. (Körbenjárunk)

– Most melyik városban van?

– Hát Szabadkán - mondja a legnagyobb természetességgel. (Szabadka sincs messze Temerintől)

Itt már megfogható az idő-, és térbeli desorientáció, de még mindig nem tudjuk, honnan hogyan csöppent ide. Ez szemmel láthatólag őt is nagyon zavarja.

Míg ezek zajlanak, „magától” megoldódik a rejtély: a bácsi késő este társasutazással érkezett Kanadából. Csoportja a repülőtérről autóbusszal ment Szabadkára, útközben vették már csak észre, hogy egyik társuk – a mi bácsink – hiányzik, telefonon érdeklődtek.

(Úti okmányai a társasutazás vezetőjénél voltak, a temerini lakóhely igaznak bizonyult. Az idős embernél a hosszú úttal járó megpróbáltatások, a fáradtság, kialvatlanság váltották ki a múltó emlékezetzavart).

Az a sokat szidott zacskós tej

Influenzája kellemetlen tüneteivel küszködő fiatalasszony. Az injekció kedvező hatására várva beszélgetünk. Jó egy éve él Németországban férjével, egy éves kisgyermekével; hivatalos ügyeit intézni jött haza. Az idegenben megszokásról beszélve, elejti a honvágy szót.

– Meg tudná fogalmazni, mi az a honvágy?

– Minden hiányzik: az ismerősök, barátok, az utcák, házak – legalább egy zacskós tejet látnék magyar felirattal!...

Jézus, Mária, Szent József

1993.okt.3. 23 óra 45

Apa, anya és egy kisfiú. Vajdasági magyarok, menedékjogot kérnek. Két évig Svédországban voltak „egy erdőben”, táborban, nem dolgozhattak. Az ott érvényes menekültügyi törvények értelmében tovább nem maradhattak, csak boszniaiak kapnak letelepedési engedélyt. Volt otthonukba vissza nem mehetnek, itt szeretnének maradni. Az apa géplakatos, a fiatalasszony áldott állapotban van. Nem lesz könnyű!...

Mai samaritánus

Szokatlan módon hárman jelennek meg az egyik budapesti kórház baleseti ügyeletén: egy angol pár és egy angolul jól beszélő magyar fiatalember. Az angol tanár-házaspár nyári tanfo-

lyamon tanít Szegeden. Autójukkal a hét végére Budapestre jöttek, ismerkedni a fővárossal. Egy kereszteződésben figyelmetlenségük miatt autóbussz rohant beléjük, a fiatalasszony többszörösen megsérült, agráztkódást szenvedett, mentő hozta a kórházba. Autójuk – benne holmijukkal – használhatatlan roncs lett: idegenben, nagyváros kellős közepén, tehetetlen, kiszolgáltatott helyzetben. A baleset egyik szemtanúja, egy budapesti taxis átrakja holmijukat a taxiba, a férjjel követi a mentőkocsit a kórházba.

Megvárja a vizsgálatokat, kórrajz megírását, nem nézi közben – üzletre, megélhetésre hivatkozva – az óráját, nem sürget. Elkíséri őket a kórteremig, tolmácsol, bíztat. A fiatalasszony elhelyezése után – vasárnap! – a férjet elviszi a városba, hogy a legszükségesebbeket beszerezzék. Utána a férj számára olcsó szállodát keres, ahonnan másnap reggel újra behozza a férjet felesége meglátogatására. Mindezt magától értetődő természetességgel, haszonlesés, türelmetlenség árnyalata nélkül.

A máshoz szokott ügyeletes orvos csodálkozó-elismerő szavaira csak ennyit mond:

– Miért, uram, hát nem ez a természetes?

(A taxis fiatalember nevét röstelltem megkérdezni, a piros Dacia rendszámát megjegyeztem: ZZ 1558. Titokban remélem, hogy azóta már sikerült jobbra cserélnie, megérdemelte).

Ösztöndíjas voltam Erlangenben

Az egyesült Németország

Kilenc évvel ezelőtt egy szemesztert már tanulhattam az erlangeni egyetemen. Akkor még állt a vasfüggöny, hazánk is népköztársaság volt a szovjet érdekövezetben, s két Németország létezett egymás mellett, olykor egymással szemben. Igen különös érzés volt most, csaknem egy évtized elmúltával bejárni ugyanarra az egyetemre, találkozni ugyanazokkal a professzorokkal, sétálni ugyanazokban az utcákban, kortyolgatni az ugyanolyan hideg bajor sört – miközben a fél világ megváltozott azóta.

Leomlott a berlini fal – s a bontáshoz mi, magyarok is hozzájárultunk –, megszűnt az NDK, megnyíltak a Stasi aktái, s Németország ismét igazi nagyhatalom lett, nemcsak gazdasági, hanem politikai értelemben is. Emlékeztünk: akkor öleltek-csókoltak ben-

nünket a németek, komoly ígéretet is elhangzottak, hogy a magyaroknak ezt sohasem fogják elfelejteni. Az *Ossie* és a *Wessie* – a kelet- és a nyugatnémet – is boldogan borult egymás nyakába.

Azóta eltelt négy-öt év. Az ország virágzik, de a keleti részen, az „új tartományokban” egyre több gazdasági és politikai nehézség támad. Előbbit a munkanélküliség, utóbbit a szélsőjobb terjedése teszi kézzelfoghatóvá. Személyes tapasztalatom ugyanakkor az, hogy a németiség rendkívül érzékeny lelkiismerettel, olykor már önmarcangolóan vizsgálja önmagát, s ezért is igyekszik csírájában elfojtani a nacionalizmus vagy az erőszak visszatérését. A néhány évvel ezelőtti nagy botrányokhoz hasonlók – idegenek, külföldiek megtámadása, házaik meggyújtása, vagy zsidó temetők meggyalázása – hála Istennek, alig történnek ma már. Ugyanakkor so-

kan félnek attól, hogy a lappangó indulatok esetleg ismét felszínre törnek. Az sem lehet véletlen, hogy a volt NDK területén úti fel a fejét a legtöbb erőszakos cselekedet.

A jóllakott egyház

Egy újságcikk viselte ezt a címet, amelyben többek közt arról is olvashatunk, hogy „a kassza tele van, a templomok viszont üresek”. Kétségtelen, hogy a kötelező egyházadó, amelyet az állam a személyi jövedelemadóval együtt gyűjt be, könnyen lomhává és elkényelmesegetté teszi az egyházakat.

Aligha véletlen, hogy mind többen kilépnek az egyházból – talán nem is lelkiismereti okokból, hanem anyagi érdekből, hogy kevesebbet kelljen adózni. Megdöbbenett ugyanakkor az is, ahogy az egyházvezetés ezeket a kilépé-

seket megítéli. Az ösztöndíjasok csoportját egyszer több püspök és egyházfőtanácsos is tájékoztatta a német egyház belső ügyeiről. Valamennyien hosszan időztek a kilépéseknél, és őszintén sajnálkoztak azok fölött. E megindultság oka azonban nem az volt, hogy évente több tízezer lelket elveszít az egyház, hanem hogy lemondhat többmillió bevételről. Az igazság kedvéért azért meg kell jegyezni azt is, hogy a német egyházak rendkívül sokat áldoznak a különféle segélyakciókra, bel- és külföldön egyaránt. Ez ma már korántsem csak a *Brot für die Welt* jellegű, távoliakat, segítő akciókra vonatkozik, hanem a közeli támogatására is: az EKD *Hoffnung Osteuropa* című gyűjtőprogramja idén bőjtben indult. Magam is számtalan példával találok, amikor az egyház megragadó áldozatkészséggel és tevőleges szeretettel a rászoruló, a hajléktalanok, az elesettek segítségére sietett. Többnyire valóban kevesen járnak templomba, de az egyház megpróbál utána menni az elidegenedett embereknek.

A gyülekezeti élet súlypontja már nem az istentisztelet, hanem a sokféle csoportalkalom: baba-mama körtől kezdve ifjúsági együttléteken keresztül magányosok kézimunkázók köréig. Fel lehet persze vetni, hogy ez a rengeteg szociális tevékenység nem megy-e a misszionálás és az evangéliumhirdetés rovására. Tapasztalom az, hogy például az ifjúsági munka erősen polarizálódik: egyfelől teljességgel szekuláris alkalmaknak ad otthont az egyház (discoval), másfelől a fundamentalizmust tükröző bibliaköröket tartanak. Ez a megosztottság a teológiai hallgatókra is jellemző.

A szekularizálódó egyház hiányosságait a gombamódra szaporodó szekták és karizmatikus közösségek használják ki, amelyek benyomulnak abba a légtérbe, amelyet a hagyományos egyházak állandó hátrálásukkal és visszavonulásukkal maguk mögött hagytak. Ebben az összefüggésben kell szólni az iszlám terjedéséről is. Az ún. keresztyén Európa hozza magára a mohamedán hódítást, hiszen vendégmunkásokra – a jelentős munkanélküliség ellenére – azért van szükség, mert bizonyos piszkos munkákat a kényesebbkezü nyugati ember nem képes vagy nem hajlandó elvégezni. Ezért aztán jönnek a törökök bőséggel, s olyannyira maradnak, hogy már a 2., sőt a 3. nemzedék születik német földön. Következésképpen iskoláztatni kell gyermekeiket. Az még értékelhető a tolerancia szép jeleként és az emberi jogok példaszerű biztosításának, hogy a török gyerekek iszlám hittant tanulnak az iskolákban, az viszont már igencsak megkérdőjelezhető, hogy az evangélikus egyház gyűjt pénzt – mecset építésére...

A találékony segélyszervezet

Szállást, sok Erlangenben tanuló, vagy átutazó magyarhoz hasonlóan, a Martin Luther Bund kollégiumában kaptunk. (Feleségem is egyetemre járt hittanár szakra, valamint germanisztikai szakdolgozatát írta a Luther-énekek szövegéről.) Elsősorban a kisebbségi evangélikus egyházakat támogatja ez a több évtizedes segélyszervezet. (Templomépítések, könyv-, gyógyszer és gépkocsiküldések, nyelvtanfolyamok, ösztöndíjak, kiadványok.) Örvendetes, hogy az utóbbi időkben a határon túli magyar evangélikusok is mind több segítséget kapnak tőlük. (Korábban még az volt az ember érzése, hogy a Romániába szánt segítség kimerül az erdélyi szászok, valamint az ortodoxok támogatásában.)

Az utóbbi években elsősorban a volt Szovjetunió területén élő németek segítségére irányul a MLB tevékenysége. Lelkészt és anyagi támogatást, énekeskönyveket és kétnyelvű (német-országi) Bibliákat, hittankönyveket, Kiskátét küldenek a távoli Szibériába. E németeket még Sztálin telepítette ki – megszüntetve a Volga-menti német köztársaságot – Szibéria zord tájaira, s évtizedeken keresztül szegényellniük kellett, hogy német származásúak, evangélikus vallásukat pedig végképp csak titokban gyakorolhatták. Szentírásuk nem volt kézzel, emlékezetből másolták és terjesztették Isten igéjét. Papjaik nem lehettek – a dajkák kereszteltek. Ilyen körülmények között valóságos csoda, hogy fennmaradtak.

Az erlangeni házban, ahol laktunk, együtt lélegzett a segélyszervezet és a kollégium, s a kettő kölcsönösen gazdagította egymást. A diákok között volt orosz, ukrán, litván, lengyel, de dél-afrikai, ausztráliai és izlandi is.

Egyetemi tanulmányok

Elsőrendű feladatomban a Jézus példázatairól szóló disszertációm írása volt. Itthon talán még mindig szokatlannak tűnhet, hogy valaki egy egész tanévet kíván egy ilyen munkára fordítani. Ezzel szemben a kinti gyakorlat az, hogy a doktorandusok más feladatok alól felszabadítva, több éven át dolgoznak a disszertációjukon. Ennek során rendszeresen konzultálnak *Doktorvaterjü*kel, aki a kutatások minden jelentősebb lépését irányítja. Ismertebb professzorok esetében kitétetésnek számít, ha ő tanítványává fogad valakit, aki "hozzá" írja munkáját. Nagy élmény volt számomra, hogy részt vehettem Jürgen Roloff újszövetséges professzor doktor-kollokviumának munkájában. Mind ő, mind asszisztensei jelentős mértékben segítettek munkámat. A példázatoknak természetesen óriási az irodalma, s ta-

lán ezért is fogadták örömmel azt, hogy megközelítesem esetleg új szempontokat is érvényesíthet a kutatásban. Ez pedig a rabbinista gyökerek vizsgálata. Legtöbb újszövetséges ugyanis a hellenizmus felől közelít témájához, ami Pál apostolnál még csak-csak indokolt, de Jézusnál, ezen belül a példázatoknál, semmiképpen sem. A *másál* ugyanis ízig-vérig rabbinista műfaj, s a Jézus korabeli – valamint az őt követő rabbik példázatait sokszor meghökentető hasonlóságokat mutatnak az evangéliumi parabolákkal. Természetesen még fontosabbak a különbségek, ám a specifikus jézusi tanítás megismeréséhez el kell végeznünk ezeket az összehasonlító vizsgálódásokat. Érdeklődésemet jelentős mértékben meghatározta az a kutatómunka, amely a budapesti Rabbiképző Intézetben folyt és folyik. A II. világháború előtt nemzetközi szintű kutatók történtek itt, egyebek mellett a példázatokra, sőt Jézus személyére vonatkozóan is. Mindezeknek az általam megismert eredményeit volt alkalmam Erlangenben újszövetséges kutatókkal megosztani, akik e munka folytatására biztattak. Kétségtelen tény, hogy a mai újszövetségi kutatásnak – paradox módon – a keresztyénség iránt érdeklődő rabbik, zsidó tudósok adtak jelentős impulzusokat (Vermes, Lapide, Flusser), az ő munkáik ma már nélkülözhetetlenek az Újszövetséggel foglalkozók asztalán. Az említett doktorjelölt-körben volt alkalmam mindezek megismerésére. Egyéni munkám mellett előadásokra és szemináriumokra is jártam. Tapasztalataim, címszavakban: a német teológusok kevesebb tárgyak tanulnak, mélyebben és hosszabb ideig. Nem ritka, hogy valaki egy nap csak egy délelőtti dupla előadásra és egy délutáni szemináriumra jár egy nap, óráit nem osztják be gimnazista módon, mint például minálunk. De a felszabaduló időben készül is az órákra, olvas és ír. A hosszú tanulmányi időt – olykor 15-20 szemeszter is – némileg indokolja az a tény is, hogy több tartományi egyház várankozólistára tudja csak helyezni a végzeteket: a lelkeszi munkanélküliség nem ismeretlen fogalom.

Újszövetséges munkám mellett gyakorlati teológiai tanulmányokat is folytattam. Feleségemmel együtt részt vettem az igen intenzív katechetikai szemináriumon, amelyet gimnáziumi hospitálás követett. Éltem a lehetőséggel, hogy az utolsó tanévet szolgáló Seitz professzort is hallgassam: liturgiákai előadást és martirologiai, valamint lelkigondozói szemináriumot vezetett. Mindehhez járult az igazi seitz interdisciplinaritás, amelynek keretében daganatos betegekkel beszélgetett. (E gyakorlatot a teológiai és az orvosi fakultás közösen rendezte.) Lényegében hobbyszinten kapcsolódtam be az Erlangenben ugyancsak

egyedülálló egyházi publicisztikai tanácsék (I) munkájába. Érdeklődő teológusok és újságírógyakornokok foglalkoznak itt – Maier-Reutti professzor és külföldi meghívott szakértők irányításával az egyházi újságírás műhelyitikaival, a lapszerkesztéstől kezdve – legyen az gyülekezeti hírlevél vagy országos orgánus – a rádiós adásokon keresztül a TV műsoráig. Hallatlan élményt jelentett és tanulsággal szolgált az a két szeminárium, amelyre járni tudtam. Egyebek mellett a közszolgálati és a kereskedel-

mi TV-adók vallási tárgyú műsorait elemeztük, gyakran az alkotók jelenlétében. Igazából nem az én szakterületem ez, de legalább az ötletet szívesen átadom: kiáltó szükség volna hazai körülmények között is ilyen tanulmányokra, felkészülési lehetőségre, valamint visszajelzést és kritikát adó műhelymunkára.

*

Ez utóbbi megjegyzéssel eljutottam beszámolóom konklúziójához, hiszen ezt szeretném kiterjeszteni egész ösztöndíjas

munkámra. Nagy lehetőséget kaptam – amelyet jelentős mértékben segített, hogy akadtak, akik vállalták a helyettesítés néhez szolgálatát. Ezt a lehetőséget nem egyszerűen a magam épülésére kívántam kihasználni – bár bevallom, szívből boldogá ttem, hogy végre nemcsak magamat hallgattam és saját írásaimat olvastam... –, hanem szeretném mindezt mások számára is gyümölcsözővé tenni. Szeretném továbbadni azt, amit én is úgy kaptam.

Fabiny Tamás

Levél Clevelandból

Megköszönöm a „Lelkipásztor” havonta ideérkező számait. Ha nem is eleitől végéig, de nagyobb részt elolvassom a cikkeket, épülök belőlük, s közben Rád gondolok, s aztán a többi osztálytársakra. Ezt a néhány mondatot gyakrabban kellene megírnom, hiszen a valóságot tükrözik, s jó, ha tudatjuk is azokkal, akikre időnként meleg szívvel gondolunk.

Ennek a levélnek más oka is van. Bármennyire is okosabb lenne talán hallgatni, mégis két dologban hadd szóljak hozzá vonatkozó cikkhez. Nem is tudományosan, csak úgy, ahogy az ember „egyből” reagál, ha valami különösebben felkelti figyelmét. Az egyik hozzászólást inkább csak Neked szánom, a másikat, ha megüti az LP nivóját és alkalmas, közölheted, de nem fontos; legfeljebb közvetíted az illetékesnek.

1.

Az 1994/7-8.sz. 252. oldalán az 1984. évi év. nagygyűlésre emlékező cikksorozat elé írt *Bevezetés*-ben említésre kerül a probléma az eviáni nagygyűlés megrendezése tekintetében. S az átköltöztetés okozójának rendszerint, a cikkben is, a braziliai helyzetet nevezik meg. Nemrégben az „Evangelikus Élet”-ben dr. Harmati Béla püspök is így írt. Mint ha gondosan kerülnék annak megemlégetését, hogy a IV. nagygyűlést eredetileg Weimarba tervezték, s az akkori pártkormány állásfoglalása, feltételei, stb. kényszerítették az EVSZ-t a nagygyűlésnek Porto Alegre-be való áthelyezésére. Tudomásom szerint, már amennyit olvastam erről, nem a braziliai kormány gördített akadályokat a nagygyűlés megtartása elé, hanem végül is az EVSZ-rendezőség izlésének nem felelt meg az ottani helyzet. Vagyis Budapestet, az akkori képzelt vagy valóságos problémákat nem Porto Alegre-hez,

hanem inkább Weimarhoz illenék hasonlítani.

Egyébként kétszer is kellett írnom az LWI főszerkesztőjének ismételt EVSZ hír tekintetében, míg aztán hozta a helyesbítést, hogy a IV. nagygyűlés bizony Weimarba volt tervezve.

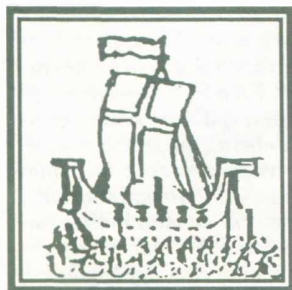
2.

Tengerentúlról bizonyára nem illik helyi problémákhoz hozzászólni, hiszen merőben mások a körülmények, más a gyakorlat. Mégis az LP 1994/7-8.sz. 247. oldalán az Úrvacsora kiosztása egyik módjára tett kritikus megjegyzéshez a hozzászólást nem állhatom meg. Azt nem tudhatom, hogy a cikkírónak milyen tapasztalatai vannak Kemesalján túlmenően. De mert ott rossz tapasztalata volt, azért nem illik oly élesen leszólni az Úrvacsora kiosztásának azt a módját, amihez a bortartót „tányéraknának”, a kispohárkát „kupicáknak”, s a fungens lelkész „ügyetlen pincérnek” aposztrofálta. Szeretném a cikkíró megírni gyülekezetembe és olyan „élményt” nyújtani neki, ami megváltoztatná véleményét, mondván, „ha van méltatlan mód, ez az volt javából”. Itt a clevelandi „Szent Tamás” ev.gyülekezetben úrvacsoraosztásra a szentjegyeket az oltáregylet tagjai készítik elő. Az oltárra helyezik a cibóriumot, a paténát, a kelyhet, s az egymásba illeszhető tálcákat a megtöltött pohárkákkal (mindenkinek egyformán). A konsekrációt persze a paténával s a kehellyel végzem. A Kenyér kiosztása után kapom a tálcát a „ministráns” ifjútól – akolouthos-tól –, aki elveszi tőlem a paténát, és kényelmesen adom át egyenként az ujjaimmal könnyen hozzáférhető kispohárkákat az Úrvacsora térdeplő vendégeinek (nincs gondom lehajtott fejjel, széleskarmájú kalapokkal, rúzsos ajkakkal, kaj-sza bajszokkal, stb.). Tisztes távolból, négy személynyire követ engem a mi-

nistráns ifjú, aki egy üres tálcát tart a vendégek elé és ők az üres kispohárkát egy egy lyukba beleteszik. S ezután történik meg az elbocsátás. Nincs semmi izgalom, minden a szentséghez álló tisztelettel és méltósággal történik. Élmény ez, az Úr teste és vére élménye a javából! A gyülekezet után az oltárnál velem szolgálók, a ministráns, a lektor, az orgonista (nálunk az orgona éppen az oltár közvetlenségében van) kapja az Úrvacsorát. Nekik a bort a kehelyből szolgálom (konfirmáció alkalmával a konfirmandusoknak és családjuknak szintén). Végül következik a magam sumptiója. Mindebből csak arra kívánok rámutatni, hogy a módot nem kell elítélni, mert azt netán Kemesalján figyelmetlenül és rendetlenül végzik. Nagy segítségemre van az oltáregylet, s a „ministráns” ifjak köre is. Persze meg kellett tanulniuk, mit hogyan is csináljanak. Így nincs kicseppent bor a tálcákon, van belőlük elég az oltáron, s az Istenisztelet után szépen, tisztán elraknak mindent, készen a következő alkalomra. Csak egy részletben választottuk néhány éve a kényelmet: a kispohárkák nincsenek üvegből (voltak jóideig), hanem plasztikból (de tisztességes, jóminőségű plasztikból), ezeket leöblítés után becsomagolva kidobjuk. Évekkel ezelőtt az üvegpohárkák mosogatásával, tárolásával sem volt probléma. Csak elkényelmeskedtünk. De a gyülekezetet megkérdeztük, és senki sem talált botránkoztatást a plasztikanyagú kispohárkákban. Mindebben, amit leírtam, gyülekezetem nem egyedülálló, sőt! Ha a cikkíró erre jár egyszer, térjen be hozzánk úrvacsoraosztás alkalmával.

Bernhardt Béla
a clevelandi Szent Tamás Evangélikus
Gyülekezet lelkésze

(*EVSZ=Lutheránus Világszövetség.)

KITEKINTÉS AZ ÖKUMENÉ VILÁGÁBA

D. DR. NAGY GYULA:

EGYHÁZI VILÁGHÍRADÓ

1994. október – november

EGYHÁZAK VILÁGTANÁCSA

Az EVT vezetőségének legutóbbi genfi ülése azt javasolja, hogy a 324 protestáns, anglikán és ortodox, illetve szabadegyházi taggyeház 1998 augusztus 24 – szeptember 7. között a délafrikai Harare-ban, Zimbabwe állam fővárosában tartsa *legközelebbi világgyűlését*. Az ezredforduló előtti utolsó nagy ökumenikus találkozási fő témája: „Térjetez Istenhez – örvendeztetek reménységben!” (Turn to God – Rejoice in Hope). A javaslatot az Ökumenikus Világtanács központi bizottsága 158 tagjának levél-szavazás útján még jóvá kell hagynia.

ENI 9/42

A világ ökumenikus és *konfessionális szervezeteinek főtitkárai* október végén tartották szokásos évenkénti tanácskozássukat, az ortodox ökumenikus patriarchátus meghívására most Izstambulban. Számos meghívott egyházi vezető is részt vett a találkozón. Az ökumenikus világmozgalom mai helyzete mellett még a következő fontos témák szerepeltek a napirenden: a keresztyén „világszaládok” közötti dialógusok, hol húzódik a határvonal a jogtalan prozelitizmus és a legitim ökumenikus evangélikáció között (főleg a keleti ortodox egyházak kérdése), milyen legyen a mai technológiájú nevelés, hogyan alakul a keresztyén – mohamedán viszony és milyen ma a val-

Megint elmúlt egy változásokkal teli, nehéz esztendő. Egyházaink és a világ megint közelebb kerültek a Krisztus Urunk születése utáni harmadik évezred küszöbéhez. Milyen események, változások és föladatak foglalkoztatták 1994 utolsó hónapjaiban a világ-ökumené nagy családját?

Összefoglaló áttekintésünk első fele az egyházak világszervezeteinek életéről az rövid, sűrített beszámoló. Az Egyházak Világtanácsa legközelebbi világgyűlése terveiről, a nagy „örségváltásról” az evangélikus egyházak világszövetsége élén Genfben, a vatikáni püspöki világszinatról és az európai ökumenikus egyházszervezet régi és új témáiról.

Híryanagunk második részében Európa és más kontinensek egyes egyházainak belső problémáival és a szenvedő milliókért a világban végzett segítő szolgálatával foglalkozunk. Tanulságos figyelünk arra, milyen kérdések foglalkoztatták a reformáció hazája nagy egyházi zsinatait, szomszédos országok testvéregyházait Ausztriában vagy Szlovákiában, és más, amerikai vagy ázsiai egyházakat. Hírt adunk egy ismert református teológus meggyilkolásáról is, a faji gyűlölet legújabb áldozatáról Dél-Afrikában.

(A híryanag lezárása: 1994 november 30.)

lásszabadság gyakorlata, főleg Európában?

lwi d e

LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG

Előzőleg már hírt adtunk az evangélikus egyházak világszervezete új főtitkárának genfi megválasztásáról (LP 94/9. 108. lp). Október végén megtörtént a tényleges „örségváltás” is a genfi világgözpontban.

Gunnar Ståhlsett, kilenc éven át a LVSZ főtitkára, a reformáció ünnepén istentiszteleti szolgálattal búcsúzott el Genfben hivatalától és

a taggyeházaktól. Igehirdetésében az egyházakat az igéből és a szentségekből való, szüntelen megújulásra hívta. Egy szeptemberi búcsú-interjúban pedig azt mondta, hogy egész szolgálata legfontosabb föladatának azt tekintette, hogy a Lutheránus Világszövetség autonóm egyházak laza szövetségéből az evangélikus egyházak igazi, belső közösségévé, bibliai értelemben vett egyházközösséggé (koinonia) legyen. Ugyancsak felhívott az ökumenikus egység-keresésben való további aktív részvételre is. Boldog – mondta –, hogy a világméretű szolgálat után most újra visszatérhet hazai egyháza és a teológia szolgálatába.

A távozó főtitkár szolgálatát világszerte méltatták. Sokan emlékeztettek arra, hogy a Világszövetség strukturális átalakításáért nem kevés kritikát kapott ugyan, de ez a belső reform kétségtelesen növelte a kisebbségi és a színes, szegény egyházak, a halkszavúak és a nehéz sorsban élők szerepét a világszervezetben. Másfelől azt méltatták, hogy mindig szenvedélyesen küzdött minden igazságtalanság ellen, akár a délafrikai rasszizmus, akár a véres balkáni polgárháború, akár a nők egyenjogúsága, akár súlyos nemzetközi konfliktusok voltak előtérben.

Ishmael Noko, a LVSZ új főtitkára, november elsején vette át felelős hivatalát. Ő az első színes, Afrikából származó főtitkár az evangélikus egyházak világszervezetében, hat európai és északamerikai neves, nagy egyházból származó főtitkár után, és jelenleg az egyetlen nem-fehér legfőbb vezető is a genfi egyházi világszervezet élén. Szegény és kis egyház küldte 12 évvel ezelőtt a nagy genfi központba. Ott 7 éven át a misszió és a fejlődés főosztályának volt a vezetője. Első nyilatkozatában a világ evangélikus egyházai igazi, belső közösségének továbbépítését és a mai spirituális krízisből való lelki megújulást tűzte célul maga elé. Továbbá azt, hogy a világ „még megmaradt berlini falai” végleg ledőljenek és világunk egyetlen „világ-faluvá” (global village) legyen.

lwi d e — ev inf

A „*bioetika*” a legutóbbi évtizedek során a keresztyén teológiai etikának is egyik „kulcsfogalmává” lett. Amióta a modern technológia egyik új ágaként a biotechnológia kialakult, ez a modern technika ugyanis új és drámai lehetőségeket teremtett az emberi géneknek s ezzel az egyéni élet és az emberi faj fejlődésének megváltoztatására, a „gén-manipulációra”. Hol vannak a modern biotechnológiai, külső beavatkozás határai, melyeket Isten teremtő akarata szerint a tudománynak nem szabad átlépnie végzetes veszélyek nélkül? Ez ma a modern tudományos fejlődés és benne a mai etika egyik legsúlyosabb, legkritikusabb problémája.

A Lutheránus Világszövetség az ősszel Järvenpääben (Finnország) nemzetközi teológiai konferencián foglalkozott ezzel az egész kérdéskörrel. Itt mutatta be az északi evangélikus egyházak bioetikai munkacsoportja azt a forrásmunkát, melyet a legutóbbi években dolgoztak ki, hogy az egyházak segítségére legyenek ezen a területen. Az izgalmasan érdekes teológiai munka ezt az ideiglenes címet kapta: „*Élet és halál: a biotechnológia erkölcsi problémái*”.

lwi d e - ev inf

VATIKÁN

Az eddig legnagyobb létszámú püspöki világszínat ült össze tanácskozásra október 2-29. között Rómában. II. János Pál pápa vezetése alatt a zsinat erről a központi témáról tanácskozott: „Az Istennek szentelt élet és annak küldetése az egyházban és a világban”. Közlebről a zsinat a női és férfi szerzetesrendek, valamint egyházi lelki közösségek mai kérdéseit vitatta meg. A „La civiltà cattolica” olasz jezsuita folyóirat adatai szerint a férfiszervezetek száma az európai kontinensen a legutóbbi negyedszázadban 179 ezerről 108 ezerre, a női szerzetesrendek tagjainak száma pedig 492 ezerről 335 ezerre esett vissza. Még nagyobb az északamerikai szerzetesrendek lélekszámának visszaesése. Ugyanakkor viszont jelentősen nőtt a számuk Ázsiában és Afrikában.

A szerzetesrendek és világi lelki közösségek lélekszáma csaknem egymillió ma

a világon. Tagjaik közül 72 és fél százalék a nők közül kerül ki. A zsinati alapirat azt javasolja, hogy a nők egyházi szolgálatának nagyobb megbecsülése segítené a nők részvételét a jövő egyházi életében. A zsinat zárónyilatkozata méltatja a szerzetesrendek jelentőségét a római katolikus egyház életében, külön is a „re-evangelizáció” területén és a világszerte szekularizálódó társadalom életformájának megújításában. Egyúttal fölhív arra, hogy a női szerzetesek a jövőben kapjanak nagyobb szerepet fontos egyházi döntésekben.

lwi d e - ev inf - MD

EURÓPAI EGYHÁZAK KONFERENCIAJA

Az európai egyházak ökumenikus szervezete (EEK) és az Európai Római Katolikus Püspöki Konferenciák Tanácsa (CCEE) közös egyházi delegációja október közepén hétnapos körutatót tett a volt Jugoszlávia utóállamaiban. A magas szintű ökumenikus delegáció tagjai voltak: Danneels bíboros (Belgium), Michael Stoikos ortodox metropolita (Ökumenikus Patriarchátus, Isztambul) és Henrik Svenungsson evangélikus püspök, Stockholm).

Az EEK és CCEE közös küldöttsége tárgyalásokat folytatott Horvátországban (Zágráb, Eszék), Bosznia-Hercegovinában (Orasje) és a mai kis-Jugoszláviában (Belgrád és Újvidék). Az európai egyházi delegáció találkozott a három ország valamennyi egyházának vezetőivel, zsidó és mohamedán vallási vezetőkkel és a vallási ügyek állami felelőseivel. A tárgyalások fő témái voltak: az egyházak kiengesztelő-jószolgálati, közvetítési lehetőségei a szembenálló felek között, valamint az egyházak segítő szeretetszolgálatának lehetséges területei a véres polgárháború áldozatai, a gyászoló családok, a sebesültek, az idősek és gyermekek, a menekültek és otthonukat elveszítettek között, a krisztusi szeretet gyakorlásával. A körút után kiadott nyilatkozat megállapítja: a balkáni véres háború nem vallásháború, hanem nacionalista-etnikai gyökerei vannak. Csak egy igazságos békekötés hozhat megoldást, a háború

semmiképpen sem. A béke pedig az emberek szívében, megváltozott gondolkodásában kezdődik el.

CEC News

*

Az EEK – az Egyházak Világtanácsával és az Európai Diakóniai Szövetséggel közösen – október 13-18. között nemzetközi diakóniai tanácskozást tartott Szlovákia fővárosában (v.ö. LP 1994/11. 395. lp.). A konferencia központi témája ez volt: „Európai diakónia víziója felé”. A konferencián beszámolókat hangoztattak el az egyház diakóniai szolgálatának területeiről, teológiai alapjairól és módszereiről Európa mai egyházaiban. Megvitatták a menekültek, a hontalanok, a testileg-lelkileg sérültek, a szegények és betegek, a kábítószerek és az alkoholizmus áldozatai közt az egyházakra váró feladatokat és főleg az egyházak közötti ökumenikus együttműködés mai és jövőbeli lehetőségeit kontinensünkön.

CEC News

*

Az Európai Egyházak Konferenciája, valamint az USA és Kanada egyházainak tanácsai közös felhívást tettek közé a Helsinkii Egyezmény (EBEÉ) államainak felelős vezetőihez. Ebben kifejezték álláspontjukat az október 10 – december 4. között Budapesten tartott EBEÉ felülvizsgálati konferencia három fontos témakör – a vallásszabadság, az államok és az egyházak viszonya és az etnikai-vallási és kulturális kisebbségek jogai – kérdéseiben.

A három nagy egyházszervezet az egész tanácskozás alatt állandó megfigyelő csoportokkal volt jelen Budapesten, összesen mintegy 30 egyházi delegátussal az európai és északamerikai egyházakból. A Vatikán mint állam delegációja mellett az ökumenikus egyházi megfigyelők mint „nem-kormány-szervezet” (NGO) képviselők voltak jelen és vettek részt a fontos nemzetközi szervezet munkájában. Az Európai Egyházak Szervezete egyébként már az első kezdetektől fogva (1970-es évek) fáradozott nemzetközi egyházi konferenciák szervezésével is Európa népeinek és államainak együttműködéséért.

CEC News

NÉMETORSZÁG

Nagy érdeklődés és várakozás előzte meg a Német Protestáns Egyház (Evangelische Kirche in Deutschland) legfőbb vezető testületének, zsinatának ülését Hallében (november 6-11.). A 28,8 millió protestáns (evangélikus, uniált és református) hívó képviselői főleg három kérdéssel foglalkoztak.

A katonai lelkesítő szolgálat reformjának régóta és hevesen vitatott kérdésében a zsinat végül is „salamoni döntést” hozott. Nem adott kizárólagosan igazat sem az államhoz szorosabban kötődő, régebbi NSZK-modellnek, sem a volt NDK, a mai „új tartományok”, egyházainak, akik az egyház által felügyelt, független katonai lelkigondozás mellett álltak. Az EKD 24 tartományi egyháza döntésére bízta, hogy mindegyik szabadon választhasson a kétféle katonai lelkigondozási modell között.

A zsinat fő témája a gyermekek helyzete és egyházi nevelése volt. Zárónyilatkozatában a zsinat kijelentette: a társadalom gyermekek iránti közömbösségével vagy gyermek-ellenességével szemben az egyházaknak és gyülekezeteknek föl kell karolniuk, Jézus igéje szerint, a gyermekek sorsát, elsősorban az elhagyott, veszélyeztetett és szenvedő gyermekekét. Az egyháznak még nagyobb gondot kell fordítania a gyermekekért és közöttük végzett szolgálatára a jövőben.

Az ugyancsak nagyon sok vitát kiváltó „*asylum-kérdésben*” megerősítette a zsinat azt, hogy az egyházak és a templom nyújtsanak védelmet a menedéket kereső, kitoloncolás előtt álló családoknak; lépjenek közbe segítőtleg az állami hatóságoknál, az állami törvények kétségbevonása nélkül. Végül felhívta a zsinat a tartományi egyházakat az egyházi szervezetek növekvő pénzügyi gondjai miatt a takarékosagra, a fölösleges állások leépítésére és az EKD 1995. évi költségvetésének 12 millió márkával való csökkentésére is.

lwi d - ev inf

A hallei EKD-zsinatot megelőzően, október közepén, Schweinfurtban tanácskozott az Egyesült Német Evangélikus Egyház (VELKD) zsinata.

Állást foglalt a német evangélikus és római katolikus egyházak közötti „kiesztelődött különbözőség” ökumenikus alapelve mellett és felhívott újra az úrvacsorai közösség kölcsönös gyakorlására az evangélikus és római katolikus hívők között (a Vatikán tiltja az ilyen, kölcsönös „eucharisztiai vendégséget”).

A zsinat központi témája így hangzott: „*A konfirmandusok közt végzett munka a XX. század végén*”. Ez a téma az ifjúság keresztyén nevelése egyik centrális kérdése; de különösen nagy hangsúlyt kapott a volt keletnémet tartományi egyházakban, ahol a szekuláris „Jugendweihe” továbbra is igen elterjedt a társadalomban.

lwi d — ev inf

*

A német reformáció egyházaiban az őszi hónapok egyik központi témája volt a „küzdelem a bűnbánati és imapertről”. A parlament ugyanis heves viták után úgy döntött, hogy a bevezetendő betegápolási biztosítás állami finanszírozása érdekében megszünteti az eddigi protestáns „bűnbánati és imapertről” fizetett munkaszüneti nap jellegét. A reformáció egyháza, zsinatai, gyűlékezetei a „német protestantizmus vereségének” nyilvánították ezt az ellenük irányuló diszkriminatív döntést. Igehírdetéseikben, nyilatkozatokban és nyilvános felvonalásokon tiltakoztak a novemberi imaper eltolása ellen akkor, amikor arra a legnagyobb szükség lenne az elvilágosodott, belső erkölcsi értékeit, tartását elveszítő mai társadalomban. A protestánsok széleskörű, tiltakozó megmozdulásához csatlakoztak a német római katolikus egyházban sokan és a németországi iszlám közösség vezetői is.

lwi d — ev inf

*

Tizenöt éves előmunkálatok után a Bajor Evangélikus Egyház új *Egyházi Énekkönyvet* vezetett be, amely 1.624 oldalon nemcsak a német evangélikusság gazdag énekkincsét és más egyházak, testvéregyházak énekeit tartalmazza, hanem agendáris részeket, imádságokat és első ízben képeket és a vallásos költészet, irodalom kincseit is.

ev inf

Személyi változás történt a német protestáns *Diakóniai Szervezet* (Diakonisches Werk) élén, amelynek 29 ezer intézménye és 300 ezer főállású alkalmazottja van Németországban. Tízévi, nagyra értékelt vezetői szolgálat után nyugalmoba vonult *D. Karl-Heinz Neukamm* elnök. Egyházunk tiszteletbeli teológiai doktora, aki nagyon sokat segített egész szolgálatával egyházunk életében is. A Diakonisches Werk élére *Jürgen Gohde* kasseli diskóniai lelkészé választották meg és iktatták be szolgálatába.

ev inf

AUSZTRIA

Az osztrák evangélikus lelkészek őszi országos konferenciáján *D. Dieter Knall* püspök két fontos fóladatára hívta föl a figyelmet. Egyfelől az egyházak ökumenikus együttműködésének mai rendkívüli jelentőségére, másfelől a szekularizált társadalomban előtérbe kerülő új etikai problémákra, melyekben híveink világos és határozott választ várnak egyházuktól.

Az ökumenikus lelkület és együttműködési készség egyik jeleként Ausztriában bejelentette, hogy az Osztrák Római Katolikus Egyház belépni szándékozik az *Osztrák Ökumenikus Tanács* tagjai közé.

ENI — lwi d

SVÁJC

A „*Naptemplom Rendje*” svájci-kanadai szekta véres, tragikus drámája az elmúlt évek szekta-öngyilkosságai és botrányai után újra bejárta a világsajtót és világ-kommunikációt. Egy svájci szekta-szakértő szerint a megrendítő, Svájcban és Kanadában végbement véres eseménysorozatban az öngyilkosságok mellett gyilkosságok sora is történt. A szekta megszallott tagjai szerinte megölték azokat a híveiket is, akik nem akarták követni őket a várt világ-vége előtti, közös öngyilkosságban.

A hannoveri német evangélikus világnézeti és szekta-szakértő, *W. Knackstedt* lelkész, pedig kifejezte azt a gyanúját, hogy a „vallásos mez” a *Naptemplom Rendje* vezetői által folytatott törvénytelen, főleg fegyver-

csempész-üzelmek fedezésére szolgált a svájci és kanadai hatóságok előtt. Egyúttal óvott attól, hogy az állami hatóságok a vallásszabadsággal visszaélő, destruktív és az erkölcsi törvények ellen vétő minden csoportot kritikátlanul elismerjenek. Az alkotmányban biztosított vallásszabadság csak azokat illeti meg, akik az alkotmányos szabadság törvényeit és határait is elfogadják.

ev inf

SZLOVÁKIA

Beiktatták hivatalukba *dr. Julius Filo* egyetemes püspököt és *Jan Holcák* egyetemes felügyelőt a Szlovák Evangélikus Egyházban. *Filo* püspök arról szolt székfoglalójában, hogy az erkölcsiség megszilárdítása a politikában, a társadalomban és a családban csak a hit, a spirituális megújulás alapján lehetséges. Egyháza ezt a célt kívánja szolgálni. A Lutheránus Világszövetség képviselőjében *dr. Görög Tibor* Európa-titkár köszöntötte az új püspököt, aki 1985 és 1990 között az ifjúsági ügyek iródáját vezette Genfben.

A beiktatást követően, a nagyszámú külföldi egyházi vendég találkozáján, *dr. Harmati Béla* püspök 1995 májusára egy széleskörű regionális egyházi találkozóra tett javaslatot Budapesten. Ezen a magyar és szlovák anyanyelvű egyházak képviselői találkoznak egymással Magyarországból, Szlovákiából, Romániából, a szerbiai Vajdaságból, valamint az USA nemzetiségi egyházaiból.

lwi d e

ÉSZTORSZÁG

Az Észte Evangélikus Egyház új érsekének, *dr. Jaan Kiivit*-nek, ünnepélyes beiktatása a reformáció ünnepén egyúttal az észte anyaegyház és a külföldi észte „exil-egyház” újra megtalált egységének a demonstrálása is volt. Az észte államelnök és a nagyszámú külföldi, főleg skandináviai egyházi vezető mellett ugyanis részt vettek beiktatásán *Konrad Veem* ny. skandináviai exil-érsek, valamint *Udo Petersoo* exil-érsek is Kanadából.

Kiivit érsek egyháza egyik legsürgetőbb fóladatának egy lelkészeket és lelkészno-

ket képző, új teológiai intézmény felállítását nevezte, a Lutheránus Világszövetség segítségével. Az új Észte Köztársaság mai másfél millió lakosából kereken negyedmillió hívő tartozik az evangélikus egyházhoz, amelyben a megelőző nehéz évtizedekben az új érsek hasonló nevű édesapja is érsekként szolgált.

lwi d e

CYPRUS

A Közép-keleti Egyházak Tanácsa Cyprus szigetén, Limassolban tartott novemberi ülésén drámai viták után leváltották *Gabriel Habib* edortodox főtitkárt, aki 1977 óta vezette a közelkeleti egyházak ökumenikus szervezetét. Utódjául eddigi helyettesét, *Riad Jarjour*-t választották meg, aki Szíria és Libanon Nemzeti Protestáns Zsinatához tartozik.

ENI

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK

Az Egyházak Világtanácsa új nemzetközi sajtószolgálatát (Ecumenical News International - ENI) érdekes elemzést közöl a „vallásos konzervatívok” és a „radikális vallásos jobboldal” szerepéről az őszi USA-választások végső eredményében.

Mint köztudott, régóta az inkább konzervatív „republikánusok” és az inkább liberális „demokraták” felváltva vezetik a világ leghatalmasabb országát. A legutóbbi elnökválasztáson (1992) Clinton elnök és a demokraták győztek, az idei novemberi parlamenti-szenátusi választásokon pedig újra a republikánusok szereztek erős többséget.

A legtöbb elemző szerint a republikánusok meglepő győzelmében jelentős szerepe volt a „konzervatív-keresztyén koalíciónak” és az *Oliver North* köré csoportosuló „vallásos jobboldalnak”. Ezek eddig is éles harcot folytattak az abortusz és a homoszexualitás liberális oldalról szorgalmazott legalizálásával szemben. Ugyanakkor az USA egyik jelentős egyházi szervezete, az *Egyházak Nemzeti Tanácsa*, 39 protestáns és ortodox egyház közös, ökumenikus szervezete, továbbra is elhatárolja magát

az említett jobboldali, konzervatív vallási irányzatoktól.
ENI

*

Meghalt a Missourai Synod Evangélikus Egyház (LCMS) közismert volt vezetője, dr. Jack Preus püspök, aki 1969 és 1980 között állt a konzervatív, erősen konfeszionalista amerikai egyház élén. Antiökumenikus és szigorúan fundamentalista magatartása végül is belső szakadást okozott egyházában és a neves Concordia Teológiai Főiskola felbomlását is előidézte St. Louisban.

Erős Vár

BRAZÍLIA

A Brazíliai Evangélikus Egyház Huberto Kirchheim regionális lelkész választotta meg a milliós LVSZ-tagegyház élére. Gottfried Brake-meier, aki a LVSZ Tanácsának elnöke, lemondott brazíliai egyházelnöki tiszttségéről és visszatért a Teológiai Fakultás ökumenikus tanszékére Sao Leopoldo-ban.

lwi d e

*

A Missouri Synod brazíliai evangélikus egyháza,

amely eddig erősen konfeszionalista irányzata miatt nem csatlakozott a Lutheránus Világszövetséghez sem, legújabban tárgyalásokat kezdett a Brazíliai Evangélikus Egyházzal a teológiai nevelés, a misszió, az istentiszteleti élet, az egyházi irodalom és zene területein való együttműködésről.

lwi e

DÉLAFRIKAI KÖZTÁRSASÁG

Pretoriai otthonában ismeretlen merénylet ágyonlőtték Johan Heyns ismert délafrikai református teológus és egyházi vezetőt. Heyns a nyolcvanas évek elején a saját fehér egyházában élesen szembeszállt az ott vallott apartheid-iránnyal, főleg annak bibliai igazolási kísérleteivel, és egyik fő egyházi előkészítője volt a bekövetkezett nagy fordulatnak a Délafrikai Köztársaságban. A gyilkosság híre az ökumenikus egyházaiban világszerte mély megdöbbenést keltett. Más egyházi vezetőkkel együtt Ishmael Noko, a Lutheránus Világszövetség új főtitkára is súlyosan elítélte a délafrikai faji gyűlölködés legújabb teológus-áldozata meggyilkolását.

lwi d e

HÍREK A TEOLÓGIA VILÁGÁBÓL

Időszerű kötet jelent meg a LVSZ dokumentum-sorozatában ezzel a címmel: „Eine Agenda für die Gemeinschaft – An Agenda for Communion (Az egyházközösség agendája. Genf-LVSZ, 1994. 124 lap).

Tartalmazza a legutóbbi egyházi vezetői világtalálkozó és a LVSZ Tanácsa nyári ülése legfontosabb előadásait a bibliai „koinonia” és az „egyházközösség” (communio) mai értelméhezéről a Világszövetségben. Közli a LVSZ Tanácsa nyolc fontos határozatát és levelét a tag-egyházakhoz az ENSZ félszázados jubileuma (1995) alkalmából.

Az Európai Egyházak Konferenciája két újabb tanulmánykötetet angol, német és francia nyelven jelent meg Genfben. Az első egy 137 oldalas kézikönyv az egyház és az emberi jogok témaköréből az ezen a területen végzett egyházi szolgálat résztvevői, munkásai számára. A másik fontos kiadvány az 1993-ban Budapesten tartott EEK-konferencia előadásait, illetve határozatait, javaslatait

közli a kisebbségek jogairól, illetve az európai ökumenikus szervezetnek az EBEÉ keretében végzett eddigi munkájáról.

JEGYZET

A havi ökumenikus hírszolgálatunkban fölhasznált, több mint húsz nemzetközi sajtószolgálat, folyóirat és egyhzi lap mellett új hírszolgálatokkal bővül forrásaink sora.

Ecumenical News International (rövidítése: ENI): az Egyházak Világtanácsa, a Lutheránus és a Református Világszövetség, valamint az Európai Egyházak Konferenciája új, közös ökumenikus, kéthetenként megjelenő sajtószolgálat.

Evangelische Information – epd (rövidítése ezután: ev inf): az epd német protestáns nemzetközi sajtószolgálat új, hetenként megjelenő, képes kiadványa 24 oldalon, Németország és a világ-ökumené legfontosabb híreivel.

CEC Monitor: az Európai Egyházak Konferenciája angol-német-francia nyelvű új időszakos nemzetközi sajtószolgálat, az eddig is fölhasznált, sokszorosított közlemények (CEC News) mellett.

LEONID KISHOVSKY (orthodox atya) az USA-delegáció tagja:

A vallásos közösségek és a szociális problémák

Elhangzott a CSCE (EBEÉ) Budapesten, 1994. október 28-án tartott előkészítő ülésén

A vallásra gyakran tekintenek úgy, mint a türelmetlenség (intolerancia) lényeges okára. A vallást nem túlságosan gyakran látják úgy, mint a tolerancia alkotóelemét vagy a konfliktus erőszakmentes megoldását. Ez a látásmód a vallást illetően meglehetősen általános mind Európában, mind Észak-Amerikában.

Ami azt illeti, saját hazámban a vallásos közösségek jelentős mértékben járulnak hozzá a társadalom erőfeszítéseihöz a fájdalmas szociális problémák megközelítésében.

Három példával akarom illusztrálni ezt a pontot.

1. A vallásos közösségek masszív gyakorlati programokat dolgoztak ki az olyan társadalmi betegségek megközelítésére, mint pl. az otthontalanság.

2. A vallásos közösségek kiterjedt programokkal rendelkeznek, melyek célja a dolgozó szülők gyermekei részé-

re szükséges napközi otthonok igényének kielégítése.

3. A vallásos közösségek mind elméleti, mind gyakorlati vonalon aktívan résztvesznek a faji konfliktus, faji feszültség és faji megkülönböztetés kérdéseinek kezelésében. Ilyen és sok más módon a vallásos közösségek azon tevékenykednek, hogy a szociális problémák megoldódjanak, hogy az emberiség és együttérzés mértékadó voltát elősegítsék a társadalomban és erősítsék a toleranciát. Megjegyzendő, hogy a vallásos közösségek ilyen pozitív közreműködése hazám társadalmi életében majdnem teljesen a számos önkéntes munkás tevékenységétől függ. Az Egyesült Államokban valójában a vallási közösségek önkéntes, fizetés nélküli munkálkodó tagjai képviselik az ország szociális lelkiismeretének és polgári rétegének leg-erősebb tényezőit.

Most hadd osszak meg Önökkel két

szemléltető példát abból az aktivitásból, mellyel a vallásos közösségek nemzetközi és vallások közötti szinten egyaránt, elősegítik a toleranciát és a közösségek közötti békét.

1994 februárjában a New York-i központú Lelkiismeret Alapítvány Felhívás (Appeal of Conscience Foundation) és az isztambuli Orthodox Ökumenikus Patriarchátus támogatta „Tolerancia és béke” címmel az isztambuli konferencia megrendezését. A konferencia résztvevői keresztény, mohamedán és zsidó vallási vezetők voltak a FÁK-ból, főleg a Kaukázus, Közép-Ázsia és Moldova környékéről, valamint Kelet-Európából, de legfőképpen a volt Jugoszláviából. Az Egyházak Világtanácsa, a Vatikán képviselői és Törökország mohamedán vezetői is jelen voltak.

A konferencia célja az volt, hogy értékelje az etnikai és más konfliktusok természetét, jellegét, azokét a konfliktus-

tusokét, amelyek szétszaggatják a képviselt országok társadalmát és hogy felfedezzék mindazokat a lehetőségeket, amelyekkel a vallásos közösségek segíthetnek, illetve segíteniük kell – külön-külön vagy együtt – a béke és tolerancia megteremtésében.

Ez a konferencia egy folyamat része volt. 1992-ben ugyanis a Lelkiismeret Alapítvány Felhívása szervezet képes volt összehozni a római katolikus, ortodox és mohamedán közösségek vezetőit Horvátországból, Boszniából és Szerbiából a célból, hogy kutassák, mivel csökkenthetik a vallási közösségek az erőszakot, segíthetik elő a polgári lakosság elleni támadások megszüntetését és hogyan vehetnének véget az etnikai gyűlöletkeltésben és a nemzeti sovinizmusban.

1995-ben a Lelkiismereti Alapítvány keresi annak lehetőségét, hogy az iztambuli találkozó folytatásaként Bécsben egy kisebb konferenciát hívjon össze. Az 1995 elejére tervezett találkozót középpontjában, ahogy én értelmezem, a volt Jugoszlávia területén lévő konfliktus kérdése áll majd. Meg kell jegyezni, hogy a vallásos testületek már régóta elkötelezték magukat a közvetítésre és békéltetésre mind a Balkánon, mind a Kaukázusban. Ezen a testületek, amelyekre itt most gondolok, az Egyházak Világtanácsa, az Európai Egyházak Konferenciája és az Európai Püspökök Konferenciájának Tanácsa.

2. 1994. júniusában Moszkvában összehívták a „Keresztény hit és az emberi ellenségeskedés” című konferenciát. A társszponzorok a következők voltak: Orosz Ortodox Egyház, Oroszországi Római Katolikus Egyház, és az Oroszországi Protestáns Egyházak. A konferencia résztvevői a FÁK országokból és a Baltikum államainak vallásos közösségeiből jöttek. Támogatást kapott ez a konferencia az Egyházak Világtanácsától, az Európai Egyházak Konferenciájától, az Európai Püspökök Konferenciájának Tanácsától, az Egyesült Államok-beli Krisztus Egyháza Nemzeti Tanácsától és az Egyesült Államok Római Katolikus Egyházától. További támogatás érkezett két amerikai konzalipítványtól, a Demokráciáért Nemzeti Alapítványtól és az Eurasia Alapítványtól.

A konferencia résztvevői között voltak a támogató vallásos szervezetek képviselői, a Vatikán magasrangú tisztviselője, valamint a régió mohamedán, zsidó és buddhista közösségeinek képviselői.

A konferencia célja az volt, hogy felvázolja a vallásos közösségek spirituális és szociális forrásait annak érdekében, hogy az etnikai konfliktusok és nemzeti szélsőségek által veszélyeztetett béke ügyének megfelelhessen. Más szavakkal, a vallásos közösségek azért jöttek össze, hogy felvállalják azt a felelősséget, hogy saját közösségeikben a béke és tolerancia, a közvetítés és dialógus, valamint a közösségek közötti kölcsö-

nös tisztelet érdekében fejtsek ki tevékenységüket.

Az eddig elmondottakból kifolyóan néhány következtetés vonható le.

1. A vallásos közösségek képesek és kötelezettek arra, hogy hozzájáruljanak a közvetítés és konfliktus-megoldás elősegítéséhez minden szinten – helyi, nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt.

2. A vallásos közösségeket be lehet és be kell vonni a nemzetközi folyamatokba a békéltető erőfeszítésekkel és missziókkal összefüggésben.

3. A vallásos közösségek, amelyek már eddig is kifejtették humanitárius munkájukat a feszültség- és konfliktusterületeken, még többet tehetnek, ha mindazok a nemzetközi testületek, amelyek maguk is elkötelezettek a menekültekkel, a háború áldozataival és a

polgári konfliktusokban, elfogadják és támogatják őket.

*
Összefoglalva az eddigieket, szeretném megjegyezni, hogy egyike a jelentős választásoknak azok közül, amelyeket a keresztény vallásos közösségek adtak a CSCE folyamatához, az Egyházak Emberi Jogok programja, az Európai Egyházak, az amerikai Krisztus Egyháza Nemzeti Tanácsa és a Kanadai Egyházak Tanácsa programja. És végül mindnyájunk számára gondolatébresztő anyagként szeretném a következő szrevezélt megfogalmazni. Néhány országban a polgári társadalmat – beleértve a toleranciát és a demokratikus értékeket – nem lehet létrehozni vagy megerősíteni, ha csak a vallásos közösségek e folyamathoz fontos, sajátos tevékenységükkel nem járulnak hozzá.

Fordította: HK-né

„Beszéljünk érthetően a hitről..”

Interjú Németország „legkegyesebb” emberével..

Udo Wach, a németországi Evangéliumi Rádió (ERF) lektora, tréfásan, hazája egyik „legkegyesebb” embereként mutatkozott be, mivel lektorként szinte reggeltől estig rádiós áhítatot olvas. Munkáját nem valamiféle „főcenzorként” értelmezi, hanem szeretne a hallgatók „ügyvédje” lenni, aki azon fáradozik, hogy az evangélium üzenete minél érthetőbben, tömörebben szóljon meg a rádióban. Budapesten három előadást tartott ebben a témakörben a Ráday Kollégiumban, illetve a Deák téren. Sajnos, lelkészeink, teológus hallgatóink csak „elvéve fordultak meg” ezeken az igen gyakorlati előadásokon, melyek sokat sergíthettek közös missziói feladatunk betöltésében, az evangélium érthető továbbadásában. Elutazása előtt rövid interjút kértünk tőle lapunk számára.

Lp.: Melyek a leggyakoribb problémák a beküldött áhítatokkal kapcsolatban?

– Sokszor nagyon elvontak. Mintha két alapvető kérdést megkerülnének, amit pedig sem szószéken, sem a rádióban nem lehet megtakarítani: *helyese-e, amit el akarok mondani, és érdekel-e valakit?!* Sok igehirdetés tartalmára nézve „halálosan” igaz és precíz, csak éppen a konkretizálás hiányzik. A hallgató nem tudhatja meg, mit tehet, vagy ha erre nézve kap is útmutatást, ez túlságosan bonyolult számára.

Lp.: Mi az, ami megtanulható és mi az, ami nem tanulható az igehirdetés tudományában?

– Nem tanulható, tehát csak Isten ajándékaként lehet a miénk, ha az ő Lelkétől „átítatva” örömmel tudjuk tovább adni az Isten igéjét. De Istennek ezt a munkáját igehirdetésünk hibáival akadályozhatjuk. Ezért tanulni kell, miként szóljunk a hit dolgairól. A legtöbb prédikáció dogmatikailag talán kifogástalan, de hiányzik belőle az egészséges egyházi „retorika” és a hit gyakorlati alkalmazása, ami igazán „foghatóvá” tenné a legegyszerűbb hallgatók számára is.

Lp.: Hallhatnánk valamit magyarországi benyomásairól?

– Nagy vendégszeretettel fogadtak be. Meglepett, hogy milyen sokan beszélik a német nyelvet. Lelkesített a találkozás a rádiómissziós munka iránt

elkötelezett emberekkel, akik viszonylag még szerény lehetőségek között, hatalmas energiákat fektetnek ebbe a szolgálatba. Különböző élmény volt számomra, hogy vasárnap mintegy 250 fős falusi gyülekezetnek prédikálhattam, akik, úgy éreztem, megajándékoztak figyelmükkel.

Lp.: Végül egy kérdés, amely Németországban éppúgy aktuális, mint Magyarországon: hogyan látja az úgynevezett „népegyház” jövőjét?

– Németországra gondolva, kétségtelen, hogy az úgynevezett „népegyház” sok tekintetben válságban van. De ugyanez többé-kevésbé érvényes a már szinte „hagyományosnak” mondható, mintegy száz éve működő, úgynevezett „szabad egyházakról” is. Személyes *vízióm a jövőről*, hogy a gyülekezetek egyre inkább a teljes önkéntesség irányába fognak fejlődni. Nagy lesz a jelentősége a „házi köröknek”, ahol hétközben is találkozhatnak a gyülekezeti tagok és az ige fényében beszélhetik meg életük hétköznapi kérdéseit is. A vasárnapi istentisztelet pedig az Istent dicsérő gyülekezet ünnepi alkalma lesz, bizonyos tanítói szolgálattal is egybekötve.

G. P.

*
Következő számunkban Udo Wach előadásának fordítását teljes szövegében közöljük.

MINEK NEVEZZELEK?

Igehirdetés Máté 23,1-12 alapján Sopronban, 1994. szeptember 18-án LMK-ülésem

Mózes széke mindig foglalt. Egyetlen pillanatra sem ürül meg. Amikor valaki kihal belőle, nyomban beleül egy másik. Mózes széke előtt hosszú ember-sorok kígyóznak. Várják, hogy egyszer eljőjön az Ő órájuk is. Mózes székébe beleülni csak átlagon felüli teljesítménnyel, tekintéllyel és títullal lehet. Mózes székét ezekből faragták: teljesítmény a fája, a tekintély tartja össze és títulus rajta a párna. Farizeusok és írástudók kedvelt helye. Kiemeli az embert a többi közül. Az e székben ülőről egyszerre látni lehet, hogy nem akar. Olyan lesz az, mint Saul, aki köztudottan egy fejjel volt nagyobb a többiekénél. Mózes székében ülve is akkora az ember, mintha állna. Luca-székét 13 napig faragják. Mózes székének elkészítéséhez olykor 13 év is kevésnek bizonyul. Sok fáradságos munkára, kitartó küzdelemre, olykor emberfeletti erőfeszítésre van szükség ahhoz, hogy székünket elkészíthessük. De megéri a fáradságot. Testvéreim. Gondoljátok csak meg. Ülve is akkoránál látszik benne az ember, mintha állna.

Hogyan készül a Mózes széke? Először is átlagon felüli teljesítményből. Olyan világban élünk, amely a teljesítményben keresi élete igazolását. Ez a modern *legalizmus*. Akik e földön keresik üdvösségüket, azoknak számolniuk kell azzal, hogy átlagos teljesítménnyel semmit nem fognak elérni. Ebben a világban csak akkor fogsz üdvözülni, ha átlagon felülit teljesítesz. Mózes székének faanyagát a tekintélyelvűség, az emberek től nyerhető népszerűség tartja össze. Ez a modern *legitimizmus*. Aki nem tud szert tenni a megfelelő tekintélyre, az hiába teljesít átlagon felülit. Megyannak a deszkái, de nincs ami összetartsa őket. Végül a Mózes székének a párnái: a títulusok. Mózes széke nem fapados, nem másodosztály. Kényelmesen csak akkor ülhetünk benne, ha elmondható: Mester, Atya, Tanító. Milyen szépen is hangzik. Az igehirdetés Mestere! Sándor Atya! Líceumi hitoktató Tanár úr! Higgyétek el, Testvéreim, nagyon kényelmes szék ez. Magam is benne ülök.

Jézus számára problémássá lett a mózesi szék. Jézusnak nem azok ellen van kifogása, akik benne ülnek. Jézus nem az ellen emeli föl szavát, amit a benne ülők mondanak. Jézusnak az nem tetszik, amit a Mózes székében ülők cselekesznek. Jézus nem nézheti el szóltanul, hogy a Mózes székében ülők teljesítményeikkel, tekintélyükkel és títulusaikkal bűneiket próbálják elpalástolni. Istent ui. nem érdekli sem a teljesítmény, sem a tekintély, sem a títulus,

ha visszaélést akarnak elpalástolni vele. Erről van itt szó. Mai epistolánkban pl. Simon Péter, az első számú tanítvány komoly figyelmeztetést kap Páltól. Péter nagyon is rászolgált erre a figyelmeztetésre. Elgondokoztató számomra, hogy Péter ezt a feddést szó nélkül, alázatosan elfogadja. Meghajol az igazság előtt. Az evangélium igazsága előtt. Nyoma sincs szívében a pápáskodásnak. Luthert – többek között – éppen ez az ige bátorította föl, hogy az egyház reformációjának szent munkájába belekezdjen. Lám, Péter sem tévedhetetlen, akkor a romai püspökök sem lehetnek azok. Minek nevezzelek? – szólít meg a kérdés ma Téged is. Mesternek? Atyának? Tanítónak? Figyeljük meg, hogy a Mózes székében ülők tkp. Isten szent trónusát szeretnék kisajátítani a maguk számára. Mert ki a mi igazi Mesterünk, ha nem a Szentlélek? Mert ki a mi igazi Atyánk, ha nem a mennyei, az Isten? Mert ki a mi igazi Tanítónk, ha nem a Krisztus? Ezek az emberimádattól, személyi kultusztól és rangkorságtól szenvedők a teljes SZENTHÁROMSÁGRA ráülnek. Sok közülük ezt nem is szégyenli megvallani. Minek nevezzelek?

De hagyjuk Mózes székét. Hála Istennek, van egy másik székünk is. A Krisztus széke. Különös fából készült: keresztfából. Ahogyan egyik énekünk ezt gyönyörűen kifejezi: Keresztfád királyi trón lett, erre a föld megreszketett... Sokan vannak, akik szerint ez az alázat széke, s nem éri föl a Mózes székét. Tévedés. Ez a magasabb. Mert Krisztus által az ember mindig több, mint a teljesítménye. Mert Krisztus által az ember mindig nagyobb, mint a tekintélye. Mert Krisztus által rangosabb az ember, mint a títulusai. Isten kegyelméből vagyok, aki vagyok – vallja Pál. S ez a legtöbb, amit ember önmagáról megvallhat. Számomra érthetetlen, hogy míg Mózes széke előtt hosszú sorok kígyóznak, e nagyobb és magasabb szék iránt alig-alig mutatkozik érdeklődés. Miért nem itt és miért nem így akarunk első lenni?

Az igénkben szereplő „de ti” fordulat közismerten Jézus szerinti. Jézus kimondja a vállalható neveket. Kettőt megnevez, de a harmadik is ott bujkál a sorok között. Az első a *szolga*. Ha mindent megtettünk is, mondjuk, szolgálunk vagyunk, csak azt cselekedtük, amivel tartozunk. Lehet, hogy most éppen csúcsteljesítményen járatod magadat a gyülekezetben, lehet, hogy legnagyobb tekintéllyel nézel körül, és minden elérhető títulus a tied, én mégis azt mondom: szolgálj te. Minek nevezzelek?

A második a *testvér*. Egy atyánk van, hát testvérek vagyunk - tanítjuk már az elsőöknök is a hittanórán. De még a véneink sem tanulták meg igazán. Lehet, hogy a népszerűségi listát vezeted, lehet, hogy te vagy a sztár, sőt szuper-sztár, én mégis azt mondom: testvér vagy te. Minek nevezzelek?

Végül harmadik a *gyermek*. Lehet, hogy felnőttél már, szaporodik szádban az idegen anyag (!), az öreg róka szerepét játszod és te vagy korunk egyik nagy öregje, én mégis azt mondom: gyermek vagy te. Legyél te csak gyermek! Akarj gyermek lenni! Isten gyermeke! Minek nevezzelek?

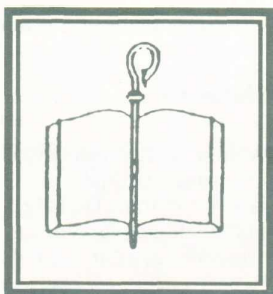
Ha valaki most azt gondolja, hogy ez a prédikáció azzal a céllal készült, hogy elvegye tőlünk a mózesi mestert, atyát és tanítót és nekünk adja a krisztusi szolgát, testvért és gyermeket – az tévedett. Amikor ui. szolgálól, testvérről és gyermekről beszéltem, nem magamra és nem magunkra gondoltam, hanem Őrá. Arra, aki egyedül nevezhető az UR SZOLGÁJÁNAK, aki egyedül nevezhető TESTVÉRNEK és aki egyedül nevezhető GYERMEKNEK. JÉZUS KRISZTUS! Aki szolgálva lett és szolgált. Aki testvérré lett, aki gyermekként érkezett és gyermekként hagyta el a földet. Semmiképpen nem szuper-sztár. Akkor már inkább KISHERCEG. Aki ott ül egyedül királyi székében az Isten jobbján... Hagyjuk Mózes székét. Ím Krisztus széke elé járulhatunk.

Talán éppen ezzel az imádsággal:

Széked elibe jövök,
Alázatosan könyörgök,
Kegyes orcádat ne fordítsd el,
És tégy jót velem bűnösössel.

Aki nem tudta volna, most megtanulhatja az igazi nevét. Mert az én nevem és a te neved is: BŰNÖS. Mint Péter. De az is lehet, hogy egy-egy esetben még csúnyább nevünk is van: SÁTÁN. Mint egyszer Péter esetében is. De a Krisztus székében ülőnek éppen ilyenekre van szüksége: bűnösökre, olykor még „sátánokra” is. Minek nevezzelek? Testvérem. Ma úrvacsorát osztunk és veszünk a gyülekezet közösségében. Úgy induljunk Krisztus széke, az úrvacsorai oltár felé, hogy igazi nevét senki ne hallgassa el. Tanuljuk meg, hogy Krisztus kegyelme által többek lehetünk teljesítményeinknél, nagyobbak lehetünk tekintélyünkönél és rangosabbak títulusainknál. Mert aki a Krisztus kegyelmi széke felé közelít, az Isten gyermekének neveztetik. Sőt: már az is. Minek nevezzelek? Minek nevezzelek? Minek nevezzelek...

Weltler Sándor

Lelkész-szemmel

LELKÉSZI MEGFÁRADÁSUNK OKAI ÉS KEZELÉSE

Elhangzott a Borsod-Hevesi LMK ülésen 1994. november 14-én

Előjáróban tisztázzuk: *nem a lelkész elfáradásával, hanem a megfáradásával kívánunk foglalkozni.* A kettő nem ugyanaz. Minden becsületesen elvégzett munka következménye az elfáradás. Láttam nagyon elfáradt fizikai munkásokat, kimerült orvosokat, pedagógusokat. Láttam embereket, akik kemény, felelősséggel végzett munkájuk után nagyon elfáradtak. A lelkész is elfárad, ha komolyan, esetleg éjszakába nyúlóan készül az igehirdetésre. Elfárad a hosszú szórványutakon, a hitoktatásban, a pásztori beszélgetésben, a tatarozásokkal kapcsolatos kínlóadásban, sokféle, szerteágazó teendőjének hűség végzésében. Az elfáradás jó. Mögötte aktivitás, tevékenység, elvégzett munka, esetleg sikerélmény van. Az elfáradt ember részére van lehetőség a megpihenésre, a regenerálódásra, az új munkára való felkészülésre.

A megfáradás – egészen más

Lapozgatom a bibliámat s megállok Illés próféta történetének egyik megrendítő jelenete előtt. Az 1Kir 19,3-5-ben ezt olvassuk: „Illés megijedt, elindult és elment, hogy mentse az életét. Elment a pusztába egy napi járőföldre. Odaérve egy rekettyebokorhoz, leült alá, meghalni kívánt és ezt mondta: *Elég most már, Uram! Vedd el az életemet, mert nem vagyok jobb elődeimnél.*” Ez a lelki, hitbeli, *szolgálatbeli megfáradás tipikus esete.* Isten szolgája elfelejti Isten eddigi segítségét, hordozó, védő szeretetét, a csodákat, amiket Isten népe életében s személy szerint az ő életében is végzett. Illés itt elfelejti a Karmel hegyén átélt hatalmas csodát, azt, hogy lángra lobbant az oltár, amely előtt ő Isten képviselőjében egyedül állt. Elfelejti a nagy szárazság után megjelenő tenyérnyi felhőt, amelyből hatalmas, jótékony eső lett. Csak Jezábel gyűlöletét érzi, aki életére tör. Az ejti őt kétségbe, hogy Isten ügye rosszul áll, az ellenség nagyon erős és *állandóan szembe-fúj a szél.* Megfárad a hitben, a reménységben, a szolgálatban. Nem akar már harcolni, nem bírja a magányt, az állandó életvesztélyt. Lefekszik és meg akar halni. A megfáradt próféta Istent kéri, hogy vessen véget az életének, mert elfogyott az ereje és nincs értelme tovább élni.

Tovább lapozom a bibliámat s megállok az É. 40,27-nél. Deuterozsaiás foglalkozik a babiloni fogságban élő zsidók lelki megfáradásával. Ezt írja: „Miért mondd ezt Jákób, miért beszélsz így Izrael: Rejtvé van sorsom az Úr előtt, nem kerül ügyem Isten elé.” (Károli: „üggyemmel nem gondol Istenem.”) A lelki, hitbeli megfáradás tipikus esete ez is. Az ószövetségi kegyes ember abban a bizonyosságban élt, hogy élte Isten kezében van. Isten minden helyzetben gondol rá,

törődik vele és időben elhozza számára a szabadítást. Gondoljunk a 23. zsolt. 4.-ik versére: „Ha a halál ámyéka völgyében járok is, *nem félek semmi bajtól, mert TE VELEM VAGY.*”

A fogságban élő zsidók szívében ez az ősi gyermeki bizalom, a „fiducia” rendül meg. A babiloni fogságot Isten jogos büntetésének tartják és helyzetük kilátástalansága szinte megbénítja őket. Elfelejtik, hogy Isten kezdettől fogva mennyi csodát tett választott népének életében, hányszor mutatta meg megbocsátó, szabadító szeretetét és soha nem hagyta őket cserben. Most azon keseregnek, hogy Istent már nem érdeklí keserű sorsuk s már nem tudnak bízni abban, hogy Isten még elhozhatja számukra a várvavárt szabadulást.

A bibliai példákat lehetne tovább sorolni. Tény, hogy Isten gyermekeinek, a Jézus Krisztusban hívő embereknek az életében is jöhetnek mélységek, jöhet hitbeli megfáradás, amikor nagy az ellenszél, erős a kísértés, nehezek a külső körülmények s meggyengül a szívben, vagy alig pislog a hit lángja.

A sátán is tudja az igét: „Megverem a pásztorot és elszélednek a nyájnak juhái.” Jó, ha tudjuk, hogy a gonosz hatalom meg-megújuló, intenzív támadásokat indít a lelkészek ellen. Tudja, hogyha sikerül elérni a lelkészek megfáradását, akkor könnyebben végezheti romboló munkáját a gyülekezetekben.

A Lelkipásztor szakfolyóirat októberi számában a 374. lapon az igehirdetési előkészítőben olvassuk ezt a mondatot: „Ideje, hogy elgondolkodjunk, mi okozza a lutheri örökségen felnövekedett protestantizmus erő-, szín-, ötlet- és energia-vesztését Európaszerte, vagy akár itthon, Magyarországon.” Bizonyára nem tévedünk, ha gyülekezeteink, egyházunk erő-, szín-, ötlet- és energiavesztése mögött a lelkészek megfáradásának tényét fedezzük fel.

Vázlatosan, a teljesség igénye nélkül felsorolok most néhány okot, amelyek a szolgálatban álló lelkészek lelki, hitbeli megfáradása mögött felfedezhetők:

1) *A szüntelen készenlét.* Sokszor irigyeltem azokat, akik bizonyos munkahelyen meghatározott idői keretben dolgoztak. Bementek a rendelőbe, az iskolába, a hivatalba, vagy a gyárba s amikor letelt a kötelező munkaidő, fáradtan ugyan, de felszabadulva indultak haza. Maguk mögött hagyták a munkahelyet, a gondokat, a problémákat s ha nem is teljesen, de viszonylag kikapcsolódhattak a másnapi munkakezdésig.

A lelkeszi munkában nagyon fárasztó az, hogy a lelkesznek nincs munkahelye. Munkája 24 órás készenléte kíván. Nincs kezdő és nincs befejező időpontja. A lelkesz rádióhallgatás, TV nézés, vagy olvasás közben is készül az ígéhírdetésre. Éjszaka álmatlan óráiban is elvégzendő feladatain, nehéz lelkipásztori eseteken, emberi sorsokon töpreng, vagy a másnapi temetésre készül. Útjai során is imádságban kell hordoznia erre rászoruló híveit s pihenés közben is nyugtalanítja az a sok feladat, aminek az elvégzése rá vár, s amit – biztosan tudja – nem tud elvégezni. Az *állandó készenléte*, az önfeledt nyugalom és kikapcsolódás nélküli életstílus bizony oka lehet a lelkesz belső megfáradásának.

2) *Az állandóan szükséges kreativitás.* (A szótár szerint kreatív-alkotó, újat létrehozó, teremtő.) A tanár évenként taníthatja ugyanazt. Az orvos felírhatja bizonyos betegségeire ugyanazt a gyógyszert. Ezzel szemben a lelkesznek mindig valami újon kell törnie a fejét. Mi nem dolgozhatunk sematikusán, állandó sablonokkal. Nem lehet beletűrődni abba, hogy „eddig is így csináltam, ezután is így fogom csinálni.” Nincs szomorúbb dolog, mintha a hívek már előre tudják, hogy bizonyos alapige felolvasása után a lelkesz mit fog mondani a prédikációban. A lelkigondozásban sem lehet kész sablonokkal dolgozni. Az emberek, a családok mindennapi nehéz kérdéseire nem adhatunk patent, készlelvő válaszokat. Különösen fontos a kreativitás, az új utak, új módszerek keresése a gyermek- és ifjúsági munkában. A fiatalok egyszerűen elmennek onnét, ahol égető, izgalmas kérdéseikre csak egyes sablonokat kapnak. Tudom, hogy nem szeretjük elkészíteni az éves munkatervet. A legszívesebben minden összel azt mondanánk: „Hagyjanak nekünk békét! Majd lesz valahogy. Minek előre tervezni, amikor minden napnak meg van a maga baja?” Pedig a kreativitás, az új utak keresése, az új tervek készítése és véghezvitele hozzátartozik a Szentlélek által vezetett lelkeszi munkához. A Szentlélek: teremtő Szentlélek! Aki hatása alatt él és dolgozik, az a meglepetések embere lesz. Olykor át kell lépünk a magunk árnyékát, ki kell lépünk önmagunkból, el kell hagyni beidegződéseinket, megrogzított, megkövült, unalmas módszereinket, új látásokért, új álmokért, új megoldásokért kell imádkoznunk. Új mondanivalót, új közlési formát, új közlési módot, új terveket, ötleteket kell kérnünk Istentől. Elismerem, hogy szívesen vagyunk kényelmesek és ragaszkodunk a megszokotthoz. Elismerem, hogy az állandóan szükséges kreativitás fárasztó lehet a lelkeszi munkában.

3) *A fordított életstílus.* Az emberek általában úgy élnek, hogy minden héten joggal számíthatnak a hét végi pihenőnapokra. Az emberek többsége a heti munkanapok hajszájában alig várja a szombatot és a vasárnapot. A hét végén lazítani lehet, pihenni, kirándulni, szórakozni lehet. Foglalkozhatnak olyasmivel, ami pihentet, segít a regenerálódásban. Családunk tagjai is általában ebben a ritmusban élnek. Dolgozó házastársunk, iskolás gyermekeink is nehezen várják a hét végét és szeretnék, ha mi is velük együtt tudnánk pihenni. De ott van a lelkesz sajátos, fordított életstílusa! Nekünk a hét vége nem pihenés, hanem kemény munka. A parókian szombaton csendnek kell lennie, mert „apa készül.” A család szeretne kirándulni, de „apa nem jön velünk, mert dolgo van”. Idős fejjel olykor még ma is megkapom felnőtt fiaimtól a jogos szemrehányást: „Nem jöttél velünk annak idején hét végén kirándulni s a magnót sem engedted bömbölnetni szombaton, mert készülnöd kellett.” Igaz, vannak lelkeszek, akik könnyen készülnek, vagy éjszaka is tudnak dolgozni. Ezek ezt a problémát jobban meg tudják oldani. A többség számára azonban mégis teherként nehezedik a lelkükre a fordított életstílus, a hét vége sűrített, nehéz munkája. Kifogunk a sorból. Nem lehet együtt pihenni a pihenőkkel, lazítani a lazítókkal. A szent szövegekre igényesen készülni kell s az istentiszteleteket, gyülekezeti alkalmakat, szórványszolgálatokat vasárnap meg kell tartani. Ez a fordított életritmus is lehet hosszú távon a megfáradás egyik oka.

4) *Az elképesztően nagy felelősség.* Ha ezt jól meggondoljuk, beleborzadunk. Mert nekünk nemcsak bizonyos munkát kell elvégeznünk, amit a szolgálati naplóba beírhatunk. Mi nemcsak egyházi épületekért, temetőkért, a gyülekezet összetartásáért, a szükséges és lehetséges szolgálatok pontos, tartalmas és hűségese elvégzéséért vagyunk felelősek. Mi a ránk bízott emberek üdvösségéért, örök életéért vagyunk felelősek Isten előtt. Nem tudom, gondolunk-e eleget erre! Szolgálatunkat nagyon nehezzé teszi a népegyházi struktúra. Ránk van bízva egy csomó ember. Talán nem is ismerjük őket. Pápiron evangélikusok, de semmi kapcsolatuk nincs az egyházzal. Isten ránk bízta őket. Megbízott azzal, hogy ezeket az embereket is segítsük el bűnbánatra és hitre, hogy Jézus Krisztust Megváltójuknak, Istent pedig szerető Atyjuknak elfogadják s hogy életüket a Szentlélek vezetésé alá helyezzék. Feladatunk: segíteni nekik, hogy megtérjenek és üdvözüljenek. Lehet, hogy találkozunk velük és beszélgetünk velük mindenféleképp. Lehet, hogy olykor meglátogatjuk őket s ők tisztelettel fogadnak. De ha a hit kérdéseit próbáljuk előhozni, akkor elzárkóznak, kitérnek, másról beszélnek. Hívjuk őket az alkalmakra, de nem jönnek. Kialakult, kiforrott, esetleg megcsontosodott életszemléletükben nincs helye az Istennek és az egyháznak. S milyen sokan vannak, akiket Isten ránk bízott. Örök életüket rajtunk kéri majd számon, hiszen mi voltunk a pásztoruk. Bizony, fárasztó ennek a nagy felelősségnek a hordozása.

5) *A szél, amely mindig szembe fúj.* Sokszor gondolkodom Jézus régi tanítványaira, akiknek a Genezáret taván úgy kellett átevezniük a tulsó partra, hogy szembe fúj a szél. Nagyon bele lehet fáradni abba, hogy munkánkat állandó ellenszélben, gonosz erők visszahúzó, vagy visszataszító hatását érezve kell végeznünk. Ne gondoljuk, hogy csak a kommunizmus, vagy az un. szocializmus idején fúj szembe a szél. A történelem Úra az utóbbi években nagy változásokon vezette át népünket s benne hívó népét. Megtanított arra, hogy lehet akár milyen kormány és akár milyen vezetés, Isten népének mindig úgy kell előre haladnia, hogy számolnia kell az akadályokkal, a nehézségekkel, az ellenállással, a széllal, amely mindig szembe fúj. Idézek a Népszabadság nov. 4.-i számából, ahol *Várszegi Asztrik* pannonhalmi főapáttal olvashatunk interjút. A médiatörvénnyel kapcsolatban megállapítja: „Nagyon érdekesnek találom a médiatörvény szemléletét. Első olvasatra úgy látszik, mintha három dologtól kellene megóvni a magyar népet: a szextől, a horortól – és a vallástól. A vallást illetően – folytatja – számos megszorítás található a tervezetben. Nehogy túl sok legyen, nehogy térítésjelleggel öltözzön...” Bizony, szembe fúj a szél... Sokan ma is elkerülik a templomot. A bibliaórán nagyon kevesen vannak. Sok szülő nem kívánja hitoktatásban, vagy konfirmációban részesíteni gyermekét. A szekularizmus félelmetes erővel tartja uralma alatt az embereket. Híveink nagy része is úgy rendezi be az életét, hogy abban Istennek nincs helye, s az egyházza is sokanknál csak akkor van szükség, ha temetni kell. Hogy az egyház hajója a széllal szemben halad, ezen nem kell csodálkoznunk. Jézus nem ígért soha övéinek e világban kedvező hátszelet. De a lelkesz megfáradásának egyik oka kétségkívül az ellenséges, visszahúzó erők jelenléte, amelyek szolgálatunkat nehezítik, ma is és holnap is.

6) *A nyomasztó magány.* Valaki mondhatná: dehát a lelkesz nincs egyedül. A legtöbb esetben ott van a család, a hitves, a gyerekek, esetleg még a szülők is. És ott vannak a hűségese gyülekezeti tagok. Nők és férfiak, akik virágot visznek az oltárra, kicserélik az oltárterítőt, takarítanak, segítenek, felelősséget éreznek az egyházi épületekért s olykor megható hűséggel végeznek el bizonyos munkákat a gyülekezetben. Én ennek ellenére vallom, hogy a lelkesz valahol nagyon mélyen nagyon magányos ember. Jó, ha hitvesével meg tud beszélni valamit. Jó, ha gyermekei megpróbálják legalább jóindulattal nézni munkáját s nem tüntetnek hitetlenségükkel és közönyükkel. Jó, hogy akadnak segítőtársai a gyülekezetben. Mégis, mindezek ellenére a lelkesz nagyon magányos ember és ez

a magány nyomasztó, fárasztó lehet. Mert magunknak kell odaállnunk minden nap Isten elé, hogy elkérjük Tőle a szükségesség kegyelmét és erőt. Magunknak kell odavinni Urunk elé bűneinket, bukásainkat, kudarcainkat, esetleg családi, emberi konfliktusainkat. Nekünk kell megtervezni és elvégezni azt a sok munkát, ami ma a gyülekezetben és a közegyházban a lelkesre vár. Sokszor hallani a vádat: „Elpaposodott egyház vagyunk!” Ez így igaz. Az egyetemes papság elvét kellene komolyabban megvalósítani – hallottam reformáció ünnepén egy német esperes előadásában. Valóban, hívő, értelmes, felnőtt gyülekezeti tagok kellenének, akiket be lehetne állítani az igehirdetés, a pásztorolás, a tanítás szolgálatába is. De hol vagyunk ettől? Nekünk magunknak kell készülnünk az igehirdetésekre, nekünk kell prédikálni, végezni a hitoktatást és a pásztori munkát. Olykor rádöbbenünk, hogy elképesztően nagy felelősségünkkel végeredményben egyedül vagyunk s ez a nyomasztó magány bizony olykor nagyon fárasztó lehet.

7) *A visszajelzés hiánya.* Emberek vagyunk s ezért szükségünk volna elvégzett munkánk után valamiféle visszajelzésre. Az orvos gyakran lát hálát meggyógyult betege szemében. A pedagógus lemérheti év végén munkája eredményét tanítványai jó előrehaladásán. A lelkész legtöbbször pozitív visszajelzés nélkül kénytelen szolgálni. Negatív visszajelzés az, hogy megkeresztelt és konfirmácóban részesült gyülekezeti tagok nem kívánják hallgatni az igét, nem vesznek úrvacsorát és nem óhajtanak bekapcsolódni a gyülekezet életébe. Olyanok, mint az amputált végtag a test mellett. Negatív visszajelzés az is, ha az urvacsorai istentiszteletre csak néhányan maradnak ott, mert a többség kivonul. – Nem dicséretre vágyunk, csak valamiféle visszajelzésre. Arra, hogy a prédikáció után valaki odajöjjön hozzánk és ezt mondja: „Ezt a részletet nem értettem. Ezzel, vagy azzal nem értettem egyet. Kérem, beszéljék meg!” Sokszor bánt a visszhang nélküli némaság, az érezhető közöny és a hallgatag kivonulás, az, ahogyan gyülekezeteink általában a szolgálatainkat fogadják. Bántó, ahogyan az együttlétek után híveink azonnal másról beszélnek, mintha egyáltalán nem érintette volna őket és mindennapi életüket az, amiről szó volt. Tudom, hogy szolgálatunkat emberj hála és pozitív visszajelzés nélkül is végeznünk kell, „mint az Úrnak és nem embereknek”. Mégis úgy látom – s e mögött évtizedek tapasztalata van – hogy a lelkészek megfáradása mögött ott van az a fásultság, az a bántó közöny, amit híveink részéről – tisztelet a kivételnek! – folyamatosan tapasztalunk.

8) *Gyülekezeteink bénultsága és előregedése.* Tudom, hogy ez nem általános. Bizonyára vannak eleven gyülekezeteink is, ahol élet, mozgás, aktivitás van s ahol talán több a fiatal. Mégis úgy látom, hogy – különösen itt, a mi egyházmegyéinkben – fáradt, rezignált és megöregedett gyülekezetekben kell szolgálnunk. A mögöttünk lepergett évtizedek rossz magvetésének eredményeképpen gyülekezeti életünkben általában hiányoznak a 20, 30, 40 éves emberek. Az aktív korosztály. Ők már jól megvannak az egyház nélkül s ennél fogva nem törődnek gyermekeik keresztény nevelésével sem. Megható az idős hívek ragaszkodása. Ők kitartanak mindvégig, amíg csak erejük tart. De a fiatalabb generációk kiesése nagy hiány. Sok gyülekezetünk életén lelki bénultság ül. Hiányzik a mozgás, a lelkesedés, a találékonyság és az öröm. Hiányzik a római egyház tömegbáziisa és a kis közösségek dinamizmusa. Várzsolni nem tudunk. Ébreszteni, misszionálni sem nagyon. De hogy lelki megfáradásunk egyik oka mai esetleg egyházi helyzetünk, ez valószínű. Vagy esetleg azért bénult és előregedett a gyülekezetünk, mert mi vagyunk megfáradt pásztorok, mi nem tudunk igazán örülni s nem megyünk lelkesen és reményességgel az elmaradtak után?!

9) *Adni mindig, de kapni mikor?* Elképzeldjünk a katonákat a hadgyakorlaton. „Tüzelj!” – hangzik a parancs. A fegyver eldördül, de utána tölteni kell. Ismét löni csak új tölténnyel lehet. Adni tartósan csak úgy lehet, ha kapunk is. Nehéz kérdésekkel vívodom. Elég, ha a lelkész elolvassa az Útmutató igéit, vagy megnézi készülés előtt azt az 1-2 kommentárt, ami

rendelkezésére áll? Elég, ha elolvassa a Lelkipásztor előkészítőjét? Mi van akkor, ha nem kapott élő igét Istentől s mégis prédikálni kell, mert beharangoztak? Prédikálni kell – sokszor üresen, kiégetten, megterhelten, fáradtan, csüggedten is. Tény, hogy az ige, amelynek hirdetésére készülünk, minket is megszólít s számunkra is táplálék. Tény, hogy a hirdetett evangélium általában bennünk is hitet és örömet gerjeszt. Ennek ellenére nagy gondnak tartom, hogy a lelkészek nagy többsége alig hallgathatja mások igehirdetését. Pedig „a hit hallásból van”. Löni úgy, hogy nem töltünk? Beszélni úgy, hogy nincs mondanivalónk? Szólni Isten nevében úgy, hogy nem kaptunk Tőle élő igét, aktuális üzenetet? Ez sokszor nagyon nehéz és nagyon fárasztó.

10) *A követelmények nőnek, de az erőnk egyre kevesebb.* A mögöttünk lepergett évtizedekben az egyházat igyekeztek beszorítani a templomba s így szolgálatát megpróbálták beszűkíteni a szakrális területre. Az embereket pedig igyekeztek sok fondorlattal s ha kellett, nagyon keményen is, távortartani a templomtól. Mi pedig arra rendezkedtünk be, hogy azoknak szolgáljunk, akik hozzánk jönnek. Az utóbbi 5 évben Isten úgy alakította népünk s benne egyházunk életét, hogy sok kapu kinyílt és a lehetőségek kitágultak. Ezekkel pedig élni kellene! A múltkor egy ref. lelkésszel találkoztam az utcán. Kérdésemre, hogy hová siet, azt mondta, hogy a Műszaki Egyetemre megy – hittanórát tartani, mert erre kérték. Lehet már nyugodtan igét hirdetni és urvacsorát adni kórházakban, öregotthonokban. Lehet börtönpásztorációt végezni és szolgálni a katonák között. Lehet az iskolákban hittanórákat tartani és félelem nélkül foglalkozni az ifjúsággal. Zaklatott korunkban egyre nagyobb igény van a szakszerű lelkigondozásra. Az emberek hihetetlenül elesettek, elgyötörtek, kiszolgáltatottak és magányosak. Igaza van az igének, amikor az utolsó időkről beszél: „A gonoszság megsokasodik és a szeretet sokakban meghidegül.” A házasságok többsége krízisben van, a gyerekek sok családban rossz légkörben nőnek fel, vagy válási árvák lesznek. Asszonyok mérhetetlenül sokat szenvednek alkoholista férjük féktelen gorombasága, brutalitása miatt. A magányos emberek, a betegek, az öregek mind a lelkipásztort várják, aki nyitott szívvel, Jézus szeretetével, igazi emberséggel és empátiával folytat velük gyógyító beszélgetést – miután türelmesen meghallgatta őket – s mindezt úgy, hogy közben nem nézi az óráját. Gondoljuk végig az itt fel nem sorolható alkalmakat és követelményeket s rájövünk, bizony kevés az erőnk, a feladatok töredékét tudjuk csak jól elvégezni s közben nagyon megfáradtunk.

*

A kissé hosszúra nyúlt diagnózis után szólnunk kell valamit a terápiáról is, a lelkesítő megfáradás kezeléséről.

Tény, hogy Isten nem akarja, hogy megfáradt, kiégett, erőtlen szolgálj legyünk. Isten tenni akar velünk valamit, hogy új erőt kapjunk és – leküzdve a bénító fáradtságot – örömmel és lelkesen tudjunk tovább szolgálni.

Emlékezzünk csak Illés történetének idézett epizódjára! Isten úgy segít életunt, megfáradt szolgálóján, hogy enni és inni ad neki. „*Kelj fel, egyél, mert erőd felett való utad van!*” Talán elcsodálkozunk azon, milyen egyszerű, igénytelen az a táplálék, amit Isten Illésnek felkínál. Forró kövön sült lángos és egy korsó víz. Csak ennyi? Igen. S ez elég volt Illésnek a hosszú, fárasztó útra. – Isten igéje és az urvacsora. Ezt kínálja Isten ma nekünk, megfáradt lelkészeknek, hogy legyőzzük a fáradtságot és tovább tudjunk szolgálni megújult erővel. Kevés? Elég! Az igével való táplálkozásunknak ma nagyon sok formája van, ezeket most nem kívánom felsorolni. Urvacsorát pedig mindig vehetünk mi is, ha a gyülekezetben, vagy háznál, betegágyánál urvacsoraosztás van. Táplálkozni rendszeresen azgal, amit Isten kínál – ez az egyik módja a gyógyulásnak, a felfrissülésnek.

Emlékezzünk továbbá a fogságban élő zsidók hitbéli megfáradására! Ott is a gyógyító szó Isten ígéje volt a próféta ajkán. Deuteroézsaiai ígéhirdetésének lényege ez volt: „*Nem szégyen a megfáradás! Senki se röstellje, ha elfogy az ereje, meggyengül a hite és urrá lesz rajta a csüggedés. Hiszen elfáradnak és ellankadnak az ifjak, még a legkiválóbbak is megbotlanak. De lehet bízni az Úrban! Lehet Istenhez kiáltani imádságban új erőért, új életkedvért, új reménységért. A hit arra képesít, hogy nagy mélységek felett röptüljünk át, mint a sas, de arra is erőt ad, – s ez még több – hogy hűségesen járjuk a szürke hétköznapok és fárasztó szolgálatok útját, azzal az erővel, amit Isten Szentlelke által ad övéinek naponként.*”

Gyógyszerként tudom ajánlani a megfáradás ellen az okos időbeosztást, az erőnkkel való jó gazdálkodást. Próbáljunk elkészíteni naponta munkarendet s próbáljunk kiharcolni magunknak hetente egy pihenőnapot, amikor valóban ki tudunk kapcsolódni a megszokott és fárasztó munkamenetből. Ragaszkodjunk az évi rendes szabadsághoz, amely minden magyar állampolgárnak jár s azt lehetőleg ne otthon, hanem valahol távolabb töltsük. A napokban beszélgettem egy természetgyógyásznővel (reflexológus). Elmondta – csodálkozásomra! – hogy most két hónapig nem fog dolgozni. Elutazik, szabadságra megy és pihenni fog, mert sok munkája közben észrevette, hogy csökkent az energiája s munkáját nem tudja úgy végezni, ahogyan kellene. Feltöltekezésre, megújulásra van szüksége. Megfáradt lelkészre, rátok gondoltam. Mikor döbbenünk rá, hogy a kimerült akkumulátor már nem tudja elvégezni feladatát, nem tudja beindítani a motort? Mikor tudunk mi elutazni, pihenni, hosszabb időre kikapcsolódni abból a célból, hogy feltöltekezzünk, megerősödjünk a további szolgálatokra. S ha elmegyünk, ki helyettesít? Hiszen a gyülekezet életében és a szolgálatok folyamatosságában nincs megállás. Amilyen mértékben lesz urrá rajtunk a megfáradás, olyan mértékben nő meg a lelkészkonferenciák, csendeshetek, csendesnapok, evangélizációk s az azokon való részvételünk jelentősége. Nemcsak a magunk megújulása, de elsősorban s ezzel összefüggésben a gyülekezeteink érdekében is.

Hadd kérdezzem meg tőletek, lelkipásztoroktól, hogy van-e közületek mindenkinek lelkipásztora? Van-e legalább egy olyan hívő testvér, jóbarát, vagy szolgatárs, aki előtt ki tudjátok nyitni a szíveteket s akivel Isten színe előtt teljesen nyitottan és őszintén meg tudjátok beszélni egyéni, családi, papi életetek minden nyomasztó bűnét, gondját, problémáját? Soha nem felejttem el Budaker Oszkár vallomását, aki elmondta, hogy Maller Kálmánnal, a soproni ref. lelkésszel gyónási viszonyban vannak. Kölcsönösen nyújtanak egymásnak lelkipásztori segítséget s ha szükséges, bűneiket is megvallják Istennek egymás előtt. – 45 évi lelkési szolgálatom egyik keserű tapasztalata, hogy általában nem volt lelkipásztorom. Magam küzdöttem családi és szolgálati krízisekkel, bűnökkel, gondokkal, kudarcokkal s ez így nagyon nehéz volt. Félek, hogy lelki megfáradásunk mögött a teljes visszahúzó-dás, a magunkba zárkózás van. Nincs lelkipásztorunk s nem szoktuk gyakorolni a magángyónást. Pedig a reformáció álláspontja az volt, hogy „a magángyónást a gyülekezetekben fenn kell tartani.” Hogyne lennének kimerültek, hitben és lélekben megfáradtak és tanácstalanok, ha nem élünk azzal a nagy lehetőséggel, amit Isten a testvéri beszélgetésben, a gyónásban s az ehhez csatlakozó feloldozásban nekünk is felkínál.

Jak 5,16-ban olvassuk: „Valljátok meg bűneiteket egymásnak és imádkozzatok egymásért, hogy meggyógyuljatok.” Emberek tömegesen tódulnak a pszichológusokhoz, pszichiáterekhez, lelkigondozókhoz, mert beszélgetni akarnak, mert figyelmesen hallgató embertársat keresnek, akinek jó szava, gyógyító szava van hozzájuk. Csodálkozunk, ha fáradtak vagyunk, mert nekünk nincs lelkipásztorunk, akinek mindent elmondhatunk s aki hirdetni tudja nekünk személy szerint a gyógyító evangéliumot, a feloldozás drága ígését. Talán nagyon büszkék vagyunk? Talán minden áron meg akarjuk tartani a látszatot? Talán félünk az őszinte kitarulkozástól? Vagy

talán nincs időnk a nagy hajszában arra, hogy valakivel leüljünk beszélgetni?

A megfáradás oka lehet a lelkészek életében a lustaság is, de a túl sok feladat vállalása is. Ezért kerüljük a semmittevést! Nincs még egy olyan foglalkozás, ahol annyit lehet „lógni”, mint a miénk. Nem lesz áldás annak a lelkésznek az életén és munkáján, aki „múlatja” az időt és a földbe ássa a rábízott talentumot a helyett, hogy kereskedne vele. A haszontalan, „meddő”, lusta papi életbe nagyon bele lehet fáradni, mert „akinek van, annak adatik, de akinek nincs, attól az is elvétetik, amije van.”

Vannak, akik túl sokat, erejükön felül vállalnak. Nem tudnak nemet mondani. Ez azért nem jó, mert a kevésbé lényegessel való küzködés mellett nem marad erejük és idejük az igazán lényegesre. Tudjunk néha nemet is mondani, hogy elvégezhessük azt, amit Urunk tőlünk vár. Csak megemlítem a fizikai munkát, a testi erőnlétet, a több mozgást, a kirándulást, a több sétát. Tudom, hogy erre nem minden lelkész figyelmét kell felhívni. Mégis, úgy gondolom, hogy ha az evangélium drága kincse cserépedényekben van, akkor a cserépedény állapota, edzettsége, jó erőnléte is fontos a szolgálat érdekében.

Talán furcsa, amivel befejezem. Véleményem szerint nekünk nem sokat kell foglalkoznunk a közérzetünkkel, megfáradásunkkal, állapotunkkal. Nekünk egyszerűen magunkévá kell tennünk Jézus Urunk életprogramját: „*Az én eledelem az, hogy annak akarata cselekedjem, aki elküldött engem s az Ő dolgát elvégezzem.*”

*

REMÉNYIK SÁNDOR:

AKAROM

*Akarom: fontos ne legyek magamnak.
A végelen falban legyek egy téglá,
Lépcső, min felhalad valaki más,
Ekevas, mely mélyen a földbe ás,
Ám a kalász nem az ő érdeme.
Legyek a szél, mely hordja a magot,
De szirmát ki nem bontja a virágnak,
S az emberek, mikor a mezőn járnak,
A virágban hadd gyönyörködjenek.
Legyek a kendő, mely könnyet töröl,
Legyek a csend, mely mindig enyhét ad.
A kéz legyek, mely váltig simogat,
Legyek, s ne tudjam soha, hogy vagyok.
Legyek a fáradt pillákon az álom.
Legyek a délibáb, mely megjelen
és nem kérli, hogy nézik-e, vagy sem.
Legyek a délibáb a rónaságon.
Legyek a vén föld fekete szivéből
Egy mély sóhajtás fel a magas égig,
Legyek a drót, min üzenet megy végig
és cseréljenek ki, ha elszakadtam.
Sok lélek alatt legyek a tutaj,
Egyszerű, durván összerótt ladik,
Mít a tengerbe visznek mély folyók.*

*Legyek a hegedű, mely végtelenbe sír,
Míg le nem teszi a művész a vonót.*

Tarjáni Gyula ny. lelkész
Miskolc

Gyenesdiáson, 1994. szeptember 28-án
az Országos Teológiai Konferencián

Textus: Lukács 10,16. – Máté 10,40.

A Fébé Evangélikus Diakonissza Egyesület december 3-án és 4-én a budavári templomban, Isten iránti hálával emlékeztet alapításának 70. évfordulójára. Hazai és külföldi (német, holland, szlovák, osztrák, finn) testvéreinkkel együtt gondoltunk vissza a mustármagnyi kezdetre (1924), ami Isten kegyelméből terebélyes fává növekedett. Dr. Farkas Mária főnökszeny és Zulauf Henrik lelkész vezetésével 1950-ben mintegy 200 diakonissza és diakónus szolgált gyülekezetekben, kórházakban, sérült gyermekek között, árvaházban és nevelőotthonban. Az Egyesületnek saját kiadóvállalata, nyomdája és könyvesboltja volt. A piliscsabai Béthel evangélicizációs konferenciáin sok százan vettek részt. Népfőiskolai tanfolyamaik is igen látogatottak voltak. Sokan emlékeznek még a bagolyirtási üdülőben kapott testi-lelki áldásokra. Diakóniai szolgálatukat a belmissziói elkötelezettség, az ébredés hatása és a hitvallásos lutheranizmus jellemezte.

1951-ben az állami önkény ezt a „terebélyes fát” is kivágta. A diakonisszatestvérek az anyaház közösségéből és szent szolgálatukból egyik napról a másikra az utcára kerültek. A szétszóróztatás nehéztizedeiben is hűségesen ragaszkodtak egymáshoz és a merőben új helyzetben is keresték és megtalálták a szolgálat alkalmait. A szenvedésteli esztendő után 1989-ben kicsiny hajtás eredt a kivágott fatönkön. 80 testvér élhette meg az újraindulás csodáját, keresve: merre vezet tovább a szolgálat útja.

Az imádságos tervek a fiatalok felé fordultak.

1991-ben megnyílt az Egyesület Otthona Budapesten, ahol az irgalmasság szolgálatára készítünk fel fiatal lányokat. Az Otthon vezetője Csepregi Zsuzsanna lelkész és Hagymási Adél gyógypedagógus.

1992-ben megkezdődött fiatal mozgássérültek részére egy csoport-otthon építése a piliscsabai Silóban. Az építkezés még folyamatban van, de négyen már beöltöztek és 30 mozgássérült kapott munkát az otthon keretei között. Ennek a szolgálatnak dr. Gadó Pál testvérünk a vezetője.

1994-ben felépült a mátrai Bagolyirtáson, a régi üdülő romjai helyén Názáret templomunk. A hozzá csatlakozó épület gyülekezeti ifjúsági csoportok, sokgyermekes családok üdülését és elcsendesedését teszi lehetővé.

1994-ben az anyaház céljára visszakapott Hűvösvölgyi út 193. számú ház rendelkezésünkre bocsátott földszintjént elkészült 3 lakrész és egy kis imaterem. 3 diakonisszatestvér már be is költözött s ezzel újraindult az anyaházi közösségi élet. Várhatóan a következő évben újabb testvérek számára készülhet el egy-egy szoba, hiszen 14-en várják, hogy életük alkonyán újra testvéri közösségben élhessenek.

A jubileum alkalmából, 43 év után, 26 diakonisszatestvér ismét magára öltötte a testvér-ruhát, tanuságot téve arról, hogy küldetésüket hűséggel vállalják és reménységgel fordulnak a jövő felé.

Az ünnepségen a diakonisszatestvérek elénekelték *Türmezei Erzsébet* hálaénekét, kérve az „ajtókat kitaró Szentlélek” segítségét:

*Mi Atyánk a mennyben, megköszönünk néked
Szolgálatban átélt minden boldog évet.
Hála, hogy elhívtál, szolgálóid lettünk.
Erőt, áldást adtál, örökötél felettünk.*

*Hála néked, Jézus, szenvedők testvére,
Hogy a nehéz próba, szétszórótatás éve
Egymástól és tőled minket el nem tépett.
Követhettünk téged, szolgálhattunk néked.*

*Ajtókat kitaró Szentlélek Uristen,
Tehozzád kiáltunk, hogy erőd segítsen
Vezetésed várni, mindent tőled kérni,
Mindig veled járni, és a célt elérni.*

Hazánkban eldőlt, vagy ideiglenes fegyverszünethez érkezett a médiaháború. – Egyházunkban a pillanatnyi kompromisszum a költségtérítés megoldás. Az a kérdés egyházi és országosan: ki, milyen forrásból, érdekből, látással, céllal, mikor, hol kaphat igazi tanítási, tájékoztató, bizonyító lehetőséget? Mini betűkkel, vagy könyvsorozattal, EKE-vel, vagy EMO-kampányban. – De ne feledjük: Isten hírközlő láncában Jézus hullámhosszána hangja vagyunk!

Nekem mindig teológus korom, segédlelkész éveim torokszorító, tikkasztó szószéki kapaszkodása jut eszembe. Meg a legutóbbi szolgálatok: istentisztelet, esketés, kersztelés, konfirmáció, temetés lépéskényszer... „Uram, meddig tűrsz még el?” – A szolgálatok előtt ellopott percek a hivatalban, késő este, kora hajnalban sóhajtozás a „hallgatás tornyában”.

Hallgatnom kell az Urat, hogy hangjaként másoknak szólhasak! Sőt! Látnom kell, mert Isten hírközlő láncában eszköze vagyok. – Elképesztő, rosasztó, félelmes, hogy aki engem hallgat, Őt hallgatja. Sőt, a világmindenség Urát, Jézus Atyját, – a mi Atyánkat. – Mőzes egy pusztai vihar után nagy csöndben figyel a „hátulról” megszólaló Urra. Hallja a szövetség ígét: Csak velem juttok az Igéret Földjére! „Ha nem hisztek, bizony meg nem maradtok!” – “Most azért, ha hallgattok szavamra, szövetségemet megtartjátok, ti lesztek tulajdonom a népek közt.” – A magyar nép között is!

Jézus jön segítségemre! Kőnyörül szolgálatom hallgatóin, hogy üdvösséges életét és történelmét úgy szólhassam, mintha érettem és sokakért előttünk feszítenék meg. Bölcsességet az szól a kicsiknek, akik ma is meg tudnak rendülni és csodálkozni. Fiataloknak, akiknek nem falrahányt borsó Jézus meghívása és barátsága. Boldogan éneklük: „Megszólított, hogy legyek tanítványa. Emberek halászáva tesz majd engemet! És én mentem, csodákra várva! Nem tudom, mi történt velem?” Ő pedig Szószólóm. Ahhoz könyörög, akinek egyetlen igemagját is vétek porba ejteni. – Még mindig arra mélt, hogy vele vándoroljak. Mint Józsué, amikor Kánaán Isten Izraelnek adta. Fölmagasodott ősz-öregem. Népét az Ur szolgálata folytatására szólította föl. Ebresztette a tej-méz-eszem-izsom-játszom régi-új istenének, az arany, ezüst, vér szenvedélyéből, a Mammonnak, a disznófejű Nagyúrnak. – Mert ő, Józsué, és mi a világ Urának szolgálunk! –

A befogadáshoz nyit ajtóit, a személyes bevetéshez *Leleknek erjét*. Az ige ajtajának megnyílását kérem, hogy követségemet befogadják. Vízszintes és függőleges szórványszolgálatom sivárságában ismételtetem: „Megadaték, amit szólnod kell!” – Ajtóit nyit ismerősök otthonába és szívéhez. Így lehet, hogy a kaputelefonon jelentkeve, csak minden ezredik alkalommal jött elutasító válasz. De a nyílt elutasításnál rosszabb a mellébeszélés. „Majd én mindenre megtanítom a gyereket, ha nem lesz ötödikben konfirmáció!” – Indulatom helyett arra gondolok, hánszszor nem kérdeztem, hallgattam, vagy éppen elutasítottam én is Uram szavát és akaratát!

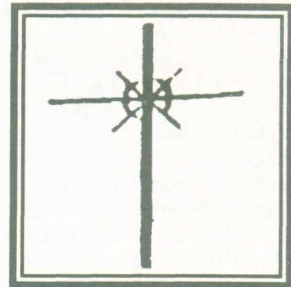
Reménykedem ígérétemben: „Hagyjad az Urra, majd ő teljesíti!” – Jövőre, – 10 év múlva? – Nem nekem, – az utánam jövőnek. „Én palántázok, Apollós öntöz. Isten adja a növekedést.”

Csak a magam késése, méltatlansága, szárazsága, nagy-üres bölcsessége miatt Őt el ne utasítsák. Csak ne magamat ajánlgassam Őhelyette. Csak ne játszak közvetítő, transzcendens, hívó, nagy tanító, kioktató szerepet. Uram értem való szeretetével, alázatával menjek. Szélsősége, fáradhatatlansága, öröme és békessége költözék be velem.

Így volt már a 80-as években a gyülekezetben 2-3 vasárnap konfirmáció. Így járhattam 40 éven át folyamatosan kórházi osztályokon. Így mehetünk szórványhittant tartani nulladik órától kezdve késő estig iskolákban, otthonokban, ahol korábban sosem volt 10-20 gyermek. Tapasztalom és gyakorlom, hogy az egyetlen Úr jár elől és dolgozik egyházában. Már 800 ágyhoz kellene járnom egész létem reggeltől-estig. De csak ritkán, késő este jutok be. – „Régen hátunk!” – mondja a kórházváros honvédségi szárnyának fiatal ügyeletes. „Vártuk már!” – így a liftes nővér, – „Gyorsan tessék menni a 316-os terembe. Ott valaki súlyos fekszik és gyónni akar...” – Belépek. „Nyugodt vagyok. Jókör jött,” – üdvözlöl egy 25 évig latensen itt élt asszony. – „Itt már nem találkozunk. De amott, igen!” – Énekelünk, ígét olvasok, imádkozunk. – „Szétséget nem hozott?” – kérdi egy másik beteg, aki ebben a furcsa ökumenikus világban nem azt mondja, hogy csak ő a „keresztény”. – Csodálatos szép utak ezek a nagy villanyoltásig. Míg el nem jön az éjszaka után az Urral az örök fényű hajnal.

Akkor ér véget itt az Ur földi hírközlő lánc és mindenek meghallják, meglátják Veled az Atyát szemtől-szembe.

Tanít az egyháztörténet

Zsidó származású evangélikus lelkészek

A norvég misszió által rendezett őszi lelkészkonferencián szóba került, hogy voltak zsidó származású lelkészeink is. Felszólalásomat követően ígéretet tettem arra, hogy gyűjteményemből kikeresem az erre vonatkozó anyagot. Valószínűleg mind a névsor, mind az érintett személyek élet- és szolgálati adatai kiegészítésre, illetve korrekcióra szorulnak.

Christlieb Frigyes Márton 1756 november 15-én született a morvaországi Trebitz városában. 1770-ben keresztelkedett meg. Összesen 11 évig tanult felsőbb iskolákban: „Formatiában”, Tübingenben és Lipcsében. Nincs adatom arról, hogy milyen módon került Magyarországra. Az azonban bizonyosnak látszik, hogy a Türelmi Rendelet érvényesítésével függ össze az 1783-ban lehetővé váló gyülekezet-szervezések „robbanásszerű” üteme, melynek folytán a nagy pap- és tanítóigénynek megfelelően rövid időn belül sokak számára vált lehetővé a gyülekezeti szolgálat. Feltételezem szerint ez lehetett az oka a magyarul nem tudó Christlieb ordinálásának, amelyet **Perlaky Gábor** szuperintendens és **Tompos Balázs** gergelyi senior közösen végzett el a Vas megyei Nemesdömölkön, 1783. december 9-én, a Tolna megyei *Kismányok* (német telepesekből álló) gyülekezetének meghívó levele alapján. Anyakönyvi bejegyzések bizonyossága szerint lelkészi szolgálatát 1783. december 13-án kezdte és 1799. február 12-ig végezte. A kismányoki papi munkáját brutálisan törte ketté egy tragikus esemény. A róla nagy rokonszenvenvel író **Hrabovszky György** feljegyzése szerint „némely rossz lelkű embereknek vádlásokra T.N. Tolna vármegyében feladatott, tztítáltatott és tömlöltre vettetett, melyben közel 3 esztendeig szenvedett; de igaznak esmértetvén, 1802 végén ki eresztetett”. (A rendkívül sok és értékes egyháztörténeti feljegyzést készítő, illetve összegező Hrabovszky Györgyről szükséges tudnunk, hogy szolgálati helyein árvaházakat alapított, parókiaégés után egyházközségi segélykációt szervezett, és már a XVIII. század végén szorgalmaz-

ni kezdte a helyi önkéntes tűzoltóságok felállítását, tehát valóban „minden bajban levő sorsát szívén hordozta”). Így érthető igazán, hogy a jogtalan és igazságtalan meghurcoltatás után kiszabadult és Kismányokon „magánosságban” (azaz: szolgálati hely nélkül) éldegelő Christlieb is segíteni akarván, *Várpalotára* – akkori szolgálati helyére – hívta és alkalmazta mindaddig, míg sorsát újra biztosabb alapokra tudta helyezni. Nem kis idő volt ez, legalább fél esztendő (1804.04.06 – 1804.11.23. között vannak anyakönyvi adatok), amíg a várpalotai kisegítés tartott. A végleges megoldás a Sopron megyei Balf gyülekezeté volt Christlieb számára, aki aztán élete végéig itt működött, a jelek szerint immár különösebb zavaroktól mentesen. Lehet, hogy még kismányoki prédikátorként kötött házasságot az 1780 táján született Ernst Teréziával, de inkább az a valószínű, hogy házasságkötése is a balfi időszakra esett. Négy gyermekéről találtam adatot; egyik sem érte meg a felnőtt kort. Felesége viszonylag fiatalon halt meg 1818. január 9-én Sopronban, pár hónapos özvegyi állapotban 37 évesen. A hányatott sorsú Christlieb Frigyes Márton 1817. október 22-én hunyt el Balfon. Halála okát nem ismerem.

Kortársunk volt **Remete László**, akit a náciizmus üldözési tébolya mártírrá tett. Sopronban született, 1910. szeptember 27-én. Neve korábban *Einzig* volt. Apja: *Einzig Miklós* a tanári pályán működött, az anyja – *Horovitz Róza* – a kor szokásának megfelelően a gyermekek nevelését látta el. A szülők és két gyermekük – ő és **Márton** nevű bátyja – 1919. szeptemberben keresztelkedtek meg és let-

tek evangélikusok. A vallásválasztás érdekessége, hogy mindez Szentgotthárdon történt, ahol a katolikusok elsősorban többségben éltek. A keresztelést *Czipott Géza* helyi evangélikus lelkész végezte az általa 1919. szeptember 29-i keltezésével kiállított „Bizonyítvány” szerint. Iskoláit Szentgotthárdon kezdte, majd Szolnokon folytatta, ahová apját időközben áthelyezték, s ahol az 1930-as években igen buzgó presbiter volt. Elhivatást érezve a lelkészi szolgálatra, beiratkozott a soproni Evangélikus Teológia hallgatói közé. Névmagyarosításra 1933-ban határozta el magát. Tanulmányainak befejezése után Győrött, 1935. május 3-án ordinálta *Kapi Béla* püspök. Segédlelkészként 1935-ben *Fancsalon* kezdte és 1936-ban *Debrecenben* folytatta kápláni működését, majd helyettes lelkészként *Sátoraljaiújhelyen* szolgált. Utolsó kápláni helye 1938-1939 között *Ózd* volt, ahonnan 1939 nyarán hosszabb betegszabadságra kellett mennie. Ősszel azonban meg tudta kezdeni a Gömör megyei *Jolsván* (ma: Szlovákia) vallásitanító lelkészi munkálkodását. A háborús években lelkészi jellege következtében egy ideig mentesült a zsidókat diszkrimináló intézkedések hatálya alól. Próbálta családját – bátyját és az ekkortájt már valószínűleg özvegy édesanyját – is elrejtetni az üldöző hatalom elől. Közben pedig egyre intenzívebben bekapcsolódott a szlovákiai ellenállási mozgalomba. Diákjaival partizánokat támogató akciókat szervezett és hajtott végre. Jelentős számú lengyel katonát is bujtatott az általa vezetett fiatalok csoportja. Tevékenysége szemet szúrt a hatóságoknak. A németek 1944. december 17-én elhurcolták, többször súlyosan megkínózták, majd néhány elfogott partizánnal együtt az ugyancsak szlovákiai *Nemeckán*, 1945. január 9-én egy mészégető kemencében elégették. Közvetlen családtagjai is elpusztultak. Édesanyjáról az utolsó biztos adat az, hogy 1944 júliusában *Sárváron* a gyűjtő-

táborban meglátogathatta és beszélni tudott vele *Martos Ödön* helyi evangélikus lelkész, kinek elmondása szerint az asszony Jolsvárról került Sárvárra sok más zsidó sorstársával együtt. Innén irányították Márton fiával együtt *Mauthausen* koncentrációs táborába. Mindketten elpusztultak. Csak *Márton* halálának időpontja ismeretes: 1945. április 20. ... Felesége – *Kusinszky Paula Klára*, akivel 1937. augusztus 28-án kötött házasságot Budapesten – túlélte a próbás időszakot; 1960. december 6-án, 52 éves korában hunyt el Budapesten. Egyik személyes ismerőse, *Molnár Barna* – aki feltehetőleg tanítványa is volt Jolsván – visszaemlékezésében azt állítja, hogy „sokan sokféle szépet és igazat írtak már Remete Lászlóról, de a valóságos Remete Lászlót nem tudták felmutatni”. Szerinte Remete „az ifjúság mártírja”. Számára meghatározó élmény maradt a fiatal pap, „szerény léte, fáradhatatlansága, a szeméből sugárzó örök láng, és az a szuggesztivitás, mellyel a lelkében élő igét életté tudta tenni az emberek között. Minden tette ebből fakadt. Át akarta menteni a fiataltságot a gyűlölet infernójából egy újra fakadó, szebb szeretetet termő életbe. Nemesek a magyarokat, hanem a szlovákokat és németeket is, mindenkit, akit elért. Összefogta, tanította, segítette őket. Nem politikai meggyőződésből, nem magamutogatás céljából, hanem a lelkében lobogó szeretet tüzetől indítva”. *Rédey Pál* „Elfelejtett ember” című könyve a „a náciizmus mártírjának” kívánja láttatni Remete Lászlót. Komo-

lyan számításba kellene venni: vajon nem az volna-e a legmértöbb, ha egyszerűen a „lelkészi hivatás mártírjaként” tartanák őt számon.

Dr. Benes Miklós 1902. szeptember 26-án született. Ortodox zsidó családban nevelkedett. Elemi és középiskoláit Budapesten végezte. Még serdülő gyermek, amikor megragadta a Krisztus Jézus evangéliuma; 1915. november 22-én keresztkelődött meg, majd 1917. június 20-án konfirmálásban is részesült. Érettségije után a jogi egyetemet végezte el Budapesten és szerzett doktorátust 1927-ben. Ügyvédi tevékenységet folytatott. Hívő keresztyénként különösen a háború és ezen belül is a zsidóüldözés embertelenségei között igyekezett vigasztalni, erősíteni a szenvedőket. Az Egyházban menedéket keresők szívét a Jézusról szóló őszinte bizonyágtételével igyekezett a Megváltó irgalma felé fordítani. Közben neki magának is meg kellett járnia a teljes kiszolgáltatottságba jutottak útját, többek között lakója volt a jugoszláviai *Bor* haláltábornak is. Túlélve a munkaszolgálatot megpróbáltatások idején, a *Jó Pásztor misszióban* vállalt szolgálatot. Nyilvánvalóan van összefüggés e szolgálat és ama tény között, hogy még a háború befejezésének évében, 1945-ben házasságot kötött *Victor Zsófiával* (az áldott szolgálatot végző evangélikumi lelkületű református *Victor János* leányával) Budapesten. És élete delén elhívást kapott a lelkészi szolgálat végzésére, Sopronba ment, hogy elvégezze a szükséges teológiai ta-

nulmányokat. Egyetemi diplomája alapján kapott kedvezmény következtében összevonhatott több tanévet is. Tanulmányait kiváló eredménnyel fejezte be, közben pedig sok barátot szerzett gyermekien egyszerű hitével, szerény viselkedésével és mindenki iránt készséges szeretetével. Békéscsabán, 1949. október 9-én ordinálta *Szabó József* püspök az ekkor börtönbüntetését töltő *Ordass Lajos* püspök helyett. Alig több, mint egy évtizedet ölelt fel életének ez a „klerikusi” szakasza: 1949-1961 között kápláni, helyettesi, kisegítő beosztásban működött *Vecsésen* (1956), később *Beziben*, valamint Budapesten (*Cinkota*, *Angyalföld*, *Ferencváros*, *Zugló*, *Budavár*; végül *Budafok* gyülekezeteiben). Az 1939-ben kapott súlyos lábtrombózis következtében kénytelen volt felhagyni az aktív lelkészi munkával, és 1961. november 1-én nyugalomra lépett. Alkalmilag még végzett igeszolgálatokat is, de leginkább nyelveket tanított. Szívesen és rendszeresen segített rászoruló teológusokon. Haláláig presbitere volt a Budapest-Fasori gyülekezetnek. Budapesten hunyt el, 1979. december 21-én.

Nem vonok le konzekvenciákat, csupán eltűnődöm azon, hogy valamennyi kollégánknak az átlagosnál lényegesen nehezebb életsors jutott osztályrészül, valamennyien megálltak a kísértések között és valamennyien „a kevésen voltak hűségesek”. Maradjon meg emlékezetünkben személyük és sorsuk egyaránt.

Id. Magassy Sándor

Kolbenheyer Mór soproni evangélikus lelkész élete és szolgálata*

Mint késői utód is, tisztelettel állok meg többször a paplak falán felállított emléktáblája előtt. Ő Német Sára 1938-ban róla megjelent kiváló könyve szerint képviselője annak a XIX. századi német származású írótipusnak, akik szoros összeköttetésbe jutottak a magyar irodalommal, a magyar művelődés eszméivel. A német közönség előtt fordításban mutatta be a magyar irodalom alkotásait. Kiegyensúlyozott magyar-német művelődésével, magyar érzésével szinte példászerűen személyesítette meg a soproni genius locit. Bár törekvése arra irányult, hogy a magyar irodalmat Németországban ismertté tegye, a magyar irodalomtörténet alig emlékezik meg róla. Csak kisebb cikkekből ismerhetjük meg munkásságát. Értékes jellemzés *Poszvek Sándoré*, benső barátjává, aki nekrológot ír róla (1884). Összefoglaló jellemzést adott munkásságáról *Kapi Béla* püspök abban az emlékbeszédben, melyet a soproni emléktábla leleplezésekor mondott. (1936)

Származása

1500 körül Rügen szigetéről Lőcsére jöttek a Kolben-

heyerék. A név eredete: Kolbenhauer = füstllyal (Kolben) harcoló katona. Más vélemény: az elődök, mint a Kárpátok vidékére vándorlók. Kolb vagy Kolbe nevű vezérükkel jöttek. A kivándorlótelepet az ún. Hau-t a vezető nevére neveztek, így lett a településnek neve Kolbenhau. Több ilyen település volt, amit Kolbenhauernek hívtak, mert Kolbenhauból jöttek. Kereskedő és iparos család Lőcsén. Innen Bielitzbe költöztek, ahol Móric született 1810. júl. 17-én. Eperjesen tanult, ahol számos evangélikus magyar mártírhálált halt hitéért. Schwartz Mihály lelkész nagyhatással volt rá, amint ezt később vallja. Ő ösztönzte, hogy a papi pályára lépjen. Ebben az időben itt tartózkodott Kossuth Lajos is. Késmárkon is tanul és nagynénje *Görgey Györgyné* házában lakik, aki a költészet iránti szeretetet ébreszti. *Görgey Artur* unokatestvére. Teológiai tanulmányait Bécsben és Berlinben végzi. Bécsben 1 évig a református gyülekezetben prédikál, megismerkedik *Medgyaszay Kornéliával*, akit később feleségül is vesz.

Eperjesre hívják segédlelkésznek, majd másodlelkésznek Schwartz mellé. A *Görgey* fiúkhöz kapcsolata bensőszerű. Ahol tud, segít. Artur az ő tanácsára lett katona. 1836 óta szolgál Eperjesen. Schwartz iránti hálájának egyik jele, hogy 50 éves lelkészi jubileumán Sopronból Eperjesre utazik és ő tartja az ünnepi beszédet. Egyházi iskolák iránt nagy az ér-

*A Luther-Szövetség soproni csoportjának 1994. okt. 11-én tartott összejövetelén elhangzott előadás.

deklódése, már itt a Teológián írásmagyarazatot tart, sokat foglalkozik az ifjúsággal. Itt vannak csirái a soproni iskolaügy iránti nagy lelkesedésének. Petőfi 1845-ben Eperjesen járt és Kobenhayer – aki már akkor fordította költeményeit – meghívta ebédre több barátjával.

Ighirdetőként erősen benne gyökerezik korában és nagy hatást tett kortársaira. Beszélnek gondolati gazdagságáról, „s mindenekelőtt a Bibliában való jártasságot és ennek találó alkalmazását” emelik ki. Nyomatásban 32 prédikácójáról tudunk. Egyik leghatalmasabb beszéde, amely miatt fogságba is került: *Das freie Wort*. „Mi a szabad szó s hogyan használjuk, hogy a saját bűnünk miatt újra el veszítsük?” 1. Mi a szabad szó? A szabad szó a legszentebb joga, de a legfőbb kötelessége is minden embernek, az előrehaladás legnagyobb fegyvere s legerősebb támasza az államoknak. 2. Hogyan kell használnunk? Nem a szenvedélyek, hanem a felebaráti szeretet szolgálatában, gondolva az itteni és a túlvilági felelősségre. – Ügvelt az evangéliumi alapra. A racionalizmus hatása, a pusztán moralizáló tendencia, mint korszellem gyümölcse, néha érződik nála is, de Krisztust igyekszik minden beszédnek középpontjába állítani. Mondanivalójának kifejezésén átűt a költői szemléletesség. Az egyházi beszédeknek sajátossága volt az ún. „suspirium”, előfóhász. Lelkészek vagy maguk írták vagy más költőktől vették. Kolbenhayer maga írta és vallásos költészetének jórészt ezek alkotják. Mindegyikben az őszinte hit sugárzik, ajka és szíve nem került ellentmondásba.

Soproni időszak

Schwartz János eperjesi lelkész a soproni líceumban tanult és 1844-ben is itt járt tanárainál és régi barátainál. Szóba kerülhetett Kolbenhayer is. Mással alig magyarázható, hogy Schwartzner Imre soproni lelkész halálos ágyán miért kívánta volna Kolbenhayer utódjának. A lelkészválasztó közgyűlésen 3 lelkész közül választottak. Kolbenhayer 530, Haubner Máté, a későbbi dunántúli szuperintendens 54, Molnár 6 szavazatot kapott.

1846-ban érkezik feleségével és 5 éves fiával Ferencsel a mostani Templom u. 17-es paróchiára. Beköszöntő beszédének (márc. 22.) középpontja: A lelkészek, mivel az Úr szolgálja, ne a sokszor változó emberi észet, erőt hirdessék, hanem Isten erejét és az evangéliumot. – Sopronban elhelyezkedése, a környezetbe való beleilleszkedés, úgy látszik, könnyen ment. Egyrészt szerény igényű volt, másrészt olyan megnyerő modorú, hogy a gyülekezet szeretetét gyorsan elnyerte. Sopron lakosainak száma ekkor 14000. Az istentisztelet nyelve német. A líceum tanulói számára egy-egy tanár tartott magyarnyelvű istentiszteletet. A líceum ezidőben még a soproni ev. gyülekezet tulajdona, a lelkész egyúttal az iskola felügyelője is.

Fogsága a szabadságharc idején

Az elfogatási parancsban (1848. dec. 19.) felsorolt okok nem helytállóak. Isten házában nem hívta fel a hallgatóságot rebellióra, árulásra. „Das freie Wort” címen elmondott és kiadott beszédében szereplő fogalmakban (Joch, Knechtschaft, Fesseln...) az abszolút hatalom könnyen magára ismerhetett. Két versében is dicsőíti a szabadságot. Az egyiket még március elején írta Bécsben, ahol a forradalom első napjait nővérénél élte át. Benne alkotmányt kér a bécsiek számára és Kossuthot dicsőíti. Hozzájárul mindehhez, hogy ő a „rebellek” egyik fővezérének, Görgey Arturnak unokatestvére.

Kolbenhayer sejtette sorsát, mert egy ideig a balfi paplakban rejtőzött. (Payr) Amikor elfogják, családjától sem

búcsuzhatott el, csak futólag írhatott pár sort feleségének. A gyülekezet gyűlést tartott és „folyamodást intézett” a fejedelemhez, melyben tagadja, hogy lelkésze a vádokban bűnös és felmentését kéri. Kolbenhayer először Bécsbe, majd Pozsonyba került. A gyülekezet követséget küldött érdekében, melyet Bécsben báró Cordon csász. kir. százados, Kobenhayer sógora is támogatott. Mivel érdekében több folyamodvány érkezett be, nem kapott börtönbüntetést. Megelégedtek a vizsgálati fogsággal, ahonnan 1849 tavaszán szabadult. Fogságából kedves emléket őriz a soproni múzeum, egy csontvillát és kést, melyeket a hagyomány szerint maga faragott. Életének ezt az epizódját nem is igen emlegette. 40 éves lelkészi jubileumán mondott beszédében megemlékezik ugyan róla, de csak futólag: hogy élete egy ízben kockán forgott, de a jó Isten megmentette a halálos veszedelemtől.

Iskolák iránti szeretete

Mint lelkész, érdeklődéssel fordult az iskolák felé: az elemi iskolától a teológiáig. Beszédeiben és költeményeiben sugárzott a felelősség egyházunk iskolái iránt. – Luther szavait követi, aki szerint a nevelés az emberi lélek szolgálatára rendeltetett. Ez a cél alapja kritikájának is, amelyet a tanítás és nevelés felett gyakorol: „*Sprechen wir also ohne Rückhalt aus: unsere Schulen sind oder wenn man es lieber hört, waren krank und bedürfen der Heilung*”. Nem mondaná ki ezt ma is iskoláinkról? Az iskolák három hiányára utal: tudományos szempontból már nem felelnek meg a kor fokozottabb igényeinek. Többet foglalkoznak a tanítással, mint a neveléssel, sőt kizárólag csak tanítottak. A legnagyobb hiba, hogy a keresztényi szeretet ápolását nem gyakorolják eléggé.

Szorgalmazza az ifjúságnak a külön istentiszteletet. Ma is aktuális: „*Kinder, Lehrer, Eltern müssen zu Jesus... kommen, soll das Leben der Schule ein gesundes sein. Soll die Aufgabe der Schule gelöst werden und die jugendliche Schaar frühzeitig zu dem Heiland kommen, so müssen ihr auf dem Wege dahin die Lehrer als Führer vorangehen. Das ist worauf alles ankommt. Wir brauchen gläubige Lehrer.*” Lehet, hogy akkor is, mint ma, kevés volt a tanár, de hogy ma is a gyökérfelkérdések megoldása egyházi iskoláinkban a hívő tanároktól várható, egyházunk részéről, arról meg vagyok győződve!

Nemcsak azért foglalkozik az iskolaüggyel, mert hivatali kötelessége volt, hanem kapcsolódott egyéniségével is, egész lelkével szerette az iskolát. Már Eperjesen is tanított a Teológián. Sopronban három szempontból figyelemre méltó ebben az irányban való szolgálata: a líceum nyilvánossági jogának kivívásában, a tanítóképző intézet alapításában és a soproni leányiskola felállításában szerzett nagy érdemeket.

Tudjuk, hogy a líceum Kolbenhayer lelkésszé választásakor a soproni gyülekezet fennhatósága alatt állt. De az államosítástól való megmentése csak úgy volt lehetséges, ha az egyházkerület átveszi a főgimnáziumot és így kieszközölte számára a nyilvánossági jogot. Ezt a jogot megadó miniszteri engedélyt azt követelte, hogy a líceum választassék el mind a teológiától, mind a tanítóképzőtől. Fel kellett állítani tehát egy önállóan szervezett tanítóképzőt. Kolbenhayer a líceum igazgatójával és egyik tanárával (Pálffy) gyűjtötték össze a pénzt az épületre. Király igazgatóval tette meg a gyűjtő körutat: Lipcse-Berlin-Hamburg-Bréma-Düsseldorf-Bonn-Paris-London útjuk fő állomásai. Utóbbi helyen Kolbenhayer 2 beszédet tartott. 1857-ben a kasseli Gusztáv-Adolf egyesület nagygyűlésén vesz részt a tanítóképző ügyében és beszámol az eddig kapott segély felhasználásáról, miután köszönetét fejezi ki. 1858-ban ismét külföldre, Lipcsébe utaznak a GA egyesület nagygyűlésére a tanítóképző érdekében. Itthon Pálffy fáradozik a tanítóképzőért. Alapkötetele 1857. júl. 27.

– Felavatás 1858. okt. 30. Felavatásán a lelkész 2 beszédet mondott (templom, tanítóképző), majd a lakomán verses felköszöntőt is.

Fáradozása a leányiskoláért nem járt ilyen eredménnyel. Megindult ugyan 1864-ben vezetése alatt, mint továbbképző magántanfolyan. Ilyen iskolájuk az evangélikusoknak még nem volt. A konvent nem is nagy megértéssel fogadta. Csak két évig állt fenn, 1867-ben megszűnt.

Irodalmi munkássága

A vizsgálati fogságból hazatérve, fordítja Toldit és Toldi estéjét, legnagyobb irodalmi alkotásait. Nagyszerű versteknikája, a német nyelv tökéletes ismerete alkalmassá tette őt arra, hogy *közvetítő* legyen a magyar és német irodalom között. Irodalmi működésének ez a fő értéke. Hebbel, a kor egyik legnagyobb német írója, nemcsak érdeklődéssel kíséri, de leveleiben buzdítja is fordítói munkáját. Aranyak is elküldte a fordítást, aki csak 11 helyre mutat rá, amelyek nem tükrözték gondolatait, ahogyan ő magyarban leírta. A nyomtatás már Arany óhajának megfelelően jelent meg. A fordítás nemcsak a hangulatot, hanem a tartalmat is híven adja vissza. Hebbel mellett a másik német író Anastasius Grün is elismerően nyilatkozik: „nincsen díszharmónia az eredeti szöveg és a fordítás között”. 1884-ben jelent meg a Toldi szerelmének fordítása, melyet Ferenc fia buzdítására végzett, amit azonban a fiú már nem érhetett meg, mert meghalt. Lefordította Vörösmarty Szózatát „Die Stimme des Vaterlandes” címen; Fátoly titkai című vígjátékát; Zalán futásából is maradtak fenn fordítási részletek. Garay költeményeiből is többet lefordított (Kont, Sírvirágok stb.). Petőfitől már Eperjesen fordított. Jól sikerült a Nemzeti dal fordítása. megemlítendő: a Csata dal, Szerelmi dal. Prózai művek fordításai is ismertek: Toldy Ferenc irodalomtörténete, Vargyas Anndrás szabadságharc története (1848-49). A kéziratok között van egy dráma (Husz) és egy vígjátéktrödék (Molière), mely mutatja, hogy nemcsak költeményeket írt és fordított, hanem az irodalomnak más ágával is megpróbálkozott. Huszról az egyik polgár így beszél:

„Dort hat man unter Schutt Und Trümmer einer langst zerstörten Kirche Des Heiland wahres Blut entdeckt.”

Jó kapcsolatokat tart fenn hazai és külföldi irodalmárokkal, költőkkel. Hebbel leveleiben méltatja Kolbenheyer irodalmi működését és papi lelkületét, melyben „a mértéket közvetlenül az apostoloktól veszi”.

Könnyen verselt s különféle alkalmakkor szívesen foglalta verseibe érzelmeit. Sok közülük a „Hochzeitslied”. Pl. egy soproni líceumi tanár házasságára írt költemény (Dománovszky). Más összejövétel alkalmával is pengette lantját: iskolaavatáskor, gyámintézeti gyűlésen, jó barátok családjában előforduló kereszteselési és konfirmációs ünnepeken. Luther Mártonról is írt verset.

Diakóniai jellegű tevékenysége

A líceum és tanítóképző érdekében többször lépett közvetlen összeköttetésbe a Gusztáv Adolf Egyesülettel. Három külföldi útjáról tudunk, melyek több szempontból nagyjelentőségűek. Kettőt emeljünk ki: egyrészt jelentős összeget eredményeztek a soproni iskolák számára, másrészt ösztönzést adtak, hogy itthon is alakuljon a G. A. Egyesülethez hasonló diakóniai szervezet. Valószínű, hogy ő írta azt a cikket a „Protestantische Jahrbücher”-ben, amelyben ezt fejtette ki; mert szép és jó, ha külső segítséget kapunk. „De jobb és szebb lenne, ha nem szorulnánk külső segítségre, hanem mindazt,

ami szükséges, itthon találnánk meg. Nem lehetséges ez?” 1860 okt. 20-án meg is alapították az Egyetemes Gyámintézetet. A Sopronban működő gyámintézet elnöke Kolbenheyer lett. 1863. máj. 10-én nagy ünnepély volt a német GA ünnepélyek módjára, amikor igehirdetési textusválasztása is meglepően alkalmi volt. (Csel 4,32)

Az 1784-ben torony nélkül épült templomra tornyot már régóta terveztek. 1862. máj. 21-én történt az alapkövetétel. Az alapköbe helyezett okiratot Kolbenheyer fogalmazta, ő tartotta most is és az 1867. szept. 14-i toronyavatáskor is az ünnepi beszédet. Az utóbbira még egy ünnepi cantátát is írt, melyet Altdörfer Keresztély karnagy zenésített meg. Sok munkája a toronyépítésnél több irodalmi mű kiadására ösztönözte, főként a soproni gyülekezet történetével kapcsolatban. Vannak négysoros költeményei, melyeket felesége emlékének szentelt. Minden sorból érezzük iránta való szeretetét és a halála miatti szenvedését. Másik gyűteményben 100 költeményt találunk „Vom Krankenpfule” címmel (1883). Utolsó éveiben májbaja már nagyon gyötörte. Szobában kellett tartózkodnia. Egyedül volt, felesége régen halott, gyermekei kirepültek. Minden bánatát és szenvedését ezekbe a kis versekbe öntötte, a hit optimizmusával:

Wer bin ich, dass du mich gewürdigt hast,
O Herr, in meines Alters späten Tagen
Die auferlegte schwere Leidenlast
Mit heiterem Sinn,
durch Dich gestarkt, zu tragen? (80)

Elismerés – eltávozás

1876-ban volt lelkészi működésének 40. jubileuma. A konventet kéri 35 konvettag, hogy Kolbenheyer lelkész számára eszközöljenek ki nyilvános állami kitüntetést. Karsay Sándor püspökhöz küldött felterjesztésben ez olvasható: „Mint lelkész, mint közreműködő, áldozatkész ember, mint tudós és mint író, ritkítja párját... „Megkapta a királytól a Ferenc József rend lovagkeresztjét.”

A 40 éves jubileumi ünnepségek után egyre jobban érzi egyedüllétét, s öregségét. Romlik szeme, emlékezete, testi ereje hanyatlak. Idegrendszeré is zilált. Gyermekei nevelése sok anyagi gondot okozott, üdülésre nem gondolhatott, hiányzott az idő és az anyagiak (2 fiatalabb fia az egyetemen tanul), Lujza leánya férjhez ment Brunner János soproni másodlelkészhez. Mivel teljesen egyedül maradt, szeretne leányával egy fedél alatt lakni a másik lelkészlakásban, ahol két lelkészlakás van. A konvettől megkapta az engedélyt, de nem élt vele. Nem tudta elhagyni bolthajtásos dolgozószobáját, amelyet annyira megszeretett.

Az új elemi iskola felavatását (1884. máj. 25.) már nem érthette meg, de lelke ott volt abban az énekben, amelyet ő írt s amelyet meghatottan énekelt gyülekezete.

1884. jan. 4-én szólította el az Úr az ő szolgáját és jan. 7-én temették Stiegler Gusztáv lelkész szolgálatával. A temetését követő napon az ev. konvent külön gyűlést hívott össze, hogy jegyzőkönyvbe foglalja az elhunyt szolgálata gyümölcseit:

– „... a gyülekezet olyan lelkészt veszített el, aki mindig teljes odaadással és Jézus szellemében törekedett arra, hogy az ő nagyszerű hivatását betöltsse, aki minden dolgot, ahol tanintézetekről volt szó, ahol a humanitást, a jótékonyt és az általános műveltséget ápolták, tanáccsal, az ő széptől való rajongásával s az ő fáradhatatlan erejével támogatott s aki az ő máshol is tevékeny szellemével olyan munkásságot fejtett ki, amely nevével közel s távol gyülekezetének határain túl is ismertté tette s így a gyülekezetet is emelte.”

Számomra Kolbenheyer Mór nemcsak egy előd volt a soproni gyülekezet lelkészeinek a sorában, hanem *sokoldalú lelképásztor*. Amit 118 évvel ezelőtt 40 éves lelkészi szolgálata kapcsán hálatelt szívvel vallott, az lehet szószerint és tartalom szerint is 40 évi lelkészi munkám után hálám kifejezése: „Das Herz drängt mich Gott für diese übeschwängliche Gnade... zu danken.” *Nyomában csak botorkálva járhatok* és sok olyan területre van csodálatos szolgálatának, amelyben nyomába sem léphetek. Készülhetek, írhatok és olvashatok abban a szobában, mely dolgozószobája volt. Prédikálhatok abban a templomban, ahol szava evangéliumot hirdetett, szíveket lánggra, hitre gyújtott. Szolgálati idejében épült tornyot felújíthattuk.

Ezért tehettem pár lépést külföldön is. Tanítóképzője már csak áldott emlék, de szeretett liceuma, sok mai gondja között is, az újrakezdés közel 4 évében szolgálatom kitorolhetetlen részévé lett. A lelkészlakás falán az emléket megörökítő kőbetűk mindig elkötelezően elem állítják, hogyan lehet egy evangélikus lelkész hűséges egyházához, hazájához, az evangélium hirdetésével, a betű művészetével végzett határon túli misszióval. És mindezt „egylélegzettel”, meghasonlás nélkül, Krisztus nyomdokában.

Halálának 110. évfordulóján legyen ez a kis tanulmány a hálás emlékezés csokra!

Szimon János

Elsőből – utolsó

A fenti cím megfogalmazására a magyarországi evangélikus népfőiskolai munka ismeretében jutottam. Az elsőség jogát a munka elkezdésével és kivirágztatásával kapcsolatosan szoktam emlegetni, az utolsó hely nem éppen dicséretes megállapítására a jelen helyzet készlet bennünket. Ezeket a gondolatokat bennem Kovács Bálint: *Protestáns Népfőiskolai Mozgalom Magyarországon (1936-1948)* című könyvének (Magyar Népfőiskolai Társaság Püski Bp. 1994) végigolvasása és újraélése idézte fel, s az utóbbi évek kínálta növekvő lehetőségeink kihasználatlanul hagyása teszi elszomorítóvá. A könyv gazdag anyagával és pártatlan feldolgozásával széles betekintést nyújt a protestáns egyházak lelkészei, ifjúsági munkásai s általában felelős értelmisége lelkes erőfeszítésébe népünk legelmaradtabb rétegének felemelése érdekében. Nagyon sokat ad ez az olvasható akkor is, ha a kiadó anyagi okokból a kézirat majdnem kétharmadát felhasználatlanul kényyszerült hagyni. Ezt azért kívánom előre bocsátani, hogy megnyugtassak olyan olvasókat, akik általuk jól ismert személyek és események említését hiányolhatják. A szerzőnek megvan az a reménye, hogy sor kerülhet még újabb, teljesebb kiadásra is.

Erről a könyvről nem elég szólni, írni, ezt olvasni kell, hatása alá kerülni. Ennek a tudatában maradok adós sok ismeretelésre méltó részlettel, tartalmi felsorolással. De hangsúlyozom, hogy minden egyes protestáns népfőiskola létrehozása és működtetése hősi vállalkozás volt. Elkötelezett, segíteni vágyó, adni akaró emberek áldozatos munkája. Majd mindegyikben több volt a tanító, előadó, mint a hallgató. Pedig minden közreműködő önzetlennel, anyagi ellenszolgáltatás nélkül, sőt legtöbbjük rendszeres támogatást is nyújtva végezte szolgálatát. És nemcsak helyből vagy közvetlen közelből, hanem félországnyi távolságból is. Én is jártam Orosházáról Kocsordon, Beregszászon, Répcelakon, Farádon, Szilvásváradon népfőiskolai előadást tartani, a feladatot ismertetni és az ott folyó munkavégzést megismerni. Volt olyan hónap, amely alatt megszokás nélkül távol voltam hazulról, fél Dunántúlt bejárva vonaton, kerékpáron, gyalog, volt népfőiskolásokat látogatva, újakat toborozva, ismertető előadásokat, ígérhirdetéseket tartva zsúfolt iskolatermekben, templomokban, otthonokban Tétől Pórládonyon, Vönöckön keresztül Barlahidáig, Pusztaszentlászlótól Zalaistvándon, Gércén keresztül Morichidáig. De ez csak az én példám, Veöreös Imre Győr-ből járt Celledömölkre, Pógyor István Beregszászra, Bíró György, Teleki László, Kiss János Ungvárra, Balla Péter Csurgóra, Karácsony Sándor Veszprémben, Tóth László Orosházáról Nagytarcsára, Z. Nagy Béla Székelyudvarhelyről Budapestre stb., stb.

A nagyon széles előadógárdán nagyon tág skálájú ismeretközlést, nevelői eszköztárat is jelentett. Szóba jöhetett minden, amire a falusi embernek, a tanyavilág sok mindentől

távaleső lakosainak szüksége lehetett: helyesírástól-fogalmazástól kezdve a legjelesebb írók művei olvasásáig és elemzéséig, vasárnapiiskola-tartástól, ifjúsági munkától számviteli és közgazdasági ismeretekig, társadalomtudományig. Népzene, népdaltanulás párhuzamosan folyt kosárfonással, fafaragással, hasuraszövéssel, népi hímzéssel. Megtanulni, gyönyörködni a szépben, megtalálni az eredményre vezető utat, együtt élni családban, gyülekezetben, társadalomban, boldogulni és boldogítani egymást szeretetben, Istennel való közönségben, hitben és az örökélet reménységében. Ezek mind a keresztyén népfőiskola eszközei és gyümölcsei voltak a mindennapi élet gyakorlatában. „A népfőiskola célja – fogalmazta meg tömören és velősen egy fogékony lelkű hallgató – *hívő keresztyén parasztember nevelése.*” Fájts is neki nagyon, amikor találkozott olykor ettől a fontos céltól való eltávolodás veszélyével is.

A könyv tartalmi ismertetésére – amint már előbb is írtam – nem kívánok vállalkozni, csupán csak egy összefoglalást ragadok ki belőle: „57 helyen volt 126 fű és 41 leánytanfolyam: 3780 fű- és 1033 leányhallgatóval. A hallgatók összes létszáma: 4819 volt. Több helyről a hallgatók számáról nincsen adatunk.” Ehhez hozzáfűzöm egy emlékezetből egy hajdani összesítésemet, hogy nekünk evangélikusoknak 10 népfőiskolánk volt. 520 hallgatóval, s ezek mind több hónapos (4-5 téli hónap), bentlakásos népfőiskolák voltak, melyek keretében s melyek mellett mi is tartottunk 10-15 tanfolyamot (téli táborok) 1000-en felüli résztvevővel.

Itt említem meg, hogy a címben szereplő elsőségünk kritikával is találkozott. A teljes telet igénylő 4-5 hónapos keresztyén népfőiskola vitán felül a Nagytarcsai Tessedik Sámuel Népfőiskola 1938-39-es tanfolyamával kezdődött. Ezt a Sárospataki Református Teológia előzte meg az 1936. február 1-9-ig terjedő tanfolyamával, amelyre az akadémia őszi és tavaszi évfolyama közötti időre környékbeli falvak tehetséges fiataljait gyűjtötték össze az akkor üresen álló internátusba. Sárospatakon éveken át tartottak ilyen népfőiskolai tanfolyamokat, de célként előtűtük is a több hónapos népfőiskolai tanfolyam megvalósítása állt, amelyre csak 1945. nov. 22-től 1946. március 20-ig tartó állandó népfőiskolával jutottak el, s melyet még két hasonló követett 1946-47 és 1947-48 telén.

Ezt a kezdetet is (1936) még előbbre viszi dr. Horváth Erzsébet történész, amikor az ezidei protestáns napok programján a Magyar Népfőiskolai Collégium fórumán (1994. nov. 26., a Ráday kollégium dísztermében) az elsőség bizonyításába bevonja a sátoraljaúj helyi útépitést, amelyben a pataki diákok, cserkészek önkéntes jelentkezéssel táborozásszerűen vesznek részt. Ennél az útépitésnél sokkal többet mondó a Pro Christo Diákok Háza 312. sz. Erő öreg cserkészcsapata 1935 nyarán és őszén végzett kemisei falukutatása (Elsüllyedt falu a Dunántúlon, II. kiadás Bp. 1936. Sylvester Társaság)

Hischler Zoltán vezetésével, akinek munkatársai már nagyrészt ott voltak a Nagytarcsai Evangélikus Népfőiskola vezetői és előadói között. Hivatkozhatnék még *Sréter Ferenc* Cserhátvidéki Széchenyi bentlakásos népnevelő iskolájára (1925-29), aki ugyan akkor még nem volt lelkész, de evangélikus egyházmegyei felügyelő, s megalakulásakor a Nagytarcsai Népfőiskola szervező bizottságának tevékeny tagja. (Megjegyzem, hogy a Ráday Kollégiumban tartott fórum másfél százas hallgatóságában nem ismertem fel más evangélikus hallgatót családom tagjain kívül.)

Ezzel ugyan már érintettem címem második kitételét: az utolsó helyet.

A népfőiskola parazsa a tilalmas években is izzott a hamu alatt. Mikor gyengébben, mikor erősebben. Nálunk sajnos mindig gyengébben. Most csak protestáns népfőiskolákról beszélek. A reformátusok már rendeztek népfőiskolás találkozókat, amikor ilyenekre nálunk még gondolni sem lehetett. Pedig nemcsak gondoltunk rá, hanem kezdeményezéseket is tettünk ebben az irányban. Nem tagadom, hogy a volt népfőiskolások egyre erősödőbb kívánságára vittem a dolgot illetékes egyházi vezető elé, aki – mint több más építő tömörülési kísérletet is – leghatározottabban elutasította. Mindig nosztalgikus érzések ébredésétől félt, amikor olyasmit javasoltunk, ami valaha volt, de „többet nem lesz”. Külön regénytörzék lenne, ha leírnám a nagytarcsai népfőiskolai találkozó megrendezése kivívását (1939–1979), 40 éves évforduló alkalmát Nagytarcsán.

Külön akadályozó tényező volt, hogy bár egyházunk első volt – nagyon kiterjedt közadakozásból – saját házzal rendelkező népfőiskolák létesítésében (Nagytarcsa, Orosháza, Répcelak, s megvolt már a telek Celldömölkön, Farád, Győrújfaluban népfőiskola építéséhez), de a politikai változás ezeket mind ebek harmincadjára juttatta. Ide sorolhatom Gyenesdiást is, ami ugyan megmaradt egyházi intézménynek, de annak, hogy ott *Mitykó Zoltán* az utolsó lehetséges két télen (1946-47 és 1947-48) még népes, teljesidejű fiú népfőiskolát vezetett, semmi nyoma nem maradt. Nem véletlen, hogy a nagyon széles forrásanyagra támaszkodó *Kovács Bálint* is csak a pusztá létezését tudja *a Mitykó Zoltán* által vezetett Dunántúli Evangélikus Fiúnépfőiskolának.

Sajnos, nagyon súlyos személyi veszteségek is érték az evangélikus népfőiskolai munkát: *Sztehlo Gábor* Budapestre távozása, utóda: *Darnai Ferenc* katonai behívása és halála, *Kajos János* katonai behívása és hadifogsága, *Orbán János* és *Szijas Pál* hadifogsága és halála, *Paál Samu* halála, *Malaga Elza* diakonissanővér halála stb. Nem is beszélve a háborút követő politikai változásokról, melyek az egyházi vezetésben is negatív erőknél adtak helyet az ilyen építő szolgálatok lehetetlenné tételére.

De menjünk közelebb a jelenhez. Az utolsó évtizedben tágra nyílt hazánkban a népfőiskolai munka kapuja: megalakul a Magyar Népfőiskolai Társaság (1988), a Magyar Népfőiskolai Collegium (1992). Tucatjával létesülnek népfőiskolát fenntartó testületek. Egyszer-másra vannak tanulmányi összejövetelek, külföldi tanulmányutak, szervezési javaslatok, pályázati lehetőségek, melyekre általában engem is meghívtak – amire tudtam, el is mentem – de sajnos közvetlen sárszentlőrinci munkatársaimon kívüli evangélikus egyházi emberrel nem találkoztam. Nagyon örülök a legfrissebb értesüléseimből *Harmati Béla* püspök, *Táborszki László* esperes, *Jankovics Béla*, *Szeverényi János* lelkészek törekvéseinek.

Mi Sárszentlőrincen mind az egyházköztségben, mind az önkormányzatban évekkal ezelőtt kezdtünk szerény lehetőségeinkhez mérten népfőiskolai tanfolyamot, előadásorozatot tartani. Eddig erre a célra szolgáló épület hiányában bentlakásos népfőiskolát nem csinálhattunk, de alkalmaink hallgatósága és szolgáló gárdája kezd kialakulni. Most új lehetőség

előtt állunk, mivel iskoláink államosítása ellenértékül népfőiskola céljára kértünk és kaptunk egy szolgálati lakást. Persze, ez még csak alap: üres ház, ami berendezésre, felszerelésre, szolgálattevőkre és a szolgálatot igénylőkre vár. Ha lenne olyan egyházi megmozdulás, amely akarja az evangélikus népfőiskolát, sokat segíthetne. Mondjam? Meg is oldaná.

Erzsike lányom különösen is érzékeny nevelési, szociális, emberbaráti feladatok iránt. Nem hiába végzett gyógypedagógiai főiskolát is. Sok olyat álmodik, tervez, indítványoz, ami visszhangot ébreszt. Pályázatokat is ír, melyek illetékeseknek is tetszenek, csak mindig egy valamit hiányolnak: a „saját erő” igazolását. Mégis ideírom a pályázataimhoz adott hivatalos véleményeket.

Polgármesteri hivatal (140-7/1993): „Sárszentlőrinc halmozottan hátrányos helyzetű község. A termelészövetkezet megszűnt. Az ott foglalkoztatott embereket más munkahely nem tudta befogadni, mivel ilyen nincs is a községben. A fiatalok nagyobb része évtizedek óta elköltözik a faluból életlehetősége biztosítására. Az idős emberek gondozásában, napi teendőik ellátásában nagy segítséget jelentene egyházi alkalmazottak, gondozók munkája, amire való felkészítés szerepel a népfőiskola programján is.” Jankovics Lászlóné jegyző.

A területileg illetékes munkaügyi központ szakvéleménye: „*Tolna megyében 1993. májusában 19210 munkanélkülit tartottak nyilván. A nem hivatalos munkanélküliségi ráta 14,9%. A térségben legrosszabb Sárszentlőrinc helyzete, ahol 154 munkanélküli, – az összlakosság 29%-át tartanak nyilván. A Sárszentlőrinci Evangélikus Egyházköztség az első komoly kezdeményezést teszi megyénkben.*” (Üi.sz.: 4713/1993) Dr. Brebán Valéria ig.

Újra életre hívtuk a még múlt században alakult „Zsivora György alapítványt” s annak keretében szeretnénk a mai helyzet parancsolta területekre szolgáló lelkeket, személyeket nevelni a keresztény népfőiskolai munkában bevált eszközökkel. Nem titkoljuk, sok hiánnyal, nehézséggel küzdünk. Hiszünk, hogy nem hagyatunk egészen magunkra.

Csepregi Béla

70 éves a Lelkipásztor

Az egyház történetében nem nagy idő – de egy egyházi lap életében hosszú a hét évtized, amiben szakfolyóiratunk szolgálatát végezte. Ha meg azt vesszük, hogy alig van lap ma Magyarországon, amely 70 éves múlttra tekint vissza, úgy még jelentősebbnek tarthatjuk éveink számát. Tudom, hogy nem kerek szám, mint a 75 vagy 100 év, mégis ha már az 1995-ös *Evangélikus Naptár*-ban megemlékeztünk erről az évfordulóról, úgy méltó, hogy saját lapunkban is szóljunk róla néhány mondatot.

A múltból valamit:

Az első teljes évfolyam az 1925-ös volt. Igaz ugyan, hogy az egyházi év kezdetének megfelelően 1924 Advent első vasárnapjára jelent meg (nov. 30-án). Vértesi Zoltán magyarbolyi lelkész így adta meg nevét és helyét az újságok között: „Lelkipásztor – az első önálló magyarbolyi evangélikus gyakorlati folyóirat.” Ő volt egy személyben a lap megindítója, kiadója és szerkesztője. Tulajdonképpen a részletes háttérrajzot csak 1973-ban adta közre, amikor arra kérték, tekintsen vissza: mi lett a lapból és hogyan is volt az indulásnál (Lp. 1973 márciusi szám). Megírta és megindokolta a korabeli szükségletet, az azóta bekövetkezett formai és tartalmi változásokat. Megtudtuk, mennyi áldozatba, fáradságba került ilyen lapot indítani, s valamit megismertünk a vitákból, amivel egy-

házunkban és a protestantizmusban általában e szaklapot fogadták. A Lelkipásztor előtt volt már egy „prédikációs folyóirat” a „*Protestáns pap*” című. *Lágler Sándor* evangélikus lelkész és *Kálmán Dezső* református lelkipásztor szerkesztésében Kölesden jelent meg. Vértesi elsősorban dunántúli kollégáinak szánta lapját, nekik akart segíteni. Beköszöntője evangélikus teologus lélekre vallóan Jézus beköszöntő igehirdetésére utal, a názáreti prédikációra (Lk 4,8) annak egy mondatát kiemelve: „*hogy a szegényeknek az evangéliumot hirdessem*”. Ez a gyakorlati szolgálatot segíteni akaró újság 8 rovatból indult, közölt kész „minta” prédikációkat, fordított németből sokat, tanácsolt és tájékoztatott. Mindenképpen azt kívánta, hogy a lelkésztestvérek lássanak túl parókiájuk kerítésén és érezzék a segítséget: nincsenek egyedül, nemcsak nekik kell másokat Jézushoz vezetni, hanem ők is együtt Jézus vezetésére állnak és szolgálnak. Vértesi Zoltán atyának bennső indíttatást érzett, hogy ezt a szolgálatot végezze. Ezt írja 50 évvel később: „égető szükségét éreztem egy önálló evangélikus prédikációs folyóirat megindításának”. Ebben a mondatban érezzük, hogy a viva vox evangelii áll a betű szolgálatának céljaként. Mindent az igehirdetésért és jellemző módon az opus propriumot említi Vértesi: evangélikus prédikáció. Luthert is szívesen idézi, a reformátor kedves szoltárverse számára is jelentős: „Nem halok meg, hanem élek és zengem az Úr jótetteit” Zsolt 118, 17.

A múltba visszatekintve, jól látszik *egyfelől* a szándék minden szerkesztő részéről. Segítséget akartak nyújtani a kollégáknak, váltakozva hol a gyülekezeti munkára, hol a közegházi összefüggésekre koncentrálnak. *Másfelől* kirajzolódik a kor, amiben havonta megjelent a Lelkipásztor. Akarva-akaratlanul is előkerültek a környezet problémái: e világban élt és a világ is benne élt az egyház népében. Nem lehetett „egyházi kínai falat emelni” az egyház birodalma köré.

Joggal mondhatjuk, hogy nagyobb kincs van birtokunkban a 70 évfolyamban, mint azt általában feltételezik azok, akik csak a nevét ismerik a lapnak, vagy csupán néhány évfolyamot olvastak. Érdemes lenne kiadni egy-egy teológusnak, vagy akár nyugdíjas lelkésznek is szemlélésre. Bizonyos, hogy sok-sok értéket találnának. Sok változáson ment át az újság, mint ahogyan az elmúlt 70 év is változatos volt. Jó magam csak egyszer olvastam végig 30 év igehirdetés-előkészítőit. Tanulságos olvasmány. Stílus, tartalom, hozzáállás tekintetében rendkívül változatos a Lelkipásztor.

A mai Lelkipásztorról csak annyit, hogy minden szám megjelenésekor egyfajta *csodaélményben van részem*. Ismerve a nehézségeket, a mai rohanó életben ezerdolgú kollégáimat, azt hogy havi újságunkat nem profi újságírók írják, azt, hogy néha lemondásokkal, néha túltermeléssel küszködök, tudva a könnyed, felületes véleményeket, de a hálás fogadtatást is, hallva nem evangélikusok visszhangját és összehasonlítva más országok és egyházak újságaival, nem *csodálkozom* már Olvasóim, munkatársaim, hogy valóban *csodát* élek át, amikor kezembe veszem az új számot. Minden keserűséget, idegességet feledek, sok sajtóhibát megbocsátok és örülök, hogy egy új szám kerül Testvéreim kezébe, s hátha valamiben segít. Tudom: méregdrága az újság előállítása, postázása, ismerem kollégát, akinek valóban áldozatot jelent, hogy hűséges olvasója marad a Lelkipásztornak. A következő szám már rendszerint 90%-ban készen áll, s az azt követő számot tervezem. Lesem a postát: kapok-e kért cikket, vagy legalább lemondó levelet, telefonálok, táviratozom, sürgetek, húzok ha kell, s megfjelem egyik másik cikket, hogy összefüggésben érthetőbb legyen. Valójában mindig szerkesztem a lapot, külföldön és belföldön, így tartok előadást, vagy prédikálok, így nézek

lelkészársaimra: írnak vagy nem írnak, így hallgatok rádiót, nézek TV-t, olvasok (egyized része sem kerül a lapba, – de tájékozottság nélkül nem menném ezt a szolgálatot végezni.) *Nem magyarázom a csodát. Átélem*. Az elmúlt öt esztendő és néhány hónap szerkesztői munkája engem gazdagított meg igazán. Új és új arcokat ismertem meg írásaikon keresztül, ma már nem egy gyülekezetből kinézve látok mindent a Magyarországi Evangélikus Egyházban...

Kis példányszámú a mi lapunk, a 70 éves Lelkipásztor, de azért nem jelentéktelen. Továbbra is várom, kérem lelkészársaim segítségét, Őszinte vélemény-nyilvánítását-ötleteit. Vízióhoz képest sokat kell még javulni szakfolyóiratunknak. Legyen minden számunk közös munka eredménye.

HK.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Tisztelettel köszöntöm hűséges Olvasóinkat idei első számunkban! Most már nem általásosságban kívánok boldog új esztendőt, hanem elviselhető hétköznapokat és szép ünnepeket kérek imádságban mindannyiunknak.

Azt kívánom, hogy a Lelkipásztor ebben az évben is az *egységet* szolgálja egyházunkon belül és egyházaink között, itt Magyarországon és szerete e világban.

1995-ben több jelentős évforduló lesz, s a Lelkipásztor igyekszik a nagy nevekkel együtt az úgynevezett „névtelen” lelkészekre is emlékeztetni, akik nélkül nem élhetett volna egyházunk a mögöttünk levő félévszázadban. Minden kulturált országban az „ismeretlen katonasírja” hirdeti a névtelen hősokeket, akik előtt diplomaták, államfők is leróják tiszteletüket. Így szeretnék tisztelni a sok „névtelen lelkész” előtt. Ezek között vannak, akik elmentek Magyarországról s vannak, akik itt maradtak, mi vagyunk többségben. Hogy melyik volt nagyobb „kaland”? menni vagy maradni, ki tudná megmondani? A Lelkipásztor mindkét csoportot egyforma szeretettel akarja átölelni nagy megértéssel, minden ítéletés nélkül.

Nevesíteni is akarunk néhány jubiláló lelkészünket (születési évfordulók és ordinációs jubileumok kerek évszámát elérve).

Természetesen a *jelel* és a *jövövel* is akarunk foglalkozni, adott szerény kereteink között. Kérem Olvasóinkat, váljanak cikkíróvá, ha van mondanivalójuk, de imádsággal és áldozatkészséggel mindenképpen maradjanak meg a Lelkipásztor olvasói-barátí körében Valamennyien!

A Szerkesztő

JUBILÁLÓ LELKÉSZEK

90 éves: Egyházi János sz. 1905. V. 9.

85 éves: Zámolyi Gyula, sz. 1910. VII. 15. Szabó Lajos, sz. 1910. IX. 14. Ormos Elek, sz. 1910. X. 17. Milán János, sz. 1910. X. 18.

80 éves: Benczur László, sz. 1915. I. 5. Bonnyai Sándor, sz. 1915. V. 21. Endreffy Zoltán, sz. 1915. VI. 29. D.Koren Emil, sz. 1915. IV. 7. Kovács Géza, sz. 1915. IV. 28. Dr. Pusztay László, sz. 1915. II. 14. Zoltán László, sz. 1915. V. 10.

75 éves: Bencze Imre, sz. 1920. VIII. 5. Nagybocskai Vilmos, sz. 1920. II. 6. Németh Tibor, sz. 1920. IV. 5. Visontai Róbert, sz. 1920. VI. 4. Solyom Károly, sz. 1920. V. 23.

70 éves: Brebovszky Gyula, sz. 1925. IV. 10. Fábry István, sz. 1925. VIII. 19. Gáncs Aladár, sz. 1925. V. 4. Szehtlo Máttyás, sz. 1925. XI. 12. Tóth-Szöllős Mihály, sz. 1925. V. 9.

Hatvan éve ordináltak: Bőjtös Sándor, Gartai István, Grünvalszky Károly, Kendeli György, Kutás Elek, Martos Ödön, Megyer Lajos, Tóth Károly, Weltler Ödön.

Ötven éve: Marschalko Gyula

CORRIGENDA:

A betűhibákra nem térünk ki, de két értelenzavaró hibát mindenképpen javítunk: Lp. 1994/12 sz. 427. oldalon található dolgozatot nem Verrasztó János, hanem Verrasztó Sándor írta.

Dr. Boross Géza ref.teol. tanár előadása 1994 október 3-án hangzott el (nem 1944-ben). Köszönjük az észrevételt és elnézést kérünk a szerzőktől

Továbbra is kérjük cikkíroinkat, hogy decemberi számunk 434. oldalán található felhívásunkat vegyék figyelembe kézirataiknál!

A teológia szomszédságában

Tárguló láthatár*

ÁLMAINK BARLANGVILÁGÁBAN – C. G. Jung nyomán

Egy e három: ember, álm, világ.
Hofmannstal

Túlértékelésre nincs szüksége az álmoknak, elég – s egyben szüksége – a normális, természetes megbecsülés, hiszen a világ fele bennünk van. „A lélek függ a testtől, s a test is a lélektől” – húzza meg az alapvonalat C. G. Jung, ami igen jelentős olyan légkörben, amelyben az orvostudományt meglehetősen jellemzi valami *szomatomonizmus*, a közgondolkodást pedig az anyag és a test messze-menő előtérbeállítása. A pszichológia másik fundamentális ellentéte pedig: „Ami egyéni, az nem csorbítja az általánosnak az érvényét, amiképp az általános sem az egyéniét.” Láthatártárgulást, személyiségfejlődést mindig az jelent, ami legalább valamelyest fölébe emeli egyedi beszűkültségünknek, bárminő természetű legyen is az. Az individualistát például nem arra kell tanítani, hogy legyen egyéniség, hiszen túlzottan is az, inkább közösségképessé kellene segíteni-nevelni. Aki pedig folyvást elbűjíti a tömegben, és szorongás kerülgeti, ha nem „terepszínű”, annak az használna, ha személyes és felelős döntéseket tudna hozni, s nem azt lesné untalan, hogy mit csinálnak a többiek. *Álmaink a mindenkori gyenge pontjainkra szoktak rátapintani*, s ez az egyik oka „elfelejtésüknek” – elsikkasztásuknak. Csakhogy: aki gyógyulni akar, az orvoshoz megy, nem cukrászdába, s a lélekgyógyászt nem téveszti össze valami csodapasztillás varázslóval. Elképesztő az a gyermekigény (telenség), amely

egy életen át felhordódott s immár elviselhetetlen problémahalmaz megoldását egy-két jó szaktanácstól várja, amely „olcsó és nem ráz”. Mintha valaki azt képzelné, hogy a kőművesmester két-három segédjével egy hétféle keretében felépít neki egy összkomfortos családi házat. S tegyük hozzá: a lélekgyógyításhoz a kliens elszánt, odaadó együttműködése teljességgel nélkülözhetetlen! – éspedig nem csupán néhány hétre. *Álmainktól ne várjunk bókákat, „ők”* nem flörtölni akarnak velünk, hízalgést pedig – csereáru ellenében – álbárátoktól kaphatunk. („Uram, lángész lobog önben!” „Uram, önben nemkülönben!”)

A beteg tehén

Házassági viszontagságaival ment pszichológushoz a harmincas éveit taposó asszony. Panaszja szerint férje nem elég megértő, nem becsüli, önző stb., s még arra sem képes, hogy egy vastag aranyláncot vegyen neki. (Pár fürkésző kérdésre kiderül: evégett egy évig kizárólag erre kellene takarékoskodniuk, három gyerek mellett.) Elmondja viszont legfrissebb álmát:

Hálószobám ajtaját meglepetésemre elég durván ácsoltak találm, festve sincs. Benyitok – hát egy szabályos istállót látok, lent sok szalmával, melyen egy lesóványodott, teljesen legyengült, beteg tehén fekszik. De úgy néz rám, mintha nekem volna kötelességem meggyógyítani!

„Mit képzelsz ez a marha!” – gondolom dühösen, és rávágom az ajtót.

A tehén a *nőiség és az „anyavilág” szimbóluma*, a földanyát is ideértve. Zeusz főisten felesége „a tehénszemű Héra” volt, Indiában pedig mindmáig szent állat. Nem ürge, de kitaró, meleg, szelíd; az aláztos, tápláló természet nyugodt, megbízható ritmusát éli-képviseli. S amint Aepli írja: „Ha nők álmában tűnik föl a tehén, az jobbára olyasmit jelent, hogy – így mondhatjuk – az álmoláló hűjával van a tehén türelmének és jóságának, mert túl kevés a női természet.”

Lassan, s korántsem az első órán, kialakul a megközelítő összkép: a hölgy anyja szikár, erős akartó, nagyon fegyvelempárti; megnyugtató, meleg bánásmódot kevésbé lehetett tőle kapnia lányának, talán mert inkább a fiát szerette. Családjukban a mesterkéletlen, természetes szeretetet mintha inkább az anyagi javak helyettesítették volna. (Ennek „örökletes” jele a *vastag aranylánc*.) Gyerekkorában kis „vétkekért” is nem egyszer kapott kegyetlen büntetést. Asztalitenisz-tehetségét nem fejleszthette ki, mert anyja nem engedte „olyan klubba, ahová fiúk is járnak”. Sőt: szinte sehová, ahol hasonló veszélynek volt kitéve... Anyjáról azt mondta egy rokon: „Szuronyos puskával őrzi a lányát.” Apjáról nem szívesen, zavartan beszélt.

Ha valaki a szerelemről s a másik nemről a szüleitől, főként anyjától

*Bodrog Miklós előkészületben lévő lélektan könyvéből, amely a Helikonnál jelenik meg 1995-ben

szinte kizárólag rosszat és elriasztót hall, az bizony nem irigylésreméltó hozomány – a leendő házastárs is megkeserüli. Nem csoda, ha itt is baj van a „háloszobával”, mint már álmanak „belépője” jelzi. Saját női lényre bús Héraszemekkel néz rá, de hiába – ebben az asszonyemberben *beteg a nő*. Egy-egy álom-jelzést nem szabad ugyan végérvényes diagnózisnak venni, ám ez a hölgy kizárólag a férje hibáiról-hiányosságairól volt hajlandó tudni, és csupán *panaszkodni akart, nem változni*, ami baljós előjel. Kérdéses volt, hogy mennyire reálisak a férjét illető vádjai.

A hetedik órára jelentős késéssel és rosszkedvvel érkezett. „Egész éjszaka boszorkányok kergettek” – mondta álmairól. Alig lehetett beszélgetni vele. Aztán elmaradt, végleg. A boszorkány az elvadult nőiség „címere.” Félő, hogy ez nem maradt el tőle.

Amúgy sem tág horizontja *belátáshiány* miatt inkább talán még szűkebb lett. De mire van így *kilátás*?

Déli és nyüz

Nemigen akar kiderülni, hogy mi lehet a középponti, a valódi baja a harminc felé járó hajadonnak, anynyiféle a panasza. Kimerült, ideges. A szeme úgy rebben, mintha üldözők megjelenésétől tartana. Halk beszéde akadozik, mintha futástól nem bírná tüdővel, hogy szólna is valamit. Álmodt is csak nagy nehezen hoz. Lássuk!

Villamosról készül leszállni. Egy meglepően magas és koros nő elébe tolauskodik, ami igen bosszantja az álomlátót, de lenyeli a mérget. Az idős asszony azonban borzasztóan lassan, körülményesen száll le, merő kényelemből. Már mindenki őket nézi. A kliens a Daily News aznapi számát tartja kezében.

Vajon mi az a „villamos”, a kollektív közlekedésnek ez a rögzített pályájú eszköze, amely ezért könnyen lehet a társadalmi viselkedésformák jelképe, amelyből ez a fiatal nő csak szeretne „kiszállni”? Vajon kit/mit képvisel az elegáns, nála jóval magasabb (felsőbbrendű, vagy csak tekintélyt igénylő?) ös hölgy, aki viszont elég önzően viselkedik, s nem hagyja őt leszállni? –

gondolja az orvos. No meg ez a nálunk megjelenő lap – elárul talán valamit arról, hogy a páciens körül „mi újság”?

– Szokta olvasni ezt a lapot?

– Csak a létezéséről tudok, de különben sem vagyok járatos az angolban.

Hm... – tűnődik a gyógyász – az idegen nyelv lehet a tudattalan szimbóluma, mert az a tudat számára idegen, mondanivalójával együtt. De hogyhogy *épp* ez az újság alkalmas arra, hogy valahogyan kifejezze az adott tudattalan konfliktus lényegét, vagy legalábbis nyomra vezessen? „ízlelgetni” kezdi, mint borszakértő a nedűt, a címet alkotó két szót, majd hirtelen kérdez:

– Mondja, mit szokott csinálni általában úgy déltájtban?

Csodálkozás és némi riadalom tükröződik a lány szemében.

– Mondtam, hogy idős és gyakran betegeskedő édesanyammal élek egy lakásban. Ó ilyenkor ebédel.

– És ön mit csinál ilyenkor?

Ideges félelem vibrál a kliens hangjában, szavai felgyorsulnak, talán az érverése is.

– Természetesen segíték neki. Etetem.

– Kérem, legyen szíves ezt teljes részletességgel elmondani nekem.

– Elnézést kérek, doktor úr, de mi köze ennek az én panaszaimhoz?

A már-már támadó idegesség s a hirtelen fölerősödött hang erősíti a gyógyász gyanúját: jó helyen tapogatózik, tehát: csak óvatosan! Nyugodtan rámosolyog páciensére.

– Azt én is szeretném tudni. De bizonyára emlékszik rá: első beszélgetésünkkor megemlítettem, hogy olykor meglepő kérdéseim is lehetnek, melyeket éppúgy nem fogok magyarázni, mint ahogy egy belgyógyász sem bocsátkozik például biokémiai fejtegetésekbe. Tudja, engem gyötör a gyógykiváncsiság. A kérdéseimre adott válaszokkal segít nekem abban, hogy én segíthessek magán.

Ezzel „nagy menetelés” vette kezdetét, melynek folyamán lassan kiderült: anyja ellenőrző-parancsnoki magatartással uralkodott rajta és nővérén kezdettől fogva, akkor is, amikor már mindketten diplomás felnőttek voltak. Nővérenek ebből úgy sikerült kiugrania, hogy Ausztráliába ment férjhez, így viszont rá

hárul anyjának egyre nehezebben elviselhető zsarnoksága. Ez ellen, mintegy védekezésül, úgy másfél éve kerekben megtagadta, hogy minden percéről úgy kelljen számot adnia anyjának, mintha serdülő kislány volna. Anyja erre ismételtlen kirobbanó dühvel válaszolt. Ha mondjuk este tíz után jött haza (bármilyen okból), akkor köszönésének fogadása helyett:

– Már megint hol kujtorogtál?!

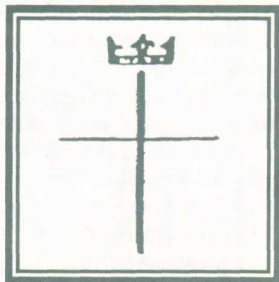
A „fő szám” azonban mindig az ebéd volt, melyet az igényes mama túlkoros „kicsi lánya” – mert ez volt a beceneve, mely azonban már bosszantóan ráillett, ami az anyai bánásmódot illeti – sohasem tudott „jól” elkészíteni, jöttek tehát a hisztérikus kifogások, sőt vádak. Ahogy a klasszikus műveltségű lány megfogalmazta: „Műsorunk: déli harangszó után hisztériumjáték.”

– Szóval ez az a „déli”, ami magát „nyúzsa”, elsősorban ez kalapálja tönkre. Nem csoda, hogy a legkeservebb panasza csak ilyen képiesen fogalmazódhatott meg még álmában is. A villamosból is egy magas (igényű?), csak magával törődő öregasszony nem hagyta kiszállni... Tudja, az álom olyan ősi, vagy olyan szellemes, hogy akár viccesen is, értelmi áthangzással mondja ki a „ki-mondhatatlant”. Különben ki gondolná, hogy a Daily New magyar fonetikus átírással közöl az almodóval valami nagyon fontosat...

Más kérdés, hogy az adott helyzetben milyen emberséges megoldás lehetséges. Nagyon jelentős, sőt nélkülözhetetlen kezdőlépés volt azonban egyáltalán megtalálni a baj megbúvó forrását.

Egy negyven körüli férfi, aki megközelítőleg hasonló konstellációval bajlódott, amikor már belelátott a családi „kártyapartiba”, s ennek megfelelően javára változott, azt mondta gyógyásznak: „En ide féláron járok pszichoterápiára! Ugyanis most már anyám magatartása is változott, meg apámé is, mert vették észre, hogy a régi modell már nem megy.”

S ha néhány hónap alatt eddig el lehet jutni; az komoly eredmény: lát-határtágulás történt.

Megtért az unokám?

Ajándék – vagy olcsó értéktelen kegyelem

– Tíz unokám közül két 13 éves leányka konfirmálódott az idén. Az egyik Würzburgban, Németországban, a másik Budapesten. Würzburgban elég liberális szellemben, az egyháztagságra akarták felkészíteni, úgy vettem észre inkább az ünnepélyességek, a külsőségek voltak a központban. Hasonló megjegyzést tett másik egyházkerületből jött két rokon német lelkész is. Fiam és menyem is, naponta családjukkal együtt bibliát olvasó, imádkozó emberek, így megvan a reménységem, hogy kis unokám is megismerheti az élő Jézus Krisztust.

Másik unokám egy szomszéd gyülekezet konfirmandusaival együtt konfirmáció előtt csendeshéten vehetett részt. Boldogan jött haza, örömmel mondta: „*én megtértem.*” Bibliaolvasó mérnök apja és édesanyja bizonyos fenntartással fogadták leányuk boldog kijelentését. Mikor másnap eljött hozzám és nekem is lelkesen jelentette ki, hogy: „Nagypapa *én megtértem*, nagyon megörültem unokám örömének, abban a reményben, hogy ez bizonyos változást fog jelenteni a sokszor kifogásolt hétköznapi élet folytatásában.

Amikor jóleső érzéssel kérdeztem, ugye ez azt jelenti, hogy ezután nem fogsz visszabeszélni édesanyádnak, nem fogsz veszekedni a testvéreiddel, nem fogsz duzzogni, amikor a szobádat kell rendbehozni...

Meg kellett állni a kérdéseimmel, mert az én drága kis unokám olyan megütközve nézett rám, mint akitől el akarják venni legkedvesebb babaruháját, és kijelentette, hogy ezekről ott a csendeshéten a megtéréssel kapcsolatban nem volt szó. Különben is az ilyenekkel ne vegyem el az örömét.

Megjegyeztem, biztos volt szó a megtérés előzményeiről, hogy miből is kell nekünk megtérni és, biztos volt szó a megtérés gyümölcseiről is, ő annyira

örült a csendeshét meghitt, kedves hangulatának, hogy ezekre nem is figyelt.

Kértem, hogy olvassuk csak el, amit már többször is olvastunk családi Lőzung-olvasás során, miből is kellene elkezdeni a megtérést, hogy Mennyei Atyánkhoz visszaforduljunk. Vannak nagyon durva, észrevehető bajok, amelyek nem illenek be az Isten rendjébe. Nézzünk néhány verset a 2Tim 3-ból, a második verset értelemszerű fordításban úgy szoktuk olvasni: „önmagukról sokat képzelő, önzők (pl. testvérekkel, barátokkal)” – mire unokám közbeszólt: azt már régebben észrevette, hogy iskolatársai körében sokszor tapasztalta az irigységet... aztán tovább olvastuk: „akik nem hisznek a szülőiknek, irántuk bizalmatlanok, engedetlenek”. Itt megálltunk, mert drága unokám újból öntudatosan kijelentette: *én megtértem* és kaptam erről egy képeslapot is, azoknak az aláírásával, akik szintén megtértek. Miért nem hiszik el, hogy *én megtértem*?

Felhívtam figyelmét kis unokámnak amit közös bibliáolvasásunk során más-kor is elmondtam, amikor a héber nyelvet kezdtük tanulni a teológián, tanárunk figyelmeztetett, hogy a héber nyelvben sok minden fordítva van. Ők jobbról balra írnak, az ő könyveik hátulról kezdődnek. Még a névmásokat is fordítva mondják: ő, te, én... Csak később jöttem rá, hogy a Szentírásban is ez a sorrend: „szerezd az Urat” – Ő, „szerezd felebarátodat” – te, „mint magadat” – én. Sajnos a mi megromlott emberi természetünkkel minden mondatot így kezdünk *én... én... én...* azután jöhet egy szemeteskocsi és csak utána jöhet a te és az őrl is meg szoktunk felejtkezni.

Azután megemlítettem, hogy az egész Bibliában sehol nem találtam ilyen mondatot, „*én megtértem*”... de olyan van, hogy Lidiának az *Úr megnyitotta a szemét* (ApCsel 16,14) vagy a fel-

támadott *Úr megnyitotta az értelmüket* (Lk 24,45) Kénytelen voltam felhívni figyelmét, hogy mostanában sokszor lehet hallani az elveszett fiúval” kapcsolatban, amit magyar bibliánkban kiközzetmetikázva csak „tékozló fiú”-nak olvashatunk, hogy az Atya nagy örömmel fogadja, *úgy ahogy van*, mert az Atya szeretete „végtelen” és elhallgatják a lényegét, a hazamenetel *előzményét és feltételét*, hogy ti. *magába szállt*, amit az Írás más helyen bűnbánatnak, más belátásra jutásnak nevez (metanoja), elhallgatják, hogy *abbahagyta a régi életmódját*, megfordult (episztreifein) és *elindult hazafelé.*

Miért van erre szükség? Mert minden bűnnel Isten ellen vétkezünk, aminek a vége: halál, kárhozat. A szabadulás útja módja, amiért Krisztus drága árat fizetett a Kereszten: a megbánás és visszafordulás, ami Isten kegyelmi ajándéka. Pál apostol bizonyoságot tesz: „... hirdetem, hogy bánják meg bűneiket és térjenek meg a *megtéréshez méltó cselekedeteket cselekedvén*” (ApCsel 26,20). Van egy drága ígéretünk: „meggyőződhetünk arról, hogy aki elkezdte bennünk a jó dolgot, el is végzi azt...” (Fil 1,6).

Unokám újból megszólalt, hogy ő szeretne igazat adni az ígének, de azt most még egy kicsit nehéznek tartja, ahhoz képest, amit a csendeshéten érzett. Most úgy érzi, hogy két malomkő közé került, de nem adja fel a reménységet és ebben számít szülei segítségére is.

Néhány biztató Ige után úgy gondoltam, most nem folytatjuk tovább a beszélgetést, majd folytathatjuk, ha ő jó-nak látja.

Megjegyzésként drága kartársaim és „kortársaim” felé még azt szeretném hangsúlyozni, hogy a metanoja és az episztreifein és az azt követő *afesis hamarton*, *nem ingyen* van, még ha for-

dítóink így is értelmezik a dorean szót, ami *ajándékot* jelent. Vannak talán szép teológiai hagyományaink, de ez is azok közé tartozik, amit fel kellene számolni. Szoktuk is hangsúlyozni, hogy sokba került az Atyának, hogy adta áldozatul az Ő egyszülött Fiát. Az *ingyen* szóval magamra, az emberre teszem a hangsúlyt, hogy én nem adhatok érte semmit, de az ingyen szó a magyarban ma már azt jelenti: potyán.

A dorean világi szótár szerint: *aján-*

dék, adomány, megbecsült-, megisztelt ajándék, végrendeleti hagyaték, áldozat, valami szentelt dolog, jótett, megbecsült, előnybe, kiváltságba részesített és csak utolsó jelentése az ingyen – Válogathatunk, melyik értelmezés tetszik. Még valamit: Ugy emlékezem, hogy a két háború között, mikor a sok áldás mellett már egy kicsit divat is kezdett lenni az evangelizáció és előfordultak távfeloldozások (levélben, táviratban), volt, hogy nagyon *súlyosan* végződött egyik-

másik fiatalnak az élete. Mindez azok után, amikor a csendesnapokon kézzrátétellel és „szent csókkal” biztosította egyik-másik lelki vezető a résztvevőket az *olcsó* – valóságos metanonja nélküli „üdvbizonyosságról” (2Kor 7,10). és hazatérve azt tapasztalhatták többen is, hogy a bűnök megmaradtak az életükben, sőt sok esetben még súlyosabban jöttek elő, melynek tragédia lett a vége.

Bonnyai Sándor ny. ev. lelkész

JETRO ökumenikus szerzetesrend

Előzmények, rég- és közelmúlt

A messizi múltba nyúlik vissza kisközösség teremtő akaratumk. Mindig Egyházként élve, elvetve az ecclesiola vádakat. Az Egyházért (pro ecclesia), – ha kell – kislétszámú közösségben is. Nem a már meglévő területi elven szervezett gyülekezet megosztására, hanem a közös életelvek és szándékok egységesítő erejével új csapat létrehozásával. Így élünk, immár harminc év óta, részben más személyi összetételben, de változatlan létfelfogással. Kísérletként, a beszűkülttséghez vezető kizárólagos Ortsgemeinde felfogásból, a közös szolgálati, életvitelre nézve szabályozott szövetség irányába, azonban a területi elven szervezett gyülekezetek és plebániák támogatására. Nem söntként, hanem többleterő biztosítására, korábban sok esetben, csupán házankénti összejövetelek-re alapozva.

A kisnyilvánosság elé lépésünk első alkalmi a taizéi lelkeséget vállalók és az általuk képviselt teológián is tájékozódók imádságos, áhitatos összegyűjtése volt, eseti jelleggel, a hetvenes években. Amikor azonban az Állami Egyházügyi Hivatal, valamint a püspök számonkérte e különleges alkalmakat, szükségesnek látszott a közös munkát artikuláris helyre irányítani. Ekkor hívta meg a rend vezetője az érdekelteket közös útjárására, az ökumenikus hosszú menet-re. Idősebb Benze Imre akkori kelenföldi lelkész „mennyei nagy könyvből kerülő” a felelősségvállalása alapján, az immár nyilvánvalóan ökumenikus karaktert felvevő közösség a farkasréti ökumenikus kápolnában kapott helyet s vált Farkasréti Ökumenikus Szeretevendégséggé. Igen. A személy tárgyaivált, de tolerálhatóvá vált. Ha éppen-séggel nem, akkor következtek a kiabálások, igazoló jelentések, és nyomkövetések. Kedves munkások, Italos Irének és más nyomorultak.

A nyolcvanas évek legelején megta-

pasztalt csendes ajtonyítás (Levelező Teológiai Tanfolyam, a Lutheránus Világszövetség Naggyűlésének felvállalhatósága) rendre arra figyelmeztettek, hogy elérkezett az ideje a szövegezett önértelmezésnek. Így indult el a Farkasréti Ökumenikus Közösség írott önazonosítási folyamata. A Magyar Köztársaság kikiáltása azután újabb, boldogságtartalmú kihívást hozott magával. Elérkezett a polgári nyilvánosság elé lépés ideje. A korábban haladó immár elmaradottá vált. Amint a területi, egyház is része az állami – állampolgári létnek, akként kell az egyetemes elkötelezettségű testületeknek is megjelenniük a polgári alkotmány megszabta keretek között.

Ha ezt nem teszik, méltatlanok a történelemformáló Isten jókedvű cselekedeteire. Mintegy tizenöt testvér, részben a szigorúan vett ill. pártfogó Farkasréti személyek közül elfogadták a nyilvánosság elé lépésre szóló meghívást és a polgári, törvényes eljárásnak megfelelően bejelentették társadalmi-egyesületi szervezett létrehozására vonatkozó elhatározásukat. Mindez természetesen megelőzte a területileg illetékes és felelős püspök tanácsadása, az Egyetemes Presbitérium állásfoglalása, amely végül is a fenti út irányába mutatott és tette lehetővé az egyeztetett lépések megtételét. Így született meg a Bíróság határozata, amellyel a Jézus Testvérei Ökumenikus Diakóniai Rendet, részletes alapszabályának elfogadása után bejegyezte a társadalmi szervezetek közé, gyűjtő tevékenységének kiemelése mellett.

Elmélkedés a rendi életéről

A világegyház tapasztalata szerint a vallásos egyesületek, alapítványok hálózata tölti ki a földrajzi gyülekezetek közötti teret és kapcsolja őket össze az általuk csak nehezen fonható kötelekkel. Valóságihűbb azonban az a leírás, amely

a kisközösségek, a szövetségek és rendek számára új síkot nyit meg, immár térré növelve az anyaszentegyházat leíró korábbi sík-képet. A területi síkban folyó tevékenység érintetlenül hagyása mellett, annak sértetlenségét biztosítva képes a Szentlélek Isten összegyűjteni azokat, akik további felelősségi övezetet készek felvállalni. A szabállyal élő, elkötelezett szövetségek, rendek tehát új lehetőségeket nyitnak meg, társként, barátként összefonódva az előbbivel, a klasszikus gyülekezetekkel. Szervezeti értelemben térbeli kötődésekkel bíró síkháló rendszeréről van szó, teológiailag egyetlen Egyházról, amelyben más kegyelmi ajándékokkal, saját szolgálati móddal rendelkezők végzik a maguk feladataikat, egymásért élve. Az Egyházért. Ha magunk nem vagyunk Egyház, mi módon segíthetnénk az Egyházat, fogalmazzuk meg magunkról az egyik nagyközösség tagjai.

A gyors, de már-már szinte rutinszerű elítélő magatartás a szerzetesrendekkel kapcsolatban több összefüggésben indokolt volt. Az állami elismerést, sőt támogatást nyerő egyház személyes előnyöket is biztosított és így fel is hígult. Azonban a részleges, vagy durván mondva látszatkeresztység elítélésének az a módja, amely szélsőséges visszavonulással fejezte ki tiltakozását, és ezt nem egyedi megoldásnak, hanem kívánatosnak jelezte, ma sem tartható helyesnek. Változtatlan az evangéliumi tétel: nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem azt, hogy lássák el szolgálatukat a világban. Az sem elfogadható, hogy az egyedi, személyre szóló coelibátusi kegyelmi ajándékot tévesen értelmezve, társadalmi jelenséggé, tömegessé tegyék, ha az látszatmegoldás, ha hiányzik belőle a valódi, személyes elhívás. Ugyanakkor tarthatatlan, hogy mintegy hiábavalóvá tegyék magának Luthernek a személykereső vágyát, amelyben az egyházon belüli, nagyobb

szolgálatra – és nem üdvösségszerzésre – elkötelezettek jelentkezését várja. Történetietlen ma már a fejedelmi felügyeletű, a nemzeti egyházakat egy síkon is nehezen összetartani képes valásháborús helyzetet véglegesíteni és elvi alapokat keresve-eltúlozva, a szolgáltató /kis/közösségek létét hátráltatni. Be kell látni, hogy sokszor húzódik a helytelenítés mögött a pápább a pápánál megjelenésű un. paróchusi jog sérelmétől való félelem, mint a valódi egyházérdek képviselője: hamarabb hajtjuk végre a kiszorítást, mint a dialógus felvállalását az új csoportokkal és azok vezetőivel. Pedig Isten a nyitás, az integrálás Istene. Tudomásul kell venni azt is, hogy a világegyházban helyet kérnek és biztosítanak maguknak a kisközösségek, a protestáns világban pedig a szövetségek, testvérközösségek és rendek, sőt maguk a szerzetesi közösségek is. Lehetséges, de nem kizárólagos a rendtársak együttalakításának a megteremtése is.

Családot és világi tevékenységet is integráló rend

A jelenkor adottságainak megfelelő közösségteremtés Európában az integráló szabályzatú közösségek felé (is) mutat. A Jézus Testvérei Rend alapítóinak vágya az, hogy Isten hívása, a Szentlélek Isten vétele tevékenységi szempontból is többletként jelentkezék és azt gazdagodásként lehessen emberi értelemben is megélni.

A rend tagjai tanuságot tesznek minden szentekkel egyetemben arról, hogy kegyelemből élnek, egyedül Jézus Krisztus érdeméből nyerték el a vízzel és a szentlélekkel értelmezett keresztségben Isten országának tagságát, üdvösségüket. Kérve-kéri az egész Anyaszentegyház imádságát, hogy e kegyelemben életük egészében, haláluk óráján át is megmaradhassanak.

Azt tartják, hogy a bennük lakozó Szentlélek elhatározása nyomán, hálás szívvel döntöttek a keresztyén élet új rendben történő élése mellett, vállalva a közös diakóniai életet,

– a szolgálatot az Egyházban és a Világban, kiemelten

– a missziói munkában és a környezetvédelemben.

Fontos számukra, hogy a régi időkbe nyúló és a jelenkori egyháztörténelem tapasztalatait felhasználva, a rendi életet megfelelő szabályok keretei között tegyék áttekinthetővé. Tiszteletben tartva, de kötelezővé tett formájában nem elfogadva a klasszikus szerzetesi fogadalmat, szándéknyilatkozatot tesznek arról, hogy

– *rendezett családi élet vezetésére törekcsenek*, minden jelenkori, egyéb álfelfogással szemben, amely csaknem szabadjára engedi a protestáns egyházakban a súlyos intézményét és nem kéri számon e válós tettet még az egyházi tisztségviselőktől sem, nemhogy összeférhetetlennek mondaná azt a kiemelt helyen állóknál,

– *szerényen és egyszerűen élnek a saját adottságaik között*, elfogadva földrajzi és történeti, társadalmi körülményeiket, mint kiindulópontot életútjukra nézve. Ellene mondanak tehát az abszolút szegénység igényének, mint olyan modellnek, amely nem felel meg előírásaként, kötelezővé tett formában a krisztusi életfelfogásnak, az apostoli gyakorlatnak és súlyos félreértéshez vezethet a jogosan felfelé törő, valódi nyomorúságban élők számára. Figyelembe veszik azt a sajátos emberi kerülőutas megoldást is, amellyel a magántulajdon kizárása mellett a társadalom valóban szegény rétegeihez viszonyítottan lényegesen magasabb életszínvonalat biztosítottak maguknak az un. közösségi, rendi tulajdonú eszközök és szolgáltatások személyes használatbavétele útján a korábban alapított rendek, szövetségek és kibucok. Ezen elhatározásuk tudatos részvétel jelent a teremtett világ megőrzésének nagy munkájában, akciójában. A fenntartható fejlődés programjának megvalósítását személyes életükben csak akkor látják őszintének és megvalósíthatónak, ha céltudatosan önmérséklettel, mértéktartással élnek és elfordulnak a merőben bevételcentrikus, propaganda-alapú nagyfogyasztó társadalmi modelltől. Örömmel és hálaadással veszik a technika minden új adottságát, amely valóban kedvezőbbé teszi a saját és a világ egésze életét, jobbá és hatékonyabbá felvállalt szolgálatukat, azonban kitérnek minden olyan fogyasztói hajszá elől, amely a gyűjtés helyett a harácsósztonre alapoz, a használatot összekeveri a státuszszimbólumok létszükségletként történő kezelésével.

– *a rend és ezt átfogva, az Egyház érdekei elsőbbséget élveznek elhatározásaik és döntéseik során.* Tisztában vannak azal, hogy a kémiai és informatikai manipuláció, vagy a diktatúrákra jellemző megfélemlítés eléri magukat az államrend, az állampolgári közösség által látható-elfogadott egyházi-rendi vezetőket is. Éppen ezért, nem tartják abszolútizálhatónak az előjáróknak adott engedelmisségi fogadalmat, hanem azt tanács, útmutatás szintjén kívánják kezelni. Odaszánásuk, életük áldozatként is történő felvállalása, amint az az apos-

tol is igényli, Istennek szól, és ennek ki-mondásában nem kívánnak késlekedni.

– *a rend és annak tagjai, diakóniai, szolgáltató életük részeként vállalják fel az egyházi és a technikai missziót, látják el predikátori-apostoli és társadalmi-politikai feladataikat.* Tudva-tudják, hogy a Törvény, az evangéliumi tanácsok, a Hegyi Beszéd elveinek a keresztyén kincsek köznapi keresztyén értékrendként való megjelenítése nem bírja a kijelentés biztosítékát, hanem azt Isten áldott emberei értelmük, élettapasztalatuk és társadalmi felismeréseik keretei között, a Szentlélek Isten áldásának a kérése mellett, egyéni, egyedi felelősséggel, vagy közösségi döntés nyomán kísérelhetik meg bevezetni, alkalmazni a kozmosz egészében, tehát az Istenhit, a Krisztushitvallás ajándéka nélküli embervilág számításbavétele mellett. Így a köznapi élet feszültség-mezejébe lépve, kívánják Krisztushitüket megélni, legjobb szándékuk szerint a dialógus módszerének, a tolerancia szellemének és a demokrácia adta életszabályoknak az alkalmazásával. Különös gondot fordítanak a szellemi és anyagi környezet-szennyezés leküzdésére, a Föld sebei-nek gyógyítására. Számukra e tevékenység az irgalmas samaritánussal szembeni jézusi elvárásnak a kozmikus értelmezése.

Különös tisztüknek tekintik az egyének és az egyház imádságos megújításának a segítségét, az istentiszteleti liturgia ökumenikus kincsekre alapuló megújulásában való részvételt, a korszerűen értelmezett népfőiskolai oktatás végzését, és az ökumenikus mozgalom további kibontakozásának a támogatását. Munkájuk, istentiszteleti szolgálatuk során szoros kapcsolatot tartanak együtt szolgálnak az (ágotai hitvallású) evangélikus Michaelis Bruderschaft-tal, erősen figyelnek a Hamburg környéki Answerus Bruderschaft szabályzatára és tapasztalataira. Távlatos gondolkodásmódjukat befolyásolja az amerikai és németországi egyházak környezet-üggyel kapcsolat magatartása. Nagy megfigyeltettségként kezelik a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa döntését, amely szerint a Rend – megfigyelői szinten – tagja a Tanácsnak.

Az apát lehajtott fejjel kéri Isten kegyelmét és a szolgatársak, valamint az egész Anyaszentegyház közbenjáró, hordozó imádságát.

Dr. Széchy Béla József
*

A szerkesztő megjegyzése: Fenti cikkhez várok hozzászólásokat.

Miért nem tanítok a Teológián?

Többen kérdezik tőlem lelkész-kollégák közül – most én is ugyanezt kérdezem, egy évi teljes hallgatás után. Szerintem szakmailag indokolatlan, személyemet megalázó, egyházunkat károsító ez a kialakult helyzet. Szívesen vennék és is választ.

Elő történet: 1948-ban végeztem Sopronban a Teológiai Fakultáson. – 1967-ben adtam be doktori értekezésemet, miután 1965-ben előzetesen meghallgattak. Disszertációm címe: *Igehirdetésünk tartalma és szándéka ma* (826 lap). Dr. Groó Gyula és dr. Nagy Gyula professzorok vállalták az opponens feladatát. Mindketten elismerően nyilatkoztak. 1968-ban „cum laude” fokozattal doktori gradust szereztem. A hat példányban beadott disszertáció 1 példány a Teológián van, 1 elveszett, egy külföldön van (Anglia), 2 példányt elajándékoztam, 1 maradt birtokomban. Két egyházi vezető élt, nem tudományos jellegű ellenvéleménnyel: az akkori dékán (Dr. Prőhle) és Káldy Zoltán püspök. Lényegében mindketten azt kifogásolták, hogy részletesen írtam a teológiai pluralizmusról (1967-ben!) „ez – mondták – gyengítheti a diakóniai teológia pozícióját”. A szövegen azonban nem változtattak. *Dr. Boross Géza* (ref. teol. tanár ma) írt recenziót „könyvemről” és közzétételét javasolta nyomtatásban. *Dr. Dankó László* (ma kalocsai érsek) jelezte, hogy némi rövidítéssel rk. kiadása is szóba jöhetne. A magyar evangélikus sajtó nem foglalkozott vele. A novum az értekezésben a konzekvens Krisztocentrikus beállítás, a múlt elemzésén túl az experimentális homiletika bemutatása volt. A doktorráfogadás alkalmával elköteleztem magam további tudományos munkásságra.

1984-ben az LVSZ Világgyűlés előtt megkaptam a címzetes tanári titulust és februárban megkezdtem meghirdetett előadásomat, dr. Nagy Istvánnal teljes egyetértésben. Később homiletikai gyakorlatot is vezettem. Elvileg a szigorlaton az én tételeim szerint kérdezhettünk. Szívesen tanítottam, s hiszem, nem eredménytelenül.

1990 tavaszán kezdődtek a nézeteltérések. Dr. Súlyom Jenő javaslatára diák-fórumot tartottak és ezen túlságosan jó minősítést kaptam, sőt tudtom és megkérdésem nélkül tanácskezelő tanárnak javasolták: ez természetesen nem a hallgatóság jökörebe tartozik. Már ez év szeptembe-

rében éreztem negatív hatását. Kötetremenő levélváltás, több konzultáció, majd végül kompromisszumos megállapodás született. 1991/92-ben ismét tanítottam, un. forgórendszerben, minden második évben homiletikát a 3. 4. évfolyamnak. 1993/94-re ökumenikát iktattak be, kérésemre délelőtti órákban, de megbeszélésünk ellenére csak speciális kollégiumként, vagyis vizsga, kollokvium nélkül. Ezt így 1994-től nem vállalhattam. Erre a tanévre már nem kaptam megbízást.

Szakmailag indokolatlan. Ugy alakult az életem, hogy 1948 óta jelentős nemzetközi és felekezeti szolgálatot is végeztem. Publikáltam magyar és külföldi egyházi sajtóban, folyóiratokban és könyvekben: Theológiai Szemle, Teológia, Protestáns Szemle, Pannonhalmi Szemle, Méréleg Lelkipásztor, stb. periodikákban, legutóbbára a Rómában – Pannonhalmán megjelent Békés Gellért emlékkönyvben. A publikációk különböző nyelveken jelentek meg: magyar, angol, német, svéd. – Előadásokat tarthattam határainkon belül és azon túl: MTA-n, KUSZban, Zsidó Keresztény párbeszéd során, UNESCO központban Párizsban, Dar-es-Salaamban LVSZ világgyűlésen (1977), Minneapoliban (1983), Genfben, Lausanne-ban, Cartignyben, Oxfordban, Edinburghban, Dániában (Lieselund), Norvégiában (Stavanger), Svédországban (Söråkerben, Sigtunában stb.), Stras-

bourban, Bécsben, Beer-Sevaban (Izrael) stb. stb. Szakmailag alig érthető, hogy négy világrész számos helyén, katedráján és szószékén elfogadtak (sőt visszahívtak), de a Bosnyák téren (Rózsavölgyi köz) nem tudok megfelelni...

Személyemben megalázó ez a helyzet. A kötetre menő levelezés hangja, a tárgyalások tónusa mélyen sértő. Az igaztalan vádak sora mai napig érthetetlen számomra. Talán csak két kivétel volt: Reuss András Concordia előkészítő levele és Szabó Lajos válaszelevele. Idesorolhatnám dr. Harmati püspöknek az egyházunk elnöksége nevében írt sorait is, ezek szerint nem lát akadályt a vezetőség részéről tanításomnak, de a beosztást természetesen a mindenkorai dékánra hagyja.

Egyházunknak kárt okozó. Amit valaki tanul, gyűjt, kötelessége továbbadni. Ezt most már egyházunk jövődől lelkész-generációja tanításában nem tehetem meg. Örömmel végzem a Lelkipásztor szerkesztését, vállalom előadásokat, s írok különböző felekezeti lapban – Deo volente a jövőben is. Nem akarok passzív nyugdíjas lenni. – Örülnék, ha valaki feltett kérdésemre viszontválaszolna, akár a Fórum rovatban is!

Dr. Hafenschner Károly

U.i. Az ügy „irodalma” bárki számára betekintésre rendelkezésre áll.

Új lehetőség Bagolyírtáson

A Fébb Evangélikus Diakonissza Egyesület Bagolyírtáson felépült Názáret templomába és üdülőtelepére május 1-től október 1-ig szeretettel vár gyülekezeti ifjúsági csoportokat csendesnapokra.

A 80 személyes templomhoz csatlakozó épületszárny 20-25 fiatalnak biztosít turista-szintű elhelyezést (kis konyha, női-férfi mosdók melegvízes zuhanyozókkal, WC-k). Emellett sátorozásra is van lehetőség. A programok tervezését, az ige-szolgáltatásokat, beleértve a vasárnapi istentisztelet szolgálatát is, valamint

a felelős felügyeletet a csoport vezető lelkészétől kérjük. Üdülőnket felajánljuk nagycsaládok részére és olyan gyülekezeti tagoknak is, akiknek egészségük érdekében magaslati levegőre van szükségük. Étkezésről mindenkinek magának, illetve a csoport vezetőjének kell gondoskodnia. A szállás díja megegyezik a piliscsabai Béthel szállásdíjával. A jelentkezéseket érkezési sorrendben soroljuk be. Jelentkezni, érdeklődni lehet Madocsai Miklós címén: Bp. 1015 Ostrom u. 15. Tel.: 201-7210.

Az evangélikus börtönreform célkitűzésére a Soros Alapítvány
1995-re 280.000,- Ft segélyt nyújt.

Az igehirdető műhelye

HETVENED VASÁRNAPJA

1Kor 3,1-8

Téma: Elbizakodottságból odaadó istentiszteletre!

Böjt előtti időben az igaz megtérés fontosságát kell hangsúlyoznunk.

A textusról:

1-4. vers: *A lelkieken kisdedek.* A korinthusi helyzetet elemzi az apostol. Bár keményen beszél a gyülekezetnek, „testvéreim”-nek szólítja őket. Éppen testvér-voltuk nem akadályozza az őszinte beszédet. Pál úgy látta, hogy a korinthusi gyülekezet változáson, átalakuláson ment keresztül – ami nem ment máról holnapra. Részesültek ugyan az Isten Lelkében, mégis – megtérésük után is – a hitben csupán kisgyermekek voltak, s az ó-ember számos jelét magukon hordozták mindezüdig. Ezért nem tud rájuk másként tekinteni, mint olyanokra, akik még ma is „testiek”, azaz természeti vágyaik és kívánságai uralkodnak rajtuk. Amíg a gyülekezetben civakodások vannak, addig ott nyilvánvalóan a test törvényeinek s nem a Léleknek engednek.

Pál megszegyeníti a pneumatikusokat, mert igaznak tartják magukat. Bár nem „lelkiek”, hanem csak „testiek”, kiskorúak (népiusz). Az igazi bölcsesség csakis a kereszt igazságából ered, mert az Isten Lelke Jézus Krisztustól származik, és nem fér hozzá a viszálykodás (erisz).

5-8. vers: *Isten munkatársai vagyunk.* A gyülekezetben nincsenek tisztában az evangélium hirdetőinek „értékével”. Gyermeki módon formálnak róluk véleményt, mint a Krisztusban kiskorúak, sőt testi emberként ítélkeznek. Pál és Apollós különböző képességekkel megáldott emberek, de mind-egyik ez alá a közös címszó alá tartozik: szolga. Nem bennük kell hinni, hanem általuk. Mindegyik azzal szolgál, amit kapott. Ebben egyek! Funkciójukban különbözőek: Pál járt elől, s jó kertészként elültette a hit apró palántáját; Apollós követete: ő meg öntöztötte. De a növekedést az Isten adta! Pál és Apollós „munkások”, de a voltaképpeni „dolgozó” maga az Isten. Isten arra ügyel, hogy munkánk hűségesen történik-e. Jellemző az apostolra, hogy amikor a maga és szolgatársa munkájáról szól (6. vers) akkor az Aor.-t használja; Isten tevékenységét azonban Imp.-szal jellemzi. Vagyis a mi munkánk időleges, az Övé maradandó. Isten a munkaadó. Magunkban nem lennénk képesek a munkát elvégezni. Csak együtt. A növekedés csodálatos titka tárul fel itt. Hiába a palánta, az öntözés, ha nincs meg a növekedésre a hajlandóság, s ha Isten nem adja a növekedés ajándékát!

Gondolatok az igehirdetéshez:

Testvérek vagyunk Jézus Krisztusban, és ez szabadabbá tesz arra, hogy valóban „testvéreim”-nek őszintén és szeretettel prédikáljunk, őket dorgáljam és figyelmeztessem.

Nem ismeretlen érzés számunkra az eredménytelenség, a kudarc és az ebből kifejlődő csüggedés, borulátás. Gondoljunk bármilyen adomány-gyűjtésre például: presbitereink

bekopogtatnak a gyülekezeti tagokhoz. Bizony nem egyszer hiába zörgetnek, nem nyitnak meg a számontartott, megkeresztelt testvérek ajtóit, vagy ha be is engedik a nem kívánt látogatót, a fogadtatás nem mondható szívet melengetőnek... Mégsem szabad feladni a reményt, hiszen az Úr hitet ébreszthet, megnyithatja a lelakatolt ajtókat, a bezárt szíveket is!

Lelkészek gyakran panaszkodnak ilyen formán: A lelkeket adnám a gyülekezetemért. Minden tőlem telhetőt megteszek értük. Látogatok, segítek ahogy csak tudok, hirdetem az Igét, de süket fülekre talál. Egyre kevesebben ülnek a padokban, azok is többségben unatkozó, alvó tekintettel.... Nincs gyülekezet, nincs testvériség közöttünk, nincsenek jókedvű adakozók!

Miért nem kérjük Istentől, hogy legyenek? Hiszen Neki mindenre van hatalma! De ne várjunk gyors, könnyen learattható gyümölcsöket! Ne ragadjunk le a lelki kiskorúság talaján!

A kiskorúság jele – és ez nincs korhoz kötve: lehet 5-6 vagy akár 70 éves is valaki – ugyanúgy viselkedik, mint a világiak közül bármelyik: a gyülekezetben viszályok, acsarkodások és csoportosulások vannak, a „testvéreket” ugyanazok a célok vezérik, mint a kívülállók. Civakodás és pártoskodás: „Én Pálé vagyok... én Apollósé.” En ezt a lelkeszt jobban szeretem, mert mélyebb tónusú a hangja; mert bátran kinyitja a száját politikai kérdésekben is, merész kiállású.... Az előbbi pap jobb volt, mert több tapasztalattal rendelkezett, mit tudna mondani ez a fiatal, kezdő... Nem Istentől származó az efajta okoskodás! Mert nemcsak az embert kell nézni, aki beszél hozzánk, hanem az emberi szó mögött meg kell hallanunk Jézus Krisztus hangját is! Aki pedig vak ennek a megfigyelésére, arra mondja Pál, hogy nem való neki a kemény eledel, mármint az isteni bölcsesség. A kiskorúank „tejre” van szüksége, és ez nem más, mint a „keresztről való beszéd”.

Hitéletünk kezdete, ha elfogadjuk, magunkba szívjuk Krisztus evangéliumát. Fel kell ismernünk, hogy itt nem emberi dolgokról van szó, hanem sokkal többről: Isten ügye forog kockán! Mert nem a szolgálattevő személye a fontos, hanem az, hogy szolgálatán keresztül befogadják az evangéliumot. Nem az a kérdés, kicsoda hirdeti az igét, hanem: hogyan tolmácsolja Isten üzenetét! Istentől kaphatunk erőt és bölcsességet. Most, amikor Böjt előtti időben járunk, ne legyünk elbizakodottak, önteltek, mert magától az ember semmit sem érhet el. Hiába minden emberi okoskodás, akarás: tudom akarni, hogy hívő legyek, de a belső növekedést, a Lélektől vezetettet csak az Úr adhatja meg, és a Lélek uralma alá kerülés nagyon lassan megy végbe. Kitartó imádságra, bűnbánatra, igaz megtérésre van szükség! „Én ültettem, Apollós öntözte, de a növekedést az Isten adta!” – mondja az apostol. Rámutat ezzel arra, hogy az Úr más-más feladatot bízott ránk. S nem a személyünk a fontos, hanem a szolgálatunkban tanúsított hűség. Ugyanerről ír Pál a Római levélben 12,4.6.8. versekben. A testünk is csak akkor életképes, ha minden tag helyén van, a saját szerepét tölti be. Képzljük csak el, mi történe akkor, ha pl.: a szerveink, tagjaink felcserélődnének. Ha a kezünkkel nem fogni, hanem járnunk tudnánk; vagy ha a szemünk nem fényre, hanem mondjuk a szagokra reagálna.

Milyen nagy zűrzavar, milyen gubanc keletkezne akkor! Vagy ha az egyik tag megbetegszik, rögtön megszűnik az élet is a testben? Egyáltalán nem, hiszen Isten segítőirásokat ad mellénk, akik igyekeznek a helyünkbe lépni, „helyettesíteni”. De hiábavaló még így is minden erőlködésünk, ha Isten nem áldja meg a munkánkat, nem ad növekedést.

Mindenkinek azt a feladatot kell betöltenie, amire hivatott; az ültető az ültetését, az öntöző a locsolását. Mindenki munkájára ott van szükség, ahova munkába állította az Úr. Egy láncszem sem hiányozhat, a munkaterületeket nem lehet felcserélni, mert káoszba fullad.

Bizonyára nem ismeretlen a Testvérek előtt a kertész fáradságos, mégis oly gyönyörű munkája. Elveti a magot a földre, kapálja, gyömlálja, locsolja, hogy jó gyümölcsöt szedhesen róla. De ha az Úr nem ad esőt a földre, elmarad az eredmény. Gyülekezeteinkben is szükség van minden ember szolgálataira. Nem vonhatjuk ki magunkat a feladatok teljesítésé alól. A legtöbb gyülekezetünkben azzal a szomorú ténnyel szembesülünk, hogy a szolgálat egyszemélyes „vállalkozás”. Az a téves felfogás uralkodik, hogy minden egyes feladatot a lelkésznek kell ellátnia. Pedig a lelkész elsősorban igehirdető, a gyülekezet vezetője, aki Isten üzenetét tolmácsolja. Mellette azonban sok-sok hívő is ott van, akik az ő szolgálatain keresztül lettek hívővé, lettek tagjai a közösségnek a Szentlélek megvilágosító ereje által. Akkor beszélhetünk hitem szerint „gyülekezetről”, ha mindenki bekapcsolódik ebbe a rendkívül széleskörű szolgálatba, amit Krisztus rendelt az övéinek. Öröndetes, hogy egyre több helyen megértik ezt, s tapasztalható a munka ilyen irányú megosztása, a terhek közös elhordozása, vállalása. (Látogatások, gyermekmunkában való részvétel, takarítás, oltárrendezés szolgálata.) Ha a saját feladatunkat felismerjük, meglátjuk, és azt hűségesen betöltjük, – a közösség építőjévé válhatunk. Így forr össze valóban a gyülekezetünk egy Testté! Természetesen emberi igyekezetünk kevés ahhoz, hogy megszülessen a jó eredmény. Mindenki azzal szolgál, amit ajándékol kapott. Ahogyan Pál és Apollós is, úgy mi is szolgálunk, Isten munkatársai vagyunk, de a tkp.i „dolgozó” maga az Isten! Nélküle munkánk eredménytelen, szolgálatunk, igyekezetünk sikertelen lesz, ha Ő nem ad növekedést. És ahogyan az apostol is mondja: „... mindegyik a maga jutalmát fogja megkapni fáradozásához méltóan.” Milyen jutalmat ígér? - A munkánk bár eredménytelennek, fáradozásunk sokszor hiábavalónak tűnik, alkalmatlan voltunk ellenére az Isten újra munkába állít bennünket, tovább dolgozhatunk! És az Úr ígérete szerint megáldja hűségünk munkánkat, növekedést ad! Bízunk ígéretében!

Csonkáné Szabó Magda
bokodi lelkész

HATVANAD VASÁRNAPJA ApCsel 26,22-32

Őszinte önvizsgálat

Az igehirdetés vasárnapjára készülve, egyikünk sem spórolhatja meg az őszinte önvizsgálatot: *mit jelent számomra az igehirdetői szolgálat?* Lehet beleszokni, belefásulni, sőt belefáradni abba, hogy hétről-hétre, de nem ritkán napról-napra szöszékre állhatunk, ígét hirdethetünk. Vajon tényleg olyan természetes, magától értetődő, hogy – a régi közhelyen élve – „hasogathatjuk” az ígét? Vagy éppen ettől lesz a „hasogató” rutinos favágással? Megrázó élmény volt számomra legutóbbi LMK-ülésünkön egy kollégánk vallomása. Arról szólt, hogy milyen öröm, milyen ajándék számára, hogy a betegsége miatti többhónapos kényszerpihenő után újra a szöszékre állhat...

Jó lenne, ha az igehirdetés vasárnapján mindannyian újra ajándéknak, *páratlan kiváltságnak* éreznénk, hogy szöszékre léphetünk és szent megésszel, őszinte izgalommal készülünk az igehirdetésre. Meggyőződésem, hogy mindehhez Pál apostol alapigénkben felhangzó igehirdetése remek alapot

adhat. Mit tanulhatunk tőle, és mit adhatunk tovább belőle? – Erre keresem a választ.

Alapvetően eltérő szituáció?

Világosan kell látnunk, hogy Pál nem a szöszék magasságából, biztonságából prédikál. Letartóztatott fogoly, aki állandó életveszélyben él. Nem tudom, hányan ismerjük az Isten ügyeért való közvetlen, egzisztenciális veszélyeztetettség, fenyegetettség állapotát? Számunkra az igehirdetés többnyire csak megszokott munkaköri kötelezettség, melynek látszólag nincsen semmiféle téje. Sem a mi életünk, sem hallgatóink élete nem függ tőle, nem élet-halál kérdés. Legalább is sokszor így véljük, ezzel nyugtatgatjuk magunkat. Talán még a *vasárnap ógyházi evangéliuma*, a magvető példázata is megnyugtaltatja minket: csak semmi izgalom, azért akad talán jó talaj is. Mi csak szórjuk a magot, mindegy hogy, mit, mindegy hogy miként, mindegy hogy hová – a „talaj ügysem beszél vissza”...

Pedig, hála Istennek, néha bizony „visszabeszél”. Legalábbis Jézus igehirdetéseit ritkán túrték szó nélkül hallgatói. Az apostoloknál sem marad el a visszajelzés. Erdemes ilyen szemmel végignézni az Apostolok Cselekedetiről szóló könyvet. Nemcsak az első egyháztörténet nyílik ki a kezünkben, de bepillantást nyerünk az igehirdetők és az igehallgatók eleven kapcsolatának, konfliktusainak induló történetébe is. Kezdve Péter pünkösdi igehirdetésének végtelenes eltérő fogadtatásával, ahol egyszerre van jelen a védekező gúny („részegek ezek”) és a megtérés születési fájdalmait jelző őszinte kérdés: „Mit tegyünk?” Ugyanilyen ellentmondásos Pál igehirdetői fogadtatának fogadtatása. Van, ahol kövek jelentik a választ (Ikónium, Lisztra), van, ahol maró gúnyval térnek ki (Athén), de mindig van visszajelzés, amit csak őszintén irigyelhetünk, hiszen sajnos sokunk közös nyomorúsága lehet, hogy igehirdetésünk az igeHALLGATÁS udvarias, de nyomasztóan üres közönyébe fullad. Hálás lehet az az igehirdető, ahol legalább a házastárs, a család, a vasárnapi ebédnél, visszajelez. Különösen adjunk hálát, ha még kritikai megjegyzések is van... Szinte ijeszítő az az izoláló védettség, amit a szöszék jelent számunkra. Egészségtelen az a hamis biztonság, amit a Luther-kabát jelenthet.

De vajon valóban csak ez a „paptisztelő” tradíció tartja vissza igehallgatóinkat attól, hogy az igehirdető tragikusan magányos monológia eleven dialógussá váljék? Csak a történelmi helyzet, a szituáció az, ami Pál korához képest ma más lenne? Nem inkább az egész igehirdetői alapállás az, ami gyökeresen más Pálnál, mint nálunk?

Őszintén érdekel: ki vagy és ki lehetsz

Talán ebbe a mondatba lehetne summázni azt a páli lelkipásztori szeretetet, mellyel hallgatói felé közeledik. Legyenek akár egyszerű asszonyok Filippiben a folyóparton, legyen akár a birodalom erőszakgépezetének egy kis csavarja, mint a filippiai börtönőr. Legyenek akár szellemi „kisemegékre” vadászó athéni okoskodók... Pálnak nem az a fontos, hogy „felmondja az előírt leckét”, hogy beírassa a szolgálati naplóba: az előírt textus alapján, az előírt megszokott időpontban és helyen, ennyi és ennyi „megszokott” hallgató előtt eleget tett előírt igehirdetői „kötelezettségének”. *Neki az ember fontos*, akinek az evangéliumot hirdetheti, legyen az pogány római helytartó, mint Fesztusz, vagy „elfajzott” zsidó király, mint Heródes Agrippa. Mindenképp a maga nyelvén, stílusában közeledik. Nem sértődik meg, amikor Fesztusz, talán védekezésből, zavarát leplezendő de „bolondnak” titulálja. Ugyanakkor azonnal „lecsap” Agrippa talán szándékosan kétértelmű kijelentésére (28. vers), mely annyi fejtörést okoz a bibliafordítóknak. Számomra nem igazán Agrippa sokat sejtető kijelentése az izgalmas, hanem sokkal inkább az a mélyről feltörő, reménnyel és szeretettel teljes pásztori fohász, mely a király sejtelmes szavaira világos válaszként tör föl nem Pál ajkáról egyszerűen, hanem szívéből: „Kérem az Istentől, hogy előbb vagy utóbb nem csak te, hanem azok is, akik ma hallgatnak engem, olyanná legyenek, amilyen én is vagyok e bilincsek nélkül”. Az egész Szentírás egyik legfényesebb gyöngyszeme ez a mondat. Fenséges jelenet: a fogoly Pál az akkori világ szabadnak vélt, rettegett urai előtt áll. Emlékeztet Jézusnak, testileg összetört állapotában is fenséges, lenyűgöző megállására és megszólalására Pilátus előtt: „azért jöttem e világba, hogy bizonyosat tegyek az igazságról, minden-

ki aki az igazságból való, hallgat az én szavamra.” Csak ehhez mérhetőek Pál szavai, aki fogolyként is, bilincs nélkül is szabadnak tudja magát. Ebben a Jézustól kapott belső szabadságban, a szeretet szabadságában él Pál. S ez nem tévesztendő össze a szabadság szeretetével, ma már sokszor szinte beteges féltésével, imádatával... Ez a *belső szabadság* teszi képessé arra az apostolt, hogy őszintén, felelős szeretettel imádkozzék kihallgatói, ellenfelei üdvösségéért. Ugy képes alázatos türelemmel tiszteletben tartani Isten szuverenitását meghagyva szabadságot, hogy a „növekedést”, az eredményt „előbb vagy utóbb” ő adja majd.

Adja Isten, hogy ezzel a belső szabadsággal tudjunk készülni hatvanad vasárnapi igehirdetői szolgálatunkra. Legyünk szabadok a ránbízott igehallgatók őszinte és felelős szeretetére, „személyreszabott” megszólítására. Legyünk szabadok a gyors siker, vagy a látszólagos hiábavalóság kísértésének árnyaitól. Legyünk szabadok, hogy Pálhoz hasonló reménységgel tudjuk imádságban is Isten elé vinni azokat, akikkel szólhatunk majd, akiknek *szabad* Evangéliumot hirdetünk ezen a vasárnapon is.

Gáncs Péter

ÖTVENED VASÁRNAPJA 2Pt 1,3-11

Többszörös előkészület

Tudnom kell, *mikor* prédikálok? *Hol* vagyok? *Kiknek* prédikálok? *Mi van* a kezemben? *Hogyan válik aktuális evangéliummá* ajkamon a szó?

Mikor? Ötvened vasárnapján, aminek a nevét sem ejtik ki sokhelyütt, vagy a 31. zsolnárból való introitus kezdő szavát említik: *esto mihi...* vagy némely német gyülekezetben Passio előtti vasárnapnak nevezik (Sonntag vor der Passionszeit) s ilyenkor a Lk 18,31 az útmutatás: *Ime, felmegyünk Jeruzsálembe...* a megfelelő ősi korállal: *Lasset uns mit Jesus ziehen...* Mindenképpen a *via dolorosa* kerül a figyelem középpontjába, a szenvedés, az áldozat útja, amit a Fájdalom Férfia vállal. Az ősi epistola a Jézusban megnyilvánult szeretet himnusza 1Kor 13, szeretet a gyülekezet legnagyobb lelki ajándéka lehet, kevesebbel nem is szabad beérnie. Nagybőjt küszöbén így készül a keresztény gyülekezet (I. dr. Jánossy Lajos: *Az egyházi év útmutatása...* 16. lap).

Hol prédikálok? Ha vendégnek hívnak, úgy istentisztelet előtt felmegyek a szöszékre, hogy tudjam: hol is vagyok. Néha a helyi lelkész is megtehetné ugyanezt: hol is vagyok? Falun, városban? Katedrálisban? Imaházban? Nemcsak szupplikáló teológusokat érdemes szolgálat előtt felvezetni a szöszékre, idős lelkészeknek sem árt ez a „próba”. Ide tartozik a kérdés: *Kiknek prédikálok* azt, amit a talán névtelen levélíró szörványgyülekezetekbe szánt. Érdemes megkérdezni a felügyelőt, gondnokot, egyházfit, hol is vagyunk és kiknek is szólunk. A csodálkozás után nagyon reális válaszokat kaphatunk, kijózanítóan világias feleleteket...

Mi van a kezemben? 2Péter levél egy szakasza... Engem nem zavar, ha azt olvasom, hogy e késői levél talán nem is Péter írása. De *Péter köré*, és így mint fejedelmi többség, sőt a gyülekezetekkel közösséget vállaló többségem segítségnek érzem. A Judás levéllel együtt ma is nagyon időszórunak tartom a levél mondanivalóját (a német kommentárokon kívül - pl. Hanns Lilje gyakorlati magyarázatát - a Bibelhilfe sorozatban szívesen forgatom ma is - a magyarul olvasható *Imre Ernő* (Ref. Jubileumi kommentár 349 kk) segít. Két könyvre külön is felhívom a figyelmet: *Kiss Sándor* a lelkigondozó sorozatban megjelent könyve az egyik (Pápa 1944) és Scholz László Viaskodásunk fehér ördögökkel (ez ugyan Judás levél magyarázat, de éppen a rokon vonások miatt segít megismerni a hátteret, a libertinista gnosztikusokat, akikkel szemben fródtott ez a levél is). Ezek a ritkán olvasott levelek segíthetnek abban, hogy locus classicusokat elhagyva, új vonásokat fedezzünk fel az Újszövetségben. Ez az a vajúrmunka, ami nemcsak fűtőanyagot, de néha gyémántot is felszínre hozhat meglepetésszerűen. Csak be ne zárjuk idő előtt kincseket rejtő bányákat: a Szentírást ...

Hogyan válik aktuálissá, vigasztaló evangéliummá számon e textus alapján a prédikáció? Sok ember szomorú, vigasztalásra szorul ma. Sokan érzik magukat kifosztottnak, átkozzák sorsukat, panaszkodnak egymásnak. Ez a szakasz felvidít-

hat. Kifosztott emberekből megajándékozottakká tesz. Embertelenségben kínlódók igaz emberségre lelhetnek. Rövidlátók, feledékeny emberek messzelátókká válhatnak. Botladozókat megerősíthet. Nem moralizál, hanem egyszerűen levonja a drága kegyelem, a bőséges ajándék jogos következtetéseit. Az ún. „keresztény erényeket” a hit megnyilvánulási formáinak tekinti. Ezeket az Urunk-adta ajándékokat lehet egyszerűen bemutatni a világ színpadán, mind az athéni népünnepségeken a jönevű polgárok vállalták a színpadi, agy énekkari „szereplést”.

A kezünkben levő fordítás-variáció szép, érthető, szöveg-hű, de aki teheti, nézzen meg más fordítást is (Budai Gergely, Raffay, Czeglédy, Békés Gellért), ha nyelvismerete van, több-fajta német fordítás és angol verzió csak gazdagít, s ha valaki még a görög szöveget is előveszi, csodálkozni fog, milyen gazdag tartalmú kifejezésekre lel (az *epignósis*, mint kulcsfogalom a 2.v.-ben és a *proginosko* a levél végén jó keretet nyújt: - a theios, az új életet jelentő zóé, az eüsziebia-pogányoknak is érthető erény az istenfőlelem, kegyesség, doreo-ajándékozni, az areté nem csupán erény, hatalom is, energia is, a to epangelma ígéret, a koinonos - részese valaminek, a phüsis természet, apopheugo- megmenekülni, phora - romlás, a spudé nemcsak igyekezet, hanem buzgóság is, az epicho- régeo- népünnepély idején fedezni az énekkar költségeit, tevékenyen kivenni a részét valamiből, megmutatni hova is tartozom).

Az általánosan elismert erények itt mintegy megkeresztel- tetnek. Az enkrateia, hüpomoné, eüsziebeia, philadelphia, - mindezek bőségesen megvannak a keresztény gyülekezetben, sőt egyre gyarapodnak. Kiemelendő még a 9.v.-ben a *katharizmosz* a megtisztítás és a 11. v.-ben a *plousiosz* gazda- gon.

A szöveg alapos ismeretében nyilvánvaló a mondanivaló:

A gazdagon áradó kegyelemből – bővelkedő keresztény élet fakad.

Már *levélformában* is hatásos lehetett ez a vigasztaló, bátorító, jó teológiát tükröző, gyakorlati részlet, hát még ha ajkunkra vesszük: a *viva vox evangelii* ma is új életre támaszthatja a keserűség levében fővő gyülekezeti tagokat és lelkészt egyaránt. Új perspektívát nyújthat (rövidlátókból messzelátókká tehet.) Onmagunkkal foglalkozó, egyhelyben toporgó embereket, akár a múlttól, akár a jövőről van szó, most a jelenben megnyithat, lendíthet.

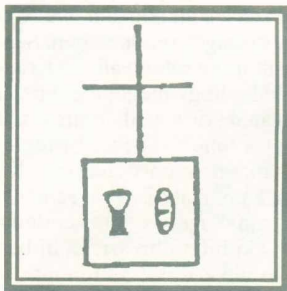
Becsülöm a levélformát is, az igehirdetés egy módjának tekintem. Luther, Kierkegaard, Karl Heim, a pietisták mind levelezők voltak egészen Gáncs Aladárig, nemcsak Pál apostol, vagy Péter és a tanítványi körök. Szavai felolvasása, értelmezése „fűlbevalóvá” tette a sorokat, a bebalzsamozott mondanivalót. Ez a lehetősége ma is az igehirdetőnek.

Urunk megadja mindazt, ami szükséges az istenes és emberséges élethez ma is. A *divinum* és *humánium* elválaszthatatlanul együtt jár e szakasz szerint is. Az Ó megismerése, elismerése és folyamatos megismertetése megőrzi az egoizmustól, elkerülhetjük fertőzésveszélyes időben is a romlottságot, és a drága és hatalmas ígéretet reménységre buzdítanak, hitre bátorítanak minket is, botladozó embereket. Hamis tanítások idején bemutatja igazszakasunk a tiszta tanítás gazdagságát. Egyoldalú szektás bigottság helyett átélhetjük a bővelkedő keresztény élet sokoldalúságát. Mobilizál elfáradt és megfáradt embereket. Szinte crescendáló módon mutatja meg az egyre emelkedő és táguló keresztény erényeket: emberség-ismeret-önuralom-állhatatosság-kegyesség-testvérszeretet, minden ember szeretete. Fontos itt a sorrend is. Egy valóban aktív, termékeny élet körvonalai bontakoznak ki. A holnapra és az időtlen jövőre egyaránt szinte profétai horizontot mutat: és így gazdagon, dicsőségesen fogtok bemenni a mi Urunk és üdvözítőnk, Jézus Krisztus örök országába. Nem az öncélú egyházat, hanem a még előttünk - nemcsak közöttünk - levő Isten országát tárja elénk. - Nem tudom másként olvasni e szakaszt, csak a levél utolsó versével együtt: „Növekedjetek a kegyelemben és a mi Urunk üdvözítő Jézus Krisztusunk ismeretében. (3,18) Övé a dicsőség most és az örökkévalóságban.

Ajánlható énekek: 391, 364, 390. (560, 562 ifjúsági istentiszteleten. 209 esetleg első énekek).

Dr. Hafenscher Károly

Hálás vagyok annak a kollegának aki nem tudta idő hiányában, megírni előkészítőjét, mert így foglalkozhattam és ritkán elénk kerülő gazdag igazsakasszal.

Gyülekezeti szolgálat – lelkészi közélet

Jézusra figyelve, embereket szolgálni

Esperesi székfoglaló a Budai Egyházmegye közgyűlésén, 1994. november 19-én

Tisztelt Egyházmegyei Közgyűlés!

Amikor megállok most a Budai Evangélikus Egyházmegye közgyűlése előtt, szívemet, gondolataimat kettős érzés keríti hatalmába. Az egyik a *hála*. Hála Isten iránt, aki elhívott a lelkészi szolgálatra, akinek megtartó, megőrző szeretetét közel évtizedes lelkészi szolgálatom alatt számtalanszor megtapasztaltam, és akinek gyógyító, életújító irgalmáról mind lelki, mind testi értelemben boldogan vallhatok. És szívemben ott a hála és köszönet a budai egyházmegye gyülekezetei, lelkészei, felügyelői és gyülekezeti tagjai iránt, akik megtestelődő bizalmukkal esperessé választottak.

Ugyanakkor a másik érzés, mely hatalmába kerít, a „szent remegés”, melyet átéltek mindazok, akik Istentől megbízatást kaptak, akiket Isten a maga, és emberek szolgálatára elhívott. Sokszor, sokan kívántak volna menekülni az elhívás és küldetés elől, mégis vállalniuk kellett.

Átélem és átérzem azt a szolgálatot, melyre Szebik Imre püspök úr most beiktatott – csak Istenre figyelő, alázatos szívvel és imádkozó lélekkel lehet betölteni. Ezért választottam beiktatási meghívónak mottójául egy imádságrészletet a 143. zsoltárból: „*Taníts akarod teljesítésére, mert te vagy Istenem. A te jó lelked vezéreljen az egyenes úton*”.

Uj szolgálatomat imádsággal szeretném kezdeni és imádsággal akarom végezni. Tudom, ahhoz, hogy valóság legyen Lelkének vezetése, elengedhetetlen, az imádkozó élet. Hiszen, ha Jézus Krisztusnak az Isten Fiának földi időszaka alatt szükségem volt arra, hogy félrevonuljon egymagába imádkozni – mely tetteről sokszor tudósítanak az evangélisták – vajon mi megspórolhatnánk-e ezt? Élhetünk-e úgy krisztuskövető életet, hogy nincs vele közösségünk? Hogy nem élünk az Istennel való beszélgetés lehetőségével? A költői kérdésre a válasz nem kétséges.

Ugyanakkor vallom – ha egyéni Krisztushoz kötődő kapcsolatunkban elengedhetetlen is az imádság – Isten mégsem „csak” imádságunkért cselekszik. Ahogy egyéni életünkben igaz, hogy „még nyelvemem sincs a szó, te már pontosan tudod Uram, s gondod van minden utamra”, úgy a teremtettségben, e világ életében is valóság az Isten cselekvése. Mielőtt mi bármit tehetnénk, Ő már megcselekedte: megváltotta ezt a világot bűnnek, halálnak hatalmából. Az evangélium, a jó hír, az örömhír ma is Isten világot és embert szerető cselekvéséről tanúskodik. Ezt az örömhírt felismerni, megismerni abban a Jézus Krisztusban tudjuk, aki Isten létere ember-ré lett, aki magára vette a bűn ítéletét a golgotai kereszten, és aki feltámadásával legyőzte e világban uralkodó gonoszt és lehetőséget nyitott minden ember számára a bűn felett való

győztes életre. Amely valósággá számunkra, most csak HIT ALTAL lehet.

Van bűnbocsánat, van megújulás, van új kezdet, van lehetőség a másik elfogadására és befogadására, a felebaráti szeretet megélésére – hit által. S ez a Krisztust követő hit nagyszerűsége, és nehézsége. Nagyszerű, mert olyan ajándék, melyet „csak” el kell fogadnunk! De ez a nehézsége is, nem érdemelhetjük ki, nem szolgálhatjuk meg, nem kell semmit hozzatennünk.

Hittel való befogadásunk, intellektuális döntésünk után Isten, MÁS látásra vezet, célt, értelmet kap életünk, másként értékeljük dolgainkat. S mindez annak következménye, hogy helyreáll, a megszakadt kapcsolat Isten és közöttünk, és elkezdünk gyümölcstermő életet élni. Hisz a Jézussal járás nem öncél. Egyéni életünk számára valóban az egyetlen megoldás Jézus elfogadása és Jézus befogadása, de ez mégsem csupán öncél, mert kiteljesedni csak a más emberek iránti szolgálatban tud. S ez már küldetés, misszió. Jézustól ránk bízott szolgálat. Az egyetemes papság jó értelmében. Krisztustól kapott küldetés, ahogy ezt jól ismerjük Jézus missziói parancsából:

„*Nekem adatott minden hatalom mennyen és földön. Menjete el, tegyetek tanítvánnyá minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében, tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit parancsoltam nektek: és íme én titeletek vagyok minden napon a világ végezetéig.*” (Mt 28,18kk)

Isten ránk bízta – emberekre – akik megtapasztaltuk az evangélium felszabadító erejét – ennek az örömhírnek a továbbadását. Hirdessük és tanúskodjunk arról, amit Isten Krisztus által tett ezért a viláért. S a tanúskodás alól senki sem vonhatja ki magát.

Ezt aktuálisan és személyesen megszólaltatni – Kirkegaard kifejezésével élve – „jelenidejűvé tenni” nem egyszerű feladat. A teológiai tudományos fáradozás mind azért történik, hogy az egyház – s benne az igehírdető, akinek különösen is feladata az evangélium megszólaltatása –, amelyre rábízta Krisztus evangéliuma továbbadását, mind hívebben töltse be küldetését. Ezért tartom mind egyéni életemben, lelkészi szolgálatomban, mind a lelkészi munkaközösség munkájában elengedhetetlenül fontosnak a teológiai munkát. Az evangélium hűséges továbbadása állandó és elmélyült teológiai munkát igényel. Mely természetesen nem csak a szoros értelemben vett teológiai tudományokra vonatkozik, hanem minden más tudományra, mely segít korunkat, a mai embert jobban megismerni és segít jobban megérteni. Enélkül az egyház híradása könnyen elszáll a fejek felett. Szószékeink alatt szomjazzák az evangéliumot, várják a bűnbocsánat örömhírét, a vigasztalást, reménységet ébresztő szót. Azt a lelkis-

get, azt a spiritualitást, melyet ha nem kap meg az ember, személyisége torz irányba fejlődik. S ez a lelkeség ott valósul meg, ott munkálkodik ahol hangzik Isten igéje, ahol gyakorolják a keresztiséget, ahol élnek az úrvacsora és a testvéri beszélgetés lehetőségével.

S itt érkezünk el egy másik csomóponthoz, mely a lelkesi szolgálat olyan missziói alkalma melyről sokszor sokan megfeledkeznek; a személyes lelkigondozás. Azokat, akiket megkereszteltek ugyan, de nem élnek az egyház közösségében, elengedhetetlenül szükséges felkeresni, hívogatni, utánuk menni. Nem beszélve azokról, akik meg sincsenek keresztelve. És ugyanilyen elengedhetetlenül fontos szolgálat a személyes lelkigondozás. A látogatás. Nem csak a betegek és elesettek igénye, hogy legyen valaki, aki rájuk figyel, aki meghallgatja, aki iránt van bizalma, hanem minden emberé. Rohanó korunk szvened a társtalanságtól. Nagyvárosban különösen is igaz, tömegben élünk – mégis magányosan.

Esperesi szolgálatomban szeretném a lelkészek közötti fraternitást, communitót és a gyülekezetek közötti kapcsolatot úgy is segíteni, hogy nyílt, őszinte testvéri légkörben tudjuk dolgainkat megbeszélni. Egy közös ügyet szolgálunk, minden különbözőségünk ellenére Urunk, a Feltámadott és élő Úr ugyanazt a szolgálatot bízta valamennyiünkre. Tanúskodásunk csak egységben hiteles. Munkánk csak csapatban eredményes. Megosztott, pluralista világunk sóhajtozza a szeretetet, békességet, s jaj nekünk, ha azt adni nem tudjuk. Ha magunk is békétlenkedünk és nem Krisztus békéjéről tanúskodunk. Ezért elengedhetetlen szolgálatunk végzésénél a nyitottság más egyházak, felekezetek iránt. Hisz az evangélium továbbadása közös ügyünk. Nem luxus az ökumené, melyet néhány lelkész tart csupán fontosnak. Korunkban amikor az emberiség alig 1/4-e tartozik a keresztényiséghez, meg kell találnunk a testvérkezet. Mennyei Atyánk szeretetéről, Jézus Krisztus megváltó hatalmáról való tanúskodásunk enélkül hitelét veszíti. Lehet evangélikus identitásunkat megőrizve, a más egyházakban élő testvéreinkkel Urunkat szolgálni. Ez az egymást befogadó és elfogadó szeretet Krisztusban gyökerezik, és Krisztusból él. Ő a forrás. Öröm számomra, hogy olyan történelmi korszakban végezhetem lelkési és esperesi szolgálatomat a Budai Ev. egyházmezejében, amikor az evangélium hirdetését semmi nem akadályozza, amikor lehetőség van gyermekekkel és ifjúsággal foglalkozni. Konferenciákat és

csendesnapokat tartani. Evangélicizációs alkalmakat gyülekezetben és egyházmezejében, vagy országos rendezésben. Senkinek nem kell rettegni, mert gyakorolja hitét, vállalja Krisztus követését. Istennek legyen hála, hogy megajándékozott bennünket ilyen idősakkal. Ugyanakkor aggodalommal tölt el, vajon jól kihasználjuk ezeket a lehetőségeket? Megteszünk-e mindent, hogy szolgálatunk eredményes legyen? Kihasználjuk-e az Istentől kapott alkalmakat? Engem reménységgel tölt Jézus missziói parancsának ígérete. Ő Szentlelke által köztünk van, s ma is Ő az, aki hitet ébreszt, és hitben megtart. Aki a növekedést adja és aki közösséget teremt.

Tudom, sok megoldásra váró feladat áll előttünk. Gyülekezetekben éppen úgy, mint az egyházmezejében, vagy evangélikus egyházunkban. Tapasztaljuk, hogy egy-egy zsinat által elfogadott új törvény megvalósítása milyen nehézségekbe ütközik a nagy létszámbány miatt. (Bírók személye). De reménységgel tölt el, hogy a Budai Ev. Egyházmejeje az elmúlt években megújult. Sok új, fiatal lelkész került a gyülekezetekbe – reménységem szerint telve munkakedvvel és tenni akarással – s a fiatalos lendület segíthet bennünket közös szolgálatunkban. Jó, hogy valamennyien hűséges elődök, szolgatársak nyomába léphettünk, akiknek egyházunkért égő és élő szíve, tapasztalata segítség számunkra. Örömmel, hogy esperesi szolgálatomat úgy kezdek el, hogy közöttünk van D. Koren Emil egykori budai esperes, Szebik Imre püspök úr, és Missura Tibor esperes úr, akik bölcsessége, szeretete támasz és segítség lehet szolgálatomban.

A most föl vállalt szolgálatomat igyekszem legjobb tudásom és tehetségem szerint végezni. S szolgálatommal szeretném a budai ev. egyházmejeje gyülekezetei és tagjainak bizalmát meghálálni. Egyben kérem nem csak munkatársaim együttmunkálkodó szeretetét, hanem mindenki imádságát, hogy megbízatásomnak megfeleljek. Hogy szolgálatunk ne csak emberi jószándék maradjon, hanem Isten országa épülését és neve dicsőségét szolgálja.

Annak pedig, aki mindent megtehet sokkal bőségesebben, mint ahogy mi kérjük vagy gondoljuk, a bennünk munkálkodó erő szerint, azé a dicsőség az egyházban Krisztus Jézus által, nemzedékről nemzedékre, örökkön, örökké. Amen (Fil 3,20)

Bálint László

Múltam, Jelenem, és Jövóm*

Oroszházáról származom. Az 1751. évszám szerint a 47 egészsztelkes gazda között Bolla Péter már szerepel. (Őseim valóságos elől menekülve Győr-Sopron mezejéből, először a Tolna mezejei Zombán 1725-től éltek 18 éven át. Utána települtek Oroszházára.)

Anyai ágon a Felvidékről származom. Nagypám a Szarvasi Evangélikus Gimnáziumban volt tanár (Penczner Lajos, czipzel származású). Lelkesi karunkból Vető Lajos, id. Harmati Béla tanár. Dédapám evangélikus lelkész volt = Kicska Dániel szlovák származású (részben).

Apai és anyai őseim között nem tudok olyanról, aki ne lett volna evangélikus.

Az Oroszházi Evangélikus Gimnáziumban érettségiztem. Fia-talon bekapcsolódtam a KIE-munkába ahol egész életemet meghatározó hatásokat kaptam.

Hálával gondolok vissza teológiai tanáira Pröhlle, Karner Solyom, Wiczian és Ferdinánd professzorokra. Otthonigazgatóim közül Budaker Oszkára, akitől megtanultam, hogy a lelkési szolgálathoz alapvetően hozzátartozik a terdelés és Veöreös Imrere, aki amikor el kellett hagyni, az utolsó otthonórákon a felülről minden másképpen látszik aspektusába tudott beemelni.

Évfolyamunk a különböző egyéniségek közössége volt, de a véleménykülönbségek a mai napig sem tettek senkit közülünk a

másik ellenségévé. Nagyon örültem, amikor a Teológus Otthonban mint választott szenior, az ifjúság lelki vezetője is lettem.

Négy püspök alatt szolgáltam. Dezséry László avatott lelkésszé a Deák téren és első szolgálati helyemre, Rákospalotára küldött ki segédlelkésznek. „Dolgozz, én tartom a hátam!” - mondta, és én éltem ezzel a lehetőséggel. Tudom, hogy sokan jogos kritikával illetik az ő szolgálatát. Én mégis most arra az emberre emlékszem, aki megkérdezett, milyen területen szeretnék az egyházban dolgozni. Terve vette, hogy kiküld ősztöndíjasnak egy évre Németországba, mert én a gyakorlati teológia területén szerettem volna tovább tanulni. Szerettem őt „a pesti vagányt”, ha nem is értettem vele mindenben egyet. Mi lett volna belőle, ha tényleg segítjük abban, hogy püspöki tisztjéről való lemondása után is megtalálja helyét egyházunkban?

Ordass Lajos. Igazán akkor kerültem közel hozzá, amikor elkezdődött újabb meghurcoltatása. Benne láttam azt az embert, aki következetesen Jézus-Krisztus szolgája, ha kell a börtönig, a halálig. Nagy tisztelője lettem. De különösen 1958-tól, amikor megint magára hagyták őt. Én pedig egyre jobban vele maradtam. Ezt a döntésemet azóta észerszer megáldotta az Isten. Nem láttam más utat, mint 1958 őszén senkitől engedélyt nem kérve, Rákospalotai segédlelkési szolgálatomat megtartva, jelentkeztem segédmunkásnak a Fővárosi Neonhoz. Véstem a primer vezetőeknek a falat a bejövő kábeltelevízió padlástérig, a neonebrendezések részére. Télen pufajkában. Három év után letehet-

*Elhangzott a Pesti Egyházmejejei LMK ülésen, 1994. november 9-én

tem a villanyszerelői szakmunkás vizsgát és így hamarosan a volt szocialista országok magyar kiállításain is dolgozhattam. Hálásan gondolok vissza azokra a lelkes testvérekre, akik ezalatt az idő alatt is biztattak: „Bírod még, Jézus segít viselni.”

Közben megválasztották Káldy Zoltánt püspöknek, de fontosabb dolga akadt, mint velem foglalkozni. Akkor találkoztunk, amikor a főtí gyülekezet, miután a Zászkaliczky fiúk közül egyik sem mehetett Fótra; megkeresett, nem vállalnám-e én a lelkesi szolgálatot. Amikor ez ügyben felkerestem a püspököt, ezt mondta: „Az ilyenek, mint te és a Zászkaliczkyak, míg én vagyok a püspök, Pest közelébe sem jöhetnek parókusnak és külföldre sem utazhatnak.” Az Úristen csodálatos humora, hogy minden másképpen történt. Egyetlen kiállításomért, aminek természetesen volt folytatása, az Úristen szabad emberré tett.

Elvégezhettem a Bláthy Ottó Erősáramú Technikumot és mint elektromos tervező, terveztem kiállításokat, és közülük szerte a világon mintegy ötvenet meg is csináltam. Így találkoztam Bagdadban Káldy Zoltánnal, aki csodálkozott, hogy én kint vagyok. Megszerettem e hajszolt embert, de ettől kezdve én is megbecsült ember lettem. Közben 11 évi segédlelkészi szolgálat után Dunakeszi kerülhettem segédlelkésznek újabb 10 évre, majd a Dunakeszi-Göd-Szödliget Társgyülekezet lelkésze lettem. Később, amikor Káldy az LVSZ naggyűlésére megfelelő helyet keresett, akkor már mint a Fővárosi Faipar főenergetikusa, kapcsolataim révén ajánlottam a Sportcsarnokot, és örültem, hogy a vállalatom részéről a Naggyűlés megszaki vezetője lehettem. Újra az Úristen humora jelentkezett abban, hogy az LVSZ nyitó istentisztelete előtt ketten álltunk Káldy mellett, Inotay Lehel és én. „Imádkozunk érted” – mondta neki Lehel, és én hálát adtam azért, milyen nagy az Isten.

Negyedik püspököm lett Harmati Béla. Évekig állandó helyettesem volt a Dunakeszi-Göd-Szödligeti Társgyülekezetben, amikor vettem a kalapom és külföldi kiküldetésre mentem. Ő átvette a szolgálatot, amikor hazajöttem, várt a bogárhátú Volks-wagenjével feleségemmel a repülőtéren. Csaldádommal együtt nagyon megszerettük őt. Örültünk, amikor püspök lett, ma már nem tudom, jót tettünk-e vele, mert annyi hazug vádat, sárdobálást talán senki sem kapott, mint ő. Számomra megtisztelő volt, hogy közel öt éven át, mint esperes, munkatársa is lehettem. Többször feleségemmel együtt átgondoltuk, mit tehetett volna egyházunkért, ha nem köti le annyi energiáját a támadások per-götüze. Így is mennyt tett! Hol tartanánk, ha a kritikuskok segítettek volna?

14 éve, hogy visszakerültem, most már parókusnak, Rákospalotára, és 5 éve, hogy esperes lettem. Mennyi álmunk valósulhatott meg a rendszerváltás óta! Egyházi iskolák, szabad hitoktatás, Missziói Otthon, ... Az emberek azonban nem változtak, legalábbis kevesen. Nem ismerték fel az ajándékba kapott szabadság kötelezését, és mi sokszor a régi tömlőkbe öntögettük az új bort. Azt hittük, gyülekezetünk népe többnyire lutheránus, valójában legtöbbször régen nem azok. Ezért 1994. tavaszán volt valami komoly figyelmeztető előjel a konzervatív nemzeti erők számára abban, amikor néhány héttel a választások előtt kezünkbe vehettük Jeszenszky Géza evangélikus testvérünk, volt külügyminiszter könyvét: „Az elveszett presztizs”-t. Jeszenszky művének legáltalánosabb tanúsága az, hogy a presztizsvesztés mindig két alapvető forrásból táplálkozik. A saját történelmi hibákból, rövidlátásokból és a potenciális ellenfelek ellenpropagandájából, aknamunkájából. Csak önmagában a hibák sora, vagy egyedül az ellenséges lejáratás nem vezet dementináltn a veszteséghez, de ha a kettő együtt jelentkezik, akkor a presztizs kivédhetetlenül elvész.

Csak reménykedhetünk abban, hogy az elmúlt évek magyar politikai és belső egyházi csatározásaiban presztizsünk nem romlott meg oly mértékben, hogy az már veszélyezteteti nemcsak a külföld rólunk alkotott image-át, de nemzeti létünk és benne a magyar kereszténység létét.

Andorka Rudolf: „Az érték és az erkölcs szerepe a gazdaságban és a társadalomban” tanulmányában idéz Jörgen Habermashtól, aki vallásosnak nem tekinthető filozófus, ő így gondolja, hogy „Mi európaiak nem tudjuk igazán megérteni az olyan fogalmakat, mint a moralitás és az etika, a személy és az individuum; szabadság és az emancipáció, ha nem sajátítjuk el annak a üdvörténeti gondolkodásnak a lényegét, amely a zsidóságban és kereszténységben fejlődött ki.” Ezen tudományos érvények, határok megerősítették bennem azt a meggyőződést, hogy a zsidó-keresztény vallási felekezetek, ill. a történeti egyházak lényegesen hoz-

zájárulhatnak a mai magyarországi érték és erkölcsi válság leküzdéséhez. Ezek az egyházak és tagjai tehát nagy kihívással állnak szemben. Korántsem vagyok biztos abban, hogy meg fognak felelni ennek a nagy kihívásnak – írja Andorka Rudolf.

Nagyon fontos lenne, ha a mai magyar társadalom aktuális kérdéseire korszerű teológiai válaszokat keresnénk. Példamutató ebben dr. Reuss András rektor tanévnyitó előadása. Nagyon fontos, hogy gyülekezeteink helyzetüket és lehetőségüket tisztában lássák.

Nagyon fontosnak tartom a közös teherviselést minden területen. Végre mindenkinek együtt kell szolgálni a pályán minden területen. Végre abba kell hagyni minden acsarkodást, egyedül üdvözítő zászlólobogtatást, mindent, ami elvált és keresni kell azt, ami összeköt.

Ki ne ismerné Erkel Bánk bánját az idegen uralom elleni lázadásról, vagy a Hunyadi Lászlót, a cselészövérről és annak aktualitásáról. Kevesebben ismerik Erkel Dózsa György drámáját, melynek centrális kérdése a magyarnak magyar elleni küzdelme. Mondanivalója éppen a mai történelmi korra illik. Úgy gondolom, mert Egyházunk is abban a betegségben szenved, hogy emberek építkeznek valamilyen módon, mások azonban úgy látják, nem így kellene, és ha így látják, le is rombolják azt, ami felépült. Látni kell, hogy megváltoztak történelmünk követelményei, nehezebb feladatot kaptunk talán, mint annak idején Rákóczi, Kosuth és 1956. ifjai, vagy evangélikus Egyházunk mártírjai. Most nem az életünk árán, hanem bölcsen, túlélve a nehéz időköt kell szolgálnunk a nemzetet, a hazát és nem utolsósorban egyházunkat, magát az Urat.

„Amitől tartottunk abban már benne vagyunk” – így kesergett Mikes Kelemen, amikor a vitélő fejedelem bűjdosásának végére ért. Mi nem száműzött vezetőnköt búcsúznunk, mint annyiszor történelmünk során, hanem felbomló népegyházi kereteinktől keresve új struktúrákat, beleöntve a Szentlélektől kapott új bort, hogy megújuljon Egyházunk. Hogy ez milyen nehéz, azt éppen a Zsinat sziszifuszi küzdelme mutatja.

Visszatekintve lelkesi szolgálatomra, nincs bennem semmi keserűség, inkább hálaadás. Különösen szépek voltak a rendszerváltás utáni évek, amikor igyekeztünk egy szabadabb lett Magyarországon, amit csak lehetett romokból újjáépíteni. Természetesen akárcsak az előző kormány, amatőrök voltunk. Az Úristen bocsássa meg nekem is, amiben hibáztam, vétkeztem.

Családszerető ember vagyok és örülök, hogy gyermekeim hitben járjanak. Ezután is feleségem marad a párom, a legszebb értelemben, barátom, örök útítársam. Nélküle a töredéket sem végzezhettem volna el annak, amit Isten kegyelméből elvégezhettem.

Igyekeztem szeretni titeket, pesti lelkészek. Pedig nem vagyok könnyű fiúk. Sokszor sorban mondtam a neveteket, Angyal-földtől Zuglóiig. Egyházvezetőimet is szerettem volna minden erőmmel szolgálni és nem kiszolgálni. Nem felejtkeztem el imádságaimban sem rólatok.

A közeli jövőm Sao-Paulo. Az ottani magyar gyülekezetben vállaltam lelkesi szolgálatot. Lehet, hogy van ebben valami *menekülés*. A döntő mégis az, hogy egy remélt, csendesebb közösségben legyen időm feleségemmel együtt felkészülni az igazi nagy útra, a hazamenetelre. Megértették-e néhányan legalább, hogy ez az én teológiám szíve, célja, Krisztushoz megérkezni.

Szeretem Pilinszky verseit. Különösen azt, aminek a címe: *Mielőtt*.

„A jövőről nem sokat tudok,
de a végítéletet magam előtt látom
az a nap, az az óra
mezítelenségünk fölmagasztalása lesz.
A sokaságban senki sem keresi egymást.
Az Atya mintegy szálkát
visszaveszi a keresztet.
És az angyalok a mennyek állatai,
föhlítik a világ utolsó lapját.
Akkor azt mondjuk: Szeretlek
Azt mondjuk: Nagyon szeretlek
S a hitetlen támadt tülekedésben
sírásunk mégegyszer fölshabadítja a tengert
mielőtt asztalhoz ülnénk.”

Köszönöm Istennek, kedves Lelkésztestvérek, hogy együtt szolgálhattam veletek.

Bolla Árpád

A „magától” törvénye

Mk 4,26-29

Elhangzott a fiatal lelkészek konferenciáján, Gyenesdiáson, 1994. júniusában

Keresztyén emberek egyik legnagyobb kísértése, hogy kétségbe vonják Isten országának növekedését. Isten uralmának megvalósulását itt a földön. Ennek fő oka, hogy legtöbbször még a keresztyén ember is látszat szerint ítél, s paradox módon még az átlag keresztyén embernek, sőt még a lelkészek is a léte határozza meg a tudatát, ill. a hitét. Márpedig, amit magunk körül látunk, s ahogy mi magunk is élünk, az valóban melegágya a csüggedésnek és a hitetlenségnek.

Ezen a konferencián volt már szó szakadozott gyökerű egyházzól, a hagyományok megkopásáról, tévtanítások és babonák előretöréséről, érdekpolitikáról és választási érdekekről, lelkészek egymás közötti kontaktusvesztéséről és kölcsönös meg nem értésről gyülekezeti tagjainkkal. Mintha egyre inkább ezek vennék át az uralmat életünk felett, ezek irányítanák lelki-testi életünket, ezek a bűn mögött álló sötét hatalom által mesterien koordinált romboló erők nyernének egyre inkább teret bennünk és körülöttünk – s nem az Isten országa épülne. Néha mi magunk is odáig jutunk, hogy a gyülekezet leépülését látva, kezdünk kételkedni az Isten országa növekedésében, és saját emberi kudarainkat rávetítjük az Isten országa állapotára: ha mi nem jutunk előbbre az evangélium hirdetésével, ha mi nem érünk el látható eredményeket, ha a mi gyülekezetépítésünk kudarcba fullad, úgy hogyan épülhet az Isten országa?

A csüggedés, kétségbeesés és reménytelenség orvosságaként szól hozzánk Jézus szava, amikor a magától növekedő vetésről beszél. Isten uralma ugyanúgy nem látszik a világban, mint ahogy nem látszik semmi a bevetett búzaföldön, csak az, hogy ez azért mégsem ugar, itt időt nem sajnálva, energiát áldozva és önmagát nem kímélve dolgozott valaki: az eke szarvára tette a kezét, hogy a dudva, a gaz, a muhar helyett értékes gabonának adja meg a növekedés lehetőségét. A búzaszem láthatatlan, emberi szem elől elrejtett valóság, amelyet a gazda a vetés után magára hagy, és reménykedik az aratásban, mert hisz abban a csodálatos erőben, amely a magban van.

Isten országa ugyanúgy feltartóztatatalanul növekszik ebben a világban – mondja Jézus –, mint ahogyan a búzaszem utat tör magának a földben, és fejlődésnek indul. Ott van benne az erő, az ige csodálatos ereje, amely ha jól előkészített talajba kerül, feltétlenül kihajt, Isten ígérete szerint: „Az én igém, amely számból kijön, nem tér vissza hozzám üresen, hanem véghez viszi, amit akarok, eléri célját, amiért küldtem.” Ha az ige magját megmunkált talajba hintjük, akkor bizonyosnak lehetünk abban, hogy az nincsen tétlenségre ítélve, hanem növekedésnek indul.

Ezt a növekedést azonban az ember nem siettetheti: „Magától terem a föld” – mondja Jézus. A példázatbeli gazda is alszik és felkel, nem segíthet a mának, nem nyújthatja meg a gabona szárát, nem sürgetheti a termést, hanem mindent felülről, Istentől vár: „A földművelő várja a föld drága gyümölcsét, és türelmesen várja, amíg az korai és késői esőt kap” – írja Jakab apostol. A szántóvetőre csak ez tartozik: a kellően előkészített talajba a kellő időben vesse el a jó vetőmagot, a vetés sorsa ezután már Istentől függ.

A gyülekezetépítőre is csak ez a három tartozik. Megfelelő módon készítse elő az ige jó talaját, fáradságot nem ismerve, az eke szarvától csak előre tekintve dolgozzék az emberek szívében. Hirdesse az igét, álljon elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan az idő, számolva azzal, hogy kellő idő az is – ha nem éppen az a kellő idő –, amit ő emberileg alkalmatlannak ítél, és a tiszta, a hamisítatlan igét hirdesse, tudva, hogy (ezt várják tőle az emberek), erre van szükségük, ez mentheti meg őket, ha tiszta, jó magot kapnak – mert különben hiába a jól megmunkált talaj, azon a gaz hamarabb gyökeret ver és növekedésnek indul, mint az ugaron. Ha ezt a három feltételt maximálisan biztosítjuk, akkor bizonyos, hogy Isten országa növekedését nem saját vágyaink és elképzeléseink szerint várjuk el, hanem annak saját belső törvényszerűségére hagyatkozva Istenre bízunk a vetés sorsát. Ezt a saját belső törvényszerűséget fejezi ki Jézus a példázattal: „Először zöld sarjzat terem, azután kalászt, azután ott az érett mag a kalászbán. Egyszerűen újra csak így lehet összefoglalni ezt a törvényszerűséget: *magától*.”

Ezt a „magától” – törvényszerűséget lelkészi szolgálatom hét éves ideje alatt már én is többször megtapasztaltam. Sokszor próbáltam siettetni a termést, néha már a zöld sarjtól is érett magot várva, de mindig meg kellett tapasztalnom, hogy az érési folyamat nem az én hatásköröm, hanem az Isten kezében van, s az Isten-megszabta „magától” – törvényszerűség sokkal eredményesebb, mint az én mesterségesen gyorsító eljárásaim, amelyekkel legrosszabb esetben még a gyökereket is elszaggattam. Máskor azt hittem, hogy a talajelőkészítést spórolhatom meg, mondván, hogy majd később kigazoljuk, csak foganjon meg és induljon fejlődésnek a vetés. De döbbenet ütököztem abba a másik törvényszerűségbe, hogy a rossz talaj „kedvenc gazai” olyan erős gyökérzetűek, hogy azt maximum bele lehet szakítani a földbe, de a benmaradt gyökér újból gyorsan kihajt. Valódi eredményt, igazi termést csak ott tapasztaltam, ahol a magam

és a kívülálló számára is a kevésbé látványos munkákra: a jó talajelőkészítésre, az erősen fertőzött talajok számára sokszor tökéletesen gyomirtásra és a tiszta, jó, hamisítatlan mag, az evangélium, hintésére szorítkoztam. A többit, a „korai és késői esőt”, a növekedést Isten Szentlelkére bízom és Tőle vártam. Az így megtapasztalt eredmény többször rádőbentett arra, hogy a vetés növekedése, a gyülekezet épülése, Isten országának terjedése nem tőlem, hanem magától történik, Isten kegyelméből.

Erre rádőbenni sokkal nagyobb örömet jelent, mintha saját magunknak tulajdonítanánk az eredményeket. Azért nagyobb öröm, mert így önmagunkat nem a szántóföldön kívülinek tudjuk, hanem érezzük, hogy nekünk magunknak is szükségünk van erre a „magától”-ra, erre a kegyelemre, egészen az aratás napjáig. Hiszen ha Isten szolgál is vagyunk, mi is a gyülekezetbe tartozunk, nekünk is szükségünk van az evangélium erejére, a „korai és késői esőre”, az Isten kegyelmére, a bűnbocsánat örömére, a magától növekedésre. Ahogy a szántó-vető hozzánő, szinte együttérez a szántóföldjével, ugyanígy válik eggyé Isten szolgálja a gyülekezettel, mert egy a szükségletük: Isten kegyelme. Ha ebből élünk, teljes lesz az örömünk: Isten országa épül bennünk és körülöttünk. Amen.

Tamásy Tamás

„JÖJJ, HOGYHA BŰNÖM ÉGET!”

Országos felnőtt evangélikáció egyházunkban

Hosszú idő után az első országos evangélikációt szervezte az Evangélikus Egyház Missziói Bizottsága Pilisen és Irsán. A gyülekezetek színes szórólapokon és plakátokon kaptak felkérést. A kezdeti bémultságra jellemző rendetlen módon érkeztek a jelentkezések. Megszégyenítő volt reménytelenségünkre nézve az újra és újra megsördülő telefon, postán érkező jelentkezési lapok, amik már sejtették, hogy váratlanul nagy gyülekezet jön össze evangelizáló hétvégénken.

A szolgálatra *Balikó Zoltán* és *Gémes István* evangélikus lelkészek kaptak felkérést. A pilisi és irsai gyülekezet nagy vendégszeretete tette lehetővé azt, hogy a több százas tömeg zavartalanul vehessen részt az ígehallgatásban, imádságban, éneklésben együtt és bibliakörökben a beszélgetésekben, biztonyságtételekben és bibliatanulmányozásban. A vasárnap délelőtti istentiszteleten keresztelés és úrvacsoraosztás is volt a mintegy hatszáz főnyi gyülekezetben. Ezeket az élményeket lehetetlen leírni, de valami különleges ajándékot kaptunk.

Bár nem nosztalgikus alkalmat szerettünk volna szervezni, hiszen Isten igéje mai üzeneteivel szólalt meg számunkra, mégis sokakban csendültek fel a régi emlékek a négy évtizeddel ezelőtti ébredés idejéről. A búcsúzó az udvaron állva így énekeltek: „Az Úr csodásan működik...” Mi pedig, akik a szervezésben vállalhattunk részt, csak bólintani tudtunk erre, hiszen minden szervezési hiányosságunk ellenére szólt az ige Isten élő igéje közöttünk.

Az evangélikus egyházban elkezdődött evangélikáció egy hónap múlva - december 3-án - regionális evangélikációkon folytatódott. Oda vártuk a mostani résztvevőkön kívül az adott központok körül élő testvéreinket is.

Koczor Tamás

Az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet Valláslelektani Osztálya 1995 februárjában 2 éves valláspszichológiai szemináriumot (a hitélet és a pszichopatológia különböző keveredései) tervez indítani a lelkigondozásban dolgozók (lelkészek, teológus hallgatók, pszichológusok, orvosok stb.) számára. A szeminárium tanfolyam jellegű, a témakör elméleti bemutatásából és esetismertetésekkel, illetve ezek megbeszéléséből áll. Elvégzéséről tanúsítványt adunk.

Érdeklődni és jelentkezni Dr. Süle Ferencnél lehet. (1021 Bp. Hűvösvölgyi út 116. T: 1760-922/260.)